

L. A. Č Á R S K A

NA-TA

NAŠA TAJNOST

dievčenský román

Trávníček Žilina

I.

— Pán Boh s nami! Aký vietor, aký vetrisko!
— Veru je to nečas!
— Len vyjdi, choď na ulicu: tak ťa skrúti, tak ťa vy-
zvrta!

— Do sviatkov sú ešte dva mesiace a aká zimisko! Chráň
nás Pán Boh!

— Dnes od rána je fujavica... Keď som pred chvíľkou
bežala do sklepu, myslela som, že ma fujak s nôh svalí.
Ťažko som sa dostala nazad...

— Ticho, dievčence, ticho! Zdá sa mi, že dakto klope.

— Ako by neklopal!... Pravdaže klope! Meluzína ti aj
klope, aj spieva, aj hviždí všelijakými hlasmi.

— Pred chvíľkou hrmely delá s pevnosti. Vravია, že
tým oznamujú, že v noci sa vyleje voda z Nevy.

— Božechráň! Potraviny by sa nám zničily: zalialo by
nám pivnicu.

— Prenesú všetko do prvého poschodia, neboj sa. Bu-
deme aspoň bývať ako slečny z ústavu. Veru tak!

— Ale buďte už ticho, vy straky! Treba spať, a ony
ustavične krákajú. Treba zajtra s kohútmi vstávať, a ony
spať nedajú.

— Čušte, dievčence, nože čušte chvíľku! Naozaj ktosi
klope.

Hlasy na chvíľočku zatíchly a v izbe nastalo úplné ticho.

Vlastne je to ani nie izba, ale akási široká a dlhá chodba.
Vo dvoch radoch stráca sa v temnote asi dvadsať úzkych,
prostých, železných postelí, prikrytých rovnakými, nanki-
novými, sivými prikrývkami, ktoré volajú „vojenskými“. Elek-
trická lampôčka slabo osvetľuje prednú časť tejto
dlhej, neútulnej miestnosti — chodby. Zadná časť miest-

nosti sa tratí v tme. Len tam, celkom na konci slabo sa mihá svetielko večnej lampôčky pod svätými obrazmi. Nízke oblôčky sú v úrovni zeme. Vidno z nich len nohy ľuďom, čo prechádzajú po dvore a po záhrade.

To sú byty ženského služobníctva v ústave. Toto je spálňa, tu dievčence spávajú, uchyľujú sa na noc, s výnimkou chyžných, ktoré spávajú hore, pri spálňach ústavných žiačok, a ktoré sú šťastné, že nemusia bývať v nevľúdnej pivnici.

Tu, v pivnici, bývajú aj staré aj mladé slúžky. Všetko sú to „štátne“ slúžky, totižto dievčence „bez rodiny“, ktoré ani nechávajú o dákej rodine. Vzaly ich zo sirotínca a umiestili tu celkom mladé, šestnásť-sedemnásťročné. Väčšina z nich strávi celý život medzi stenami tejto štátnej budovy. Mnohé sú už starenky. Prežily tu niekoľko desaťročí, upratovaly triedy, spálne ústavných žiačok, byt riaditeľky, inšpektorky, byty triedničiek, vychovávateľiek, prijímacie izby, nosily žiačkam obedы a večere, umývaly riad, praly bielizeň v práčovni, — slovom, niesly na pleciah všetky ťažké povinnosti chyžných, práčok, umývačiek.

Sú medzi nimi aj dievčence, čo majú na starosti bielizeň a šatnicu, teda dievčence, čo žiačkam šijú bielizeň a prešívajú šaty. Nové šaty pre žiačky objednáva ústav v meste u špeciálnych krajčírov. Tieto dievčence-krajčírky sedia od rána do večera shrbené nad šitím. Ťažký život majú takéto dievčence. Musia pracovať celé dni ako včely a dostávajú za to celkom nepatrný plat, poldruha — dva ruble na mesiac. Pravda, štát ich zaodieva, zaobúva, dáva im šaty, bielizeň, obuv, všetko do posledného kúsočka mydla, ale zato koľko sa napracujú a nalopotia!

Preto len zriedkavo príde niektorá z vlastnej vôle ponúknuť sa do služby v ústave za chyžnú, krajčírku alebo práčku. Z dvadsiatich dievčienec v ústave je len jedna „slobodná“. A toto „slobodné“ dievča, ktoré prišlo z dediny pred dvoma rokmi, tu nikto nemá rád. Veselá, zá-

bavná, spevavá Steša, s červenou, okrúhlou tvárou a iskri-
vými očami, vzbudzuje veľkú závišť medzi družkami. Veď
akože by jej nezávidely, keď Steša, slobodná ako vták,
môže odísť odtiaľto na iné miesto a všetky ostatné musia
slúžiť za chlieb a prístrešie, ktoré im štát poskytol v útlom
detstve. Musia slúžiť za to niekoľko rokov, ba niektoré tu
slúžia až kým nezošedivejú, nezostarnú, nezoslabnú, kým
im starobíneec neotvorí pohostinné dvere ...

Fujavica neprestajne hučí, spieva a hviždí za stenou,
zúri hneď hrozne a žalostne, hneď sa zalieva smiechom,
hneď zas plačom.

Zrazu v týchto nepravidelných zvukoch, vzbudzujúcich
smútok a žiaľ, počuť iné, celkom zvláštne zvuky, ktoré
veru nepripomínajú vietor a fujavicu. Odo dverí počuť
hlasité a zreteľné: „Ťuk — ťuk — ťuk ...“

— Pán Boh s nami! To zvonku ktosi klope ... Čože je
to? ... A tak neskoro, Pane Bože ...

A najstaršia zo slúžok, päťdesiatťiročná Agafiuška, kto-
rú žiačky v ústave prezývajú Marfa Richtárka pre pano-
vačný a veliteľský tón, s ťažkým odľukovaním dvíha sa
s postele, na ktorej si práve len pred chvíľočkou začala
šuchať reumatizmom umorené nohy.

— Možno je to dozorkyňa, — placho vraví mladučka
Akulína, čo prišla sem iba nedávno.

— Hlupaňa! Ako by to mohla byť dozorkyňa? Či do-
zorkyňa chodí s ulice? — zahriakuje ju aspoň desať družiek.

— Iste telegram, alebo list, — vraví peknučka Duňoč-
ka, ktorej nejedna žiačka v ústave závidí bielučké ruky
a oslepiteľnú farbu plete, a ktorú staré, šedivé slúžky po-
hŕdavo prezývajú Duňou-Bielorúčkou, lebo si aj pri naj-
hrubšej robote vie zachrániť prirodzenú krásu.

Žiačky v ústave vravia o Duni-Bielorúčke, že je pre-
oblečená urodzená dáma, ktorú zlá rodina dala do sirotín-
ca, lebo sa chcela zmocniť očakávaného, ohromného de-
dičstva. Je to iba ich fantázia.

— Veru telegram ... Akože ... Ešte si počkáš ... Vari

čakaš telegram od čínskeho kráľa, so zprávou, že si teba, Bielorúčku, chce vziať za ženu? — posmešne, so štipľavo odutými perami povedalo staršie, štyridsaťročné dievča, Kapitoša, inšpektorkina chyžná. Prezývali ju Vyzvedačkou, lebo stále klebetila vedúcim ústavu na všetkých a na každého.

Duňka sa začervenala, ostatné sa rozchichotaly.

Medzitým Agafiuška otvorila dvere zo spálne a vyšla na chodbu. V tejto chodbe, celkom v susedstve pivničnej spálne ústavných pomocníc, bol aj zadný vchod do ústavu. Zrazu všetky oviaľ pramienok zimy. Hvižďanie fujavice a stonanie vetra preniklo až do pivničnej spálne. A pred Marfou Richtárkou v temnej škáre dverí vyrástla široká a ťarbavá ženská postava, ukrútená do teplého, ovčieho krátkeho kožucha a vlniaka.

II.

— Býva tu Štefanida Ivanova? — spýtala sa oneskorená návštevníčka celkom po dedinsky.

Agafia sa celá striasla prudkým hnevom.

— A čože ty, milá moja, vari si sa zbláznila? . . . Čo ti to len zišlo na um zjaviť sa v štátnej budove takto neskoro v noci? . . . Nedaj Pán Boh, aby teraz prišla dozorkyňa — všetky by si nás dostala do nešťastia. V noci sa nemá chodiť na návštevy . . ., — zahundrala a ľahučko tisla neznámu nazad do dverí.

— Ale, milá moja, veď som neprišla na návštevu. Pust ma dnu. Musím Steši Ivanovej odovzdať darček z dediny, — zaprosila návštevnica.

Pri slove „darček“ nemilostivá Agafia zrazu zmäkla.

— No, poď už teda, keď si prišla, — rozhodla zhovievavo. — Len si to vybav čo najrýchlejšie. Nemáme času zapodievať sa s tebou. Dozorkyňa sa dohrnie, ani sa ne-nazdáš.

— Hej, Štefanida, Štefa. Vstávaj chytro! Máš tu hosťa z dediny. Ako sa dievka rozospala, ani ju nezobudíš.

Pri týchto slovách Marfa Richtárka bezohľadne budila a búchala do chrbta červené, tučné dievča, čo zdravo zaspało pri vrave a škriepkach družiek.

Steša sa pomaličky zobúdzala. Sadá si v posteli a pretiera si rozospané oči.

— Steška. Zdrávstvuj, milučká... Ako sa máš, moja drahá?... A ja som ti z dediny doniesla darček, — počuje Steša známy hlas pri posteli.

Steša vypleštila veľké, sivé, vypuklé oči z prekvapenia. Zrazu poznáva v zababušenej, tučnej postave dávnu známú a krajanku.

— Pankrátevena! Dušička! Čože vás takto z čista jasna Pán Boh poslal?

Soskočila s postele bosými nohami a začala objímať hosťa.

Elektrická lampôčka svieti kalným svetlom. Postava a tvár Pankrátevný sa stráca v temrave. Ale oneskorený hosť jednako nemôže skryť neprirodzenú tučnosť pred pohľadmi dievčeniec. Zdá sa im, že Pankrátevena skrýva čosi pod ovčím kožuchom a vlniakom.

Pankrátevena sa obrátila k Steši a rozpráva plačlivým, spevavým hlasom a pritom zmäteno pokukuje na staré a mladé dievčence, čo sa shrkly okolo nich:

— Nuž, Steška moja, stalo sa nešťastie: keď tvoja sestra Agrafena Ivanovna, Boh jej daj slávu večnú, pred polrokom umrela, nevedeli sme, čo si počať s jej dcérkou Glaškou. Vieš, že sú u nás ľudia chudobní... veru často nemajú čo položiť do úst. V každej rodine majú dosť vlastných hladných hrdiel, všetky chcú jesť, a tu, ľaľa, mali by kŕmiť ešte aj cudzie dievčatko... Nuž dozvedeli sme sa, že si tu žiješ ako v raji, že máš od štátu celé zaopatrenie a všetci spoločne sme sa rozhodli, že dievčatko pošleme k tebe. Rob s ním, čo chceš. Živ ho: veď si mu rodina — rodná tetka. Nie je to cudzia krv, ale — svoja. Vezmi si Glašku k sebe, lebo veru nemá sa kam podieť.

Vtedy sa zrazu široký, ovčí kožúšok rozopäl a Pankrá-

tevna, odrazu o polovicu chudšia, postavila na dlážku pred očami ohromených obyvateľiek pivničného bytu maličké, štvorročné dievčatko so smelými čiernymi očkami a s gombičkovitým nošekom dohora.

— Ach! — vykričly všetky odrazu, aj preľaknuté, aj prekvapené.

Štvorročné dievčatko v spálni ústavných slúžok štátneho ústavu! Toto bolo naozaj čosi neslýchané.

Ale maličká hriešnica, čo toto všetko zapríčinila, zábavne vypliešľala čierne očká, bez najmenšieho zmätku a strachu si vopchala prst do úst a obzerala si dievčence, ktoré ju tesno obkolesily.

Chvíľočku všetky mlčaly. Boly také prekvapené, že nemohly vypovedať ani slova.

Marfa Richtárka ťažko odľukovala a fučala nosom. Posmešnica Kapitoša sa len usmievala a už vopred sa tešila, že to všetko vyrozpráva a že sa neobídu bez škandálu. Hlúpučká Akulina hľadela na dievčatko vypleštenými očami a usmievala sa na celé ústa. Pekná Duňka pohrdavo stískala pery.

Pred šiestimi mesiacmi Steša horko nariekala nad listom, ktorý dostala z dediny. Bol to veru smutný list. Oznamoval dievčaťu, že mu umrela staršia sestra-vdova a že zanechala sirôtku, malú dcérku. A vtedy Steša napísala prosbu dobrým ľuďom na dedinu, aby prichýlili sirôtku, kým pre ňu dačo nájde. Či list nedošiel, a či dedinčania nemohli splniť jej prosbu, Steša nevedela, ale dievčatko sa zrazu zjavilo v ústave.

Steša, zmätená, ohromená neočakávaným príchodom dievčatka, zdrvená touto nepredvídanou udalosťou, s tvárou bielou ako jej nočný kabátik, s chvejúcimi sa perami zrazu neočakávanu si prikľakla na dlážku k dievčatku, objala Glašku a rozplakala sa na celú izbu.

— Bože môj, Otče môj! . . . Nebesá, zem! . . . Otec Nikolaj Zázračný! . . . Anjeli-archanjeli! . . . Serafíni a Cherubíni! . . . Matka Božia, Kráľovná nebeská! . . . Kde sa ja teraz

podejem s dievčatkom, kde s ním skloním hlavu? . . . Zničili ste ma! . . . Veď som vás prosila, aby ste dievčatko prichýlili — ale nie, poslali ste mi sem nešťastnú sirôtku . . .

Vtom sa k náreku a hysterickému plaču Stešinmu neočakávano pripojil plač malej Glašky.

— Á-á-á . . . — zapišťalo dievčatko. — Ma-a-a-mka, bojím sa . . . — rozplakalo sa vyčítavo a Steša vzala ho do náručia.

Všetky prítomné príbehly k plačúcim. Niektoré tíšily nalakané dieťa, niektoré prehováraly žiaľom zdrvenú Stešu.

— Veru sa nemáš prečo topiť v slzách, — šepkala Kapitoša a posmešne krivila pery. — Veď nie si „štátna“ ako my; môžeš kedykoľvek odísť odtiaľto a nájsť si miesto. Ktože ťa tu drží?

— Ale ktože ma s deckom vezme do služby? — odpovedala v slzách nešťastná Steša a ešte väčšmi nastrašila aj tak bezútešne plačúce dievčatko.

— Nie, Pankrátevná, rob čo chceš, ale Glašu vezmi odtiaľto, — rozhodne povedala Steša o chvíľočku. — Glaška nemôže ostať v ústave. Veď je to celkom nemožné. Dozvie sa pani riaditeľka a hneď ma vyhodí. Vezmi ju so sebou, Pankrátevná, vezmi, prosím ťa!

— Čože? Akože? Kde sa s ňou podejem? — povedala Pankrátevná namiesto odpovede. — Už si len voľajako poraď!

— Ale, Pankrátevná, vezmi si ju aspoň načas. A ja, Bože môj, celý plat dám na ňu, nenechám si ani omrvinky, len si vezmi dievčatko k sebe, počuješ, Pankrátevná! Aspoň načas . . .

A Steša si chytro utrela slzy, pozrela vyplakanými očami v tú stranu, kde stála Pankrátevná a s ľahkým výkrikom strachu odstúpila nazad.

Tam, kde ešte pred chvíľočkou videla krajanku, veru už nebolo nikoho. Pankrátevná ani čo by sa prepadla do zeme. Zrejme využila trmu-vrmu a zmizla z pivnice tak chytro a ticho, že nikto nezbadal.

Ani Steša, ani ostatné dievčence sa ešte nestihly spamätať z prekvapenia, keď zrazu do izby ako guľa vletela mladá krajčírka Maša a vyľakaným šepotom povedala priateľkám:

— Ticho, dievčence, ide dozorkyňa!

— Hospodine, to nám ešte chýbalo! — vyklázlo sa Steši v strachu.

— Dievčatko schovaj! Schovaj dievčatko kamsi, lebo bude kriku vyše hlavy... — náhlily a dovrávaly Steši všetky dievčence, staré aj mladé, a s úprimným strachom pokukávaly na dvere.

— Glaška, čuš! Lebo tetku zničíš. Vyhodia ti tetu od-tiaľto. Prestaň plakať, Glaška... Tu máš kúsok cukru, — prehovárala dievčatko, celá rozochvená z rozčúlenia a ob-jímala a bozkávala mokrú Glašinu tváričku mladá, stra-chom zbláznená Glašina teta.

— Prestaň plakať, Glašočka, i ja ti dám cukru, — šep-kala dievčatku do uška Marfa Richtárka, ktorá pribehla k nim.

Čarovné slovíčko cukor hneď účinkovalo. Glaška pre-stala zúfalo nariekať. Dala sa vziať na ruky. Chytro strhli s nej vatovanú kacabajku, šatôčku, kapce a uložily ju do postele v najvzdialenejšom kúte pivnice.

To všetko spravily za desať-pätnásť sekúnd, a keď sa v pivničnej spálni zjavila dozorkyňa, krajčírka bielizne, chudučká, drobná, vždy rozkričaná a zádrapčivá päťdesiat-ročná žena — nezbadaly jej nezvyčajne pozorné oči nič podozrivého alebo zvláštneho.

Steša si ľahla s dievčatom do postele a tak ho schúlila k sebe, že prísna dozorkyňa Daria Semionovna, Pijavica, ako ju prezývaly, nezbadala ani najmenšieho narušenia poriadku.

Keď Pijavica, ako obyčajne, prešla celou spálňou a odi-šla, prvá vyskočila s postele Steša, prebehla od postele k posteli Marfy Richtárky, hodila sa pred ňou na kolená a šepkala jej v plači, zalamujúc rukami:

— Agafia Nikolajevna, zastaňte sa ma! Len na vás sa spolieham... Neznivočte ma... Neprezradte ma riaditeľke, nepovedzte, že mi podhodili dieťa... Veď by ma vyhnali odtiaľto... Aspoň do nedele, aspoň tie dva dni mi dovoľte tu nechať Glašku... V nedeľu sa vypýtam do mesta a poprosím dakoho známeho, aby si ju vzal... Len sa ma zastaňte. Nedajte mi ublížiť. A najmä, poproste Kapitolinu Afanasievnu, aby to neprezradila inšpektorke... Vy všetko môžete, vás všetky poslúchajú... všetky si vás ctia.

Či už Agafiuška ľutovala dievča alebo či sa jej zachcelo dokázať zas a zas obľúbenosť u riaditeľstva ústavu a moc nad dievčencami, ale hneď a zaraz vstala z postele a povedala dievčencom, čo si medzitým už políhaly:

— Pravda je, milé moje, hriech by bolo dievčatko vyhodiť na ulicu. Nech tu teda ostane, kým mu Steša nenájde kútik u dobrých ľudí. A my, ak sme dobré kresťanky, musíme chrániť Stešu a ani nemuknúť o dievčatku, aby sa, nedajbože, riaditeľstvo o nej dozvedelo... Kapitoša, to patrí najmä tebe. Drž jazyk za zubmi, zdrž sa trochu. Veď ak toto vyľapoceš svojej slečne, snesie Stešu so sveta. A keď Stešu znivočí, čože si počne dievčatko? Rodná tetka mu je, musí sa oň starať, inak dievčatko umrie hladom... Nebudeme ju dlho schovávať a zatajovať: v nedeľu sa Steša vyberie do mesta a odvedie dievčatko. Teda ide len o dva dni. Nuž teda, Kapitoša, budeš mlčať, či nie? Môžem sa spoľahnúť na teba? — mäkkým, u nej zriedkavým hlasom povedala Agafiuška Kapitoši.

Tenke pery Vyzvedačky sa posmešne stisly. Potmehúdsky zdvihla k nebu bezfarebné oči.

— Boh vie, čo máte do mňa! Čože ma takto nič po nič zahanbujete, Agafia Nikolajevna? Či kto kedy slýchal a vídal, aby som na svojich klebetila?... — povedala urazená Kapitoša.

— Nuž, povedzme, aj slýchal, aj vídal, — odpovedala Agafia. — Tebe netreba veľa, aby si narobila klebiet, du-

šička. Lenže, aby si vedela, ak teraz povieš len slovíčko, bude zle. Veď vari vieš, ako ma pani riaditeľka vyznačuje za príkladnú službu. Teda pohni rozumom: či ti bude na osoh, alebo nie, povadiť sa so mnou, milá moja, — dokončila Agafiuška už celkom inakším hlasom.

A vznešená Richtárka si líhala do postele, ako by sa nič nebolo stalo.

Aj Steša sa vrátila do svojho kútika trošku upokojená, opatrne sa sobliekla a ľahla si do postele k sestrinej dcérke.

Glaša už spala. Zlaté sničky krúžily okolo strapatej, pobehavej hlavičky, dievčatko cmukalo tuho červenými ústčkami a usmievalo sa vo sne.

— Spi, dieťaťko, spi, nebožiatko, spi, sirôtka moja, — šepkalo mladé dievča a dotklo sa perami spiacej tváričky.

Ale tejto noci Steša dlho nemohla zaspáť. Mala plnú hlavu trpkých myšlienok. Ako sneh na hlavu, sypaly sa na ňu nové starosti, nové neprijemnosti a nešťastné dievča napínalo všetky myšlienky, aby našlo východisko z ťažkého postavenia.

III.

Pondelok. Večer.

V najvyššej, poslednej triede ústavu sa žiačky horlivo učia. Absolventky ústavu majú plno nových starostí. Veď skončiť školu — je prvým krokom do života. Na dievčence najvyššej triedy hľadí už každý ako na dospelé. A je to tak: veď o necelých sedem mesiacov už vyjdú z ústavu všetky tieto mladé dievčence, ktoré sa ešte teraz horlivo zahrúžili do dejín literatúry, do náboženstva, fyziky, vlastivedy, geometrie, dejepisu a tak ďalej.

No jednako daktore Belásky-triedničky ešte vždy ich nechcú počítať medzi „dospelé“ slečny a zaobchodia s nimi ako s deťmi.

Takto aspoň zaobchádza s nimi Skytka, čiže Augusta Kristianovna Brunsová, učiteľka nemčiny.

Pred pätnástimi rokmi prišla na ústav. Prišla ako staršia

slečna, aby tu získala v starobe pokojný kútik. Nemala nikdy rada deti, skoro nikdy ich nevidela zblízka, ale zato si dobre, ako Otčenáš zapamätala tých niekoľko prostých požiadaviek, ktoré ústav nakladal triednym učiteľkám-vychovávateľkám: pozorovať dievčence vo dne i v noci, čo najväčšmi dusiť v nich prejav slobodnej vôle, spraviť z nich veľmi dobre vychované slečny, pokorné a nezodpovedné ako črieda oviec, — a preto ich preháňať od rána do noci, od noci do rána, ak je to vôbec možné.

— Balkašinová! — nečakano vykrikuje Skytka a klope na katedru kľúčom od izby, ktorý nikdy nepúšťa z rúk, kým dozerá v triede. — Balkašinová, zdá sa mi, že čítaš, namiesto aby si sa učila úlohy. Čo to čítaš? Pod' sem!

V najbližšej lavici vstáva sedemnásťročné dievčatko, drobučké, chudučké s priezračnou, bledou tváričkou. Priateľky ju volajú Valeriánka, čiastočne preto, lebo sa naozaj volá Valéria a čiastočne preto, lebo má nešťastnú slabosť liečiť stále seba aj iných.

Balkašinová sa naozaj zbláznila do liečenia. Užíva nemierné množstvo valeriánskych, konvalinkových a hofmannských kvapiek, čuchá všelijaké soli a lieh, ktorý vždy nosí pri sebe v brúsených skleničkách, berie magnézium na správne zažívanie a žuje odporné gumové cukríky od kašľa. Neprestajne sa ukrúca, bojí sa zimy, prievanu a namýšľa si všelijaké možné a nemožné choroby.

Na Skytkino zavolanie zmätená Valeriánka hneď aj vstáva v lavici. Bledá tvárička sa zalieva rumencom.

— Čo to čítaš? — ozýva sa zase neúprosný hlas triednej vychovávateľky po nemecky.

— Knihu, slečna, — nevoľky sa vyklízne plachá odpoveď.

— To nie je odpoveď, — znovu hrmí Skytka s katedry.

Ach, veď Valeriánka veľmi dobre vie, že je to nie odpoveď. Slovo sa jej sklízlo s jazyka nečakano, celkom nevoľky. Teraz mlčí.

Skytkina tvár sa farbí krvavo.

— Bajanová! — kričí zasa a opäť zo zvyku klope kľúcom na stôl a vpicháva pohľad ako štrbinky úzkych, ale prenikavých očí do krásnej poeticky, strapatej hlavičky šesťnásťročného dievčatka, ktorej by podľa výzoru, každý ľahko mohol hádať najviac trinásť rokov. — Bajanová, pozri, akú knihu čítala tvoja susedka. A hneď mi povedz!

Nika Bajanová — najpovestnejšia figliarka — je najobľúbenejším dievčaťom nielen celej triedy, ale aj celého ústavu. Má nekonečné množstvo zbožňovateľiek. Okrem utešenej, hladkej tváričky s veselým a milým výrazom, ktorý sa iskrí aj v tmavokávových očiach, okrem chytľavého smiechu, zvonivého ako hrkálky, má Nika Bajanová dar vzkriesiť veselosťou mŕtvych z hrobu, rozosmiať aj najvážnejších ľudí žartami, nezbednosťami a nevyčerpatelnou zásobou jemného vtipu. Učí sa všelijako: raz celkom zle, raz zasa prevýši aj najlepšie žiačky. Má aj schopnosť oduševniť celý ústav. Nika nemá ani prezývky. Celý ústav ju volá len po mene. Zato triedne učiteľky, ktorým Nika za sedemročného pobytu v ústave navysť rájala mnoho nepríjemností, ju volajú Bajankou*) a takto premenily jej poetické priezvisko, z ktorého sa ozýva starý ruský rozprávkový názov.

Nika teraz vstáva v lavici, ako by veľmi ochotne chcela poslúžiť Skytke. Vstáva s veselým úsmevom, čo sa jej zrazu zažal v brnavých očiach a chytro pozrie na knihu, ležiacu pred susedkou v lavici: Balkašinovou. Veselý úsmev v tvári hneď zamení šibalstvo a brnavé očká, plné vtipu, skrývajú sa pod čiernymi mihalnicami.

— Ach! — nahlas vraví Nika, — ach, nemôžem povedať, aká je to kniha, slečna Brunsová ... Je to ... je to ... neslušná kniha ... celkom neslušná ...

Trieda sa chichoce. Žiačky sú natešené, lebo šípia, že si Nika vymyslela nový žart.

— Čože?

*) Bajan — starodávny ruský spevák.

Na Skytkinej tvári zračí sa veľká zvedavosť a víťazstvo. Hlas sa jej trasie netrpezlivosťou, keď vraví hneď nato:

— Ako? Neslušná kniha? Ale ako si dovoľuje...

Teraz jej pohľad doslovne prepicháva neborkú Valeriánku, reže ju bez noža. Oči jej skáču. Kľúč bubnuje na stole.

— Prečo neslušná? — spytuje sa Skytka a zvyšuje hlas.

— Nuž... nuž... je... v nej nakreslený celkom nahý človek... Ešte aj bez mäsa..., — bľaboce Bajanová a dusí sa smiechom.

— Bez mäsa? Ach, to je už primnoho!

Skytka sa ako búrka trhá s miesta a ženie k nešťastnej lavici.

Na lavici pred Valeriánkou leží kniha. Na otvorenej strane je nakreslený človek, alebo presnejšie, kostra. Skutočne „človek bez mäsa“, ako povedala Nika. Lenže kniha nie je neslušná, ale lekárska — je to len krátky kurz anatómie — a to je všetko.

Skytka je chvíľku v pomykove. Potom už klopká vytrvalým kľúčom o lavicu na adresu Valinu.

— Ako sa opovažuješ čítať takéto knihy? — zlostne vraví Skytka Balkašinovej.

Balkašinová sa uškŕňa a dvíha bledé ruky na sluchy.

— Kole ma v boku..., — vraví s trpiteľským úsmevom.

— Ale chytáš sa za hlavu.

— Teraz ma rozbolela hlava...

— To nemá nič spoločného s neslušnou knihou...

Vaľa pchá ruky do vrecka, vyberá škatuľku s anglickou soľou a vonia ju s výrazom trpiteľky.

— Kole ma v boku, — opakuje neústupčivo, kým sa tridsať žiačok ukradomky smeje do šatôčok, — a chcela som sa presvedčiť v anatomickom atlase, pod ktorým rebrom ma to kole. Preto som si vzala túto lekársku knihu. Niet v nej nič neslušného... Učili sme sa z nej složené ľudského tela, anatómiu... Ach, Bože môj, len ste ma po-

daromnici rozčúlili. Zas musím užiť kvapky. Všetky nervy mám rozhýbané, už nemôžem...

Valeriánka má už aj plné oči slz a s výrazom urazenej nevinnosti norí si hlavu pod vrchnák lavice. Tam vrzdí zátka v skleničke, cvrká voda, ktorú má Vaľa vždy napórúdzi v školskej lavici. S vážnym a sústredeným výrazom počíta kvapky, a o chvíľočku ostrým prúdom šíri sa celou triedou odporný zápach valeriánskych kvapiek, ktorý sa nedá zatajiť.

— Dušičky, Valeriánka sa zas nastrebala valeriánky, — šepcú si žiačky s priduseným smiechom.

V tej chvíli padá na lavicu Niky Bajanovej papierik, skrútený do trúbky.

— Poďme do klubu opekať sucháre! — na kartičke je napísaný len tento jeden riadok, načarbaný krivými písmenami, čo sa ťahajú na všetky strany.

Nika sa chytro obzerá.

V zadnej lavici sedia štyri dievčence. Na kraji — černo-
oká, prudká a výbušná Arménka Tamara Ter-Dujarová, vlastne známejšia pod menom Šaráda, ktoré jej daly žiačky v ústave pre nepremožiteľnú slabosť stále dávať šarády a hádanky. Je to ozajstné dieťa Východu, veľmi naivná, veľmi lenivá osemnásťročná osôbka so škaredým profilom, s dlhým nosom, čo sa ponáša na vtáčí zobák, ale s utešenými, plamennými očami, skutočnými očami Východu. Má ohromnú vlastnosť: je na podiv slušná a šľachetná, úprimná, pravdivá a veľmi čestná, za čo ju zbožňuje celá trieda. Tamara ešte nikoho neocigánila, nikoho neoklamala.

Pri nej sedí vysoká, pobeľavá Nadsonova verenica, sedemnásťročná Nataša Branová, zbožňujúca nadaného básnika a v každej vhodnej, aj nevhodnej chvíli prednášajúca nazpamäť jeho básne, ktoré pozná všetky do jednej. V lavici má pokladničku na kľúčik. V pokladničke medené peniaze. Nataša ich už dávno zbiera na pomník básnikovi. Túži ho postaviť na rodnom majetku. Na ruke má ihlami vypichané a čiernym práškom zatreté slávne iniciálky

S. N. (Semion Nadson.) Na hrudi nosí medailónik s podobizňou básnika. V školskej lavici a v nočnom stolíku v spálni má ešte celé sbierky Nadsonových fotografií.

Pri Branovej sedí Donna Sevilla, alebo Zdanlivá Španielka. Ako trinásťročnú vzali rodičia Oľgu Galkinovú do Španielska. Galkinovci strávili v Seville iba tri dni, ale odvtedy Oľga neprestáva blúzniť o sevilských baštách, svedkoch dávnych vekov, o divej, skvostnej prírode, o zápasoch býkov a španielskych serenádach. Dievčatko je po belavé, nepekné, s jasnými očami a maličkými ústami, skôr sa ponáša na Fínku ako na Španielku a ani trošku mu nepristane prezývka, Donna Sevilla, ktorou ho prekrstily spolužiačky.

A pri Zdanlivej Španielke sedí zasa Chryzantéma. Je to vysoké dievča s rusými vlasmi, s osím driekom. Zbožňuje kvety, najmä chryzantémy a ruže. Má ich plné knihy, kreslí ich do albumov vždy má aspoň jednu chryzantému v lavici, druhú na nočnom stolíku v spálni. Muša Sokolská vydáva všetky peniaze na kvety, najmä na chryzantémy.

Všetky štyri kývajú Nike. To značí, že kartička priletela od nich.

Nika si chytro vyberá z vrecka šatôčku, pritíska si ju na ústa a s trpiteľskou tvárou ide ku katedre.

— Slečna Brunsová, zle mi je... Dovoľte mi vyjsť z triedy.

— Vravte po nemecky! — srdito ju okrikuje Skytka tvrdým hlasom, ale pritom sa podozrivo a prísne díva na známu nezbednicu.

Nika Bajanová s pokorným pohľadom nevinnej obete prekladá vetu do nemčiny.

— Choďte, ale chytro sa vráťte! — milostivo dovoľuje Augusta Kristianovna.

Nika sa vykĺzla z triedy ako tôňa. Pri dverách ešte zastala a chrbtom obrátená k triednej učiteľke, vystrúhla triede „múдру“ tvár. Nika vie strúhať všelijaké tváre. Celá trieda pozná jej komický talent. A celá trieda pri po-

hľade na Nikinu „múдру“ tvár družne vybuchuje nezadržateľným smiechom.

— Bajanová! — prísne okríkla Niku Skytka, — zas robíte zo seba pajáca, šaša? Tu nie je cirkus, ani gašparkové divadlo!

Kľúč klope o vrch stola. Nemkina tvár, obyčajne tmavoružová, je teraz červená ako pivónia.

Ale Nika ju nepočuje. Už je na chodbe... na schodišti... Bystro letí hore mnohými schodmi a ako vtáča doletí na tretie poschodie. Tu sú už dvere „klubu“ — izby, ktorú nazvaly takto neobyčajne, ale ktorá sa ani trošku neponáša na klub. Jediná lampôčka svieti slabo. V kúte jasno blčí oheň v peci. Nika chytro otvára železné dvierka na peci, chvíľku sa díva do ohňa, pričupená pri peci. Potom vyfahuje z vrecka tenké krajíčky čierneho chleba, husto posypané soľou a opatrne ich ukladá na mriežku v peci.

Čierne, vlastnou rukou opečené sucháre, sú najobľúbenejšou lahôdkou ústavných žiakov. Za toto nedovolené sušenie chleba, ich v ústave veľmi prenasledujú. Ale zakázané ovocie najväčšími chutí a nijaké tresty nemôžu žiačky odučiť od vábivého zamestnania.

Nika sa tak zahrúžila do opekania chlebičkov, že nezbadala, ako s obloka v „klube“, vlastne s obložnej poličky, soskočily dve dievčence. Prvá z nich je dosť tučná, s matnou farbou tváre, so zádumčivými, čiernymi očami a krásnymi čiernymi vlasmi. Druhá je vyššia, tenká a strojná. Má charakteristickú a energickú tvár, vyzerá ako Cigánka. Kučeravá hlava s krátkymi vlasmi zvyšuje jej podobu s cigánskym chlapcom. Len veľké, čierne oči narúšajú túto podobnosť prísny a smelým výrazom, spolu s hrdými, energickými obrvami a šibalským úsmevom nepravidelných, detsky zaťatých úst.

Obe dievčence sa nebadane a tíško prikrádajú k Nike od chrbta a zrazu jemné ruky „chlapčiska“ jej pevne zakrývajú oči.

— Aha! Máme ťa! Budeš ty sucháre na peci sušiť! —

strašným basom zahrnela Cigánka, kým jej susedka ostala obďaleč a tíško sa smiala.

— Ach! — vraví Nika v smiechu a je skôr zmätená, ako naľakaná.

— Chráň sa, ó, nešťastnica! Beda ti! Zaslúžiš si najhroznejší trest! — hromží nad ňou černoška.

— Cha-cha-cha! Uhádla som! Uhadla! Ty si to, Aleko! Aleko! — zrazu nahlas vybúši Nika a tleska rukami.

Počerné ruky jej hneď púšťajú oči.

Naozaj je to Aleko. Zemfíra a Aleko. Dvaja hrdinovia Puškinovej básne Cigáni: Mária Veselovská, s očima a tvárou Cigánky a Šura Černová, dvaja papagájikovia z plemena „inseparables“ (nerozlučných). Priatelia sa od najnižšej triedy a nerozídu sa nikdy ani na chvíľočku. Čo aj je Aleko, hrdinka Puškinových Cigánov, vôbec nie je Cigán, ale Rus, ktorý sa dostal do cigánskeho tábora, jednako dievčence nazvaly týmto menom Šuru Černovú ktorá sa ponášala na cigánskeho chlapca a Máriu Veselovskú prezvaly — Zemfirou. Tieto dve dievčence si vždy spolu píšú úlohy, spolu sa prechádzajú v prestávkach, spolu čítajú knihy, spolu sedia v lavici. Sú susedkami aj v jedálni, aj v triede, aj v spálni. Obe sú žiarlivé ako opravdivé deti Juhu. Ani jedna ani druhá sa nesmie priateľ s ostatnými žiačkami v triede.

Teraz si obe zašly do klubu, lebo si chcely prečítať novú, zaujímavú knihu:

— Aha, Cigáni, čo ich zaujíma? Akože sa vám podarilo uvrznúť z triedy? — spytuje sa Nika a usmieva sa všetkými jamôčkami ružovej tváričky.

Horúcosť z pece opálila Nikine líca žeravým rumencom. Šibalské brnavé oči sa jej roziskrily akýmisi nezbednými iskričkami.

— Ale nuž . . ., — začala Zemfíra nízkym, hrudným hlasom, ale hneď aj sa zarazila.

Klub sa zrazu naplnil krikom, smiechom a trmou-vmou.

Ako víchor vtrhlo pod jeho pohostinskú strechu päť nových nezbedníc: farbavá, nezvyčajne mocná Šaráda, za ňou vysoká a pôvabná Nadsonova verenica, hybká a tenučká, nežná Chryzantéma, naozaj podobná kvietku, Donna Sevilla s oduševnenou tvárou a rozptýlenými, blúdivými bledými očami a priateľka Muše Sokolskej Zlatá ryбка, čiže Ľuda Toľská, maličké dievčatko s gaštanovými vlasmi a priezračnými, veselými, sivými očkami a skleným hláskom.

Ak slabosťou Muše Sokolskej boli kvety, najmä chryzantémy, tak Ľuda Toľská mala zas celkom inakšiu slabosť: zbožňovala ryby. Ako doma, tak aj tu, v ústave, mala na nočnom stolíčku v spálni drobné akvárium, ktoré dostala od brata na narodeniny. S akváriom je mnoho starostí: treba každý deň meniť vodu, čistiť ho, kŕmiť štyri zlaté rybky a dva tritóny, ktoré mala v akváriu. Treba akvárium skrývať pred Skytkou a druhou triednou učiteľkou, Francúzkou, pred inšpektorkou a riaditeľkou. Ale Ľudka Toľská sa náruživou stará o akvárium. Zlaté rybky a tritóny, sú jej pokladom, jej bohatstvom. Veď sa aj ona ponáša na rybu chladnými očami, pokojnými pohybmi a skleným hláskom. Preto ju priateľky nazvaly Zlatou rybkou.

— Sucháre! Sucháre! Dušičky, sucháre! Naša najväčšia maškrtka! — zaspievala Arménka, priskočila k peci a vytrhla z nej kúsok chleba, horúci ako oheň a spálený skoro na uhoľ. Ale hneď aj odtrhla ruku.

— Ach, popálila som sa! — zvyškla na celý klub, krútila sa po izbe a fúkala si na prsty.

— Ako ste len uvrzli Skytku? Vy ste hrdinky! — veselo vykrikla Nika.

— Mne bolo zle, ako tebe, — so smiechom vraví Donna Sevilla, — im — hodila hlavou na Chryzantému a Zlatú ryбку, — ako to už býva, zachcelo sa napiť vody. Šaráde spadla pančucha, lebo sa jej odtrhol podvázok. Teda vidíš, príčiny boli naozaj vážne, však?

— A Nadsonova verenica ako ufúkla?

— Ale Nadsonovu verenicu uniesol príznak verenca, — zasmiala sa Šaráda — keď prechádzala okolo Skytky, stala sa neviditeľnou ako duch alebo túžba.

— Hlúpe žarty, — pohrdavo povedala pobelavá Nataša a záдумčivo zarečnila polohlasne:

Nemodlím sa k Tomu, koho sa obáva
duša moja nazvať v zmätku a údive.

A pred kým mi rozum bezmocne zastáva. *)

— A vari ty máš aj rozum? Ani som nevedela, — nevinnó vraví Tamara Ter-Dujarová, ktorá pribehla k nim.

— Šaráda, vari si len nenamýšľate, že ste múdra? — zamiešala sa Zlatá rybka.

— A vari som hlúpa? Ktože je múdrejší: ty, či ja? To je ešte otázka, — neočakávano vzbĺkla Šaráda. — Keby si bola múdra, uhádla by si hádanky a šarády, ale veru neuhádneš ani len najľahšiu, čo ako by si sa namáhala.

— Daj nám hádanku, spolu ju uhádneme, — smierlivým tónom navrhuje Nika.

— Hej, hej uhádnete..., — šomre Šaráda a zábavne krčí dlhý nos. — Teda hádaj, keď chceš: Ráno chodí v papučiach, na poludnie v topánkach, večer v črievičkách a v noci v oblakoch. No, čo je to?

V klube nastáva na chvíľku úplné ticho.

— Čo je to? — zvýšeným hlasom opakuje Šaráda a víťazným, slávnostným pohľadom si obzerá priateľky.

Všetky mlčia. Donna Sevilla je zamestnaná pri peci. Starostlivo rozkladá celkom pri dvierkách svojej a cudzie okrušky čierneho chleba na sucháre. Ostatné dievčence majú vážne a napäté tváre.

— Neviete? Neuhádnete? Aha! Veď som vedela! — víťazne vykrikuje Šaráda a obracia sa k Nike.

— Ty dušička, si najmúdrejšia, a nemôžeš uhádnuť?

— Ďakujem za lichotivú mienku, siňorína, — odpovedá

*) Báseň od Nadsona. Pozn. autorky.

Nika, posmešne sa jej klania a strúha múdru tvár. Keď to vidia ostatné dievčence, nemôžu sa zdržať smiechu.

— Aha, — vífazne sa smeje Šaráda. — Vidno, nedorástly ste ešte. Duša moja, hádať hádanky nie je žart.

— No, dobre, dobre, len už nerob drahoty a povedz, čo je to! — netrpezlivo vraví Aleko.

Šaráda ešte chvíľku čuší. Obzerá si ešte raz všetky novým vífazným a významným pohľadom a zrazu vybuší pyšno:

— Je to mesiac. Mesiac nebeský, duša moja, veru tak.

Šarada všetky ohromila. Ešte aj len bystrá Nika a posmešná Aleko zabúdajú Tamare pripomenúť, že ešte nikdy nevideli mesiac na zemi, lebo aj ich, ako všetky ostatné, prekvapila a ohromila nevyčerpatelná fantázia Šarády. Napokon prvá Chryzantéma prichádza k slovu:

— Mesiac? Aké čudné! Ale počuj, Šaráda, ako že to, mesiac v papučiach a črievičkách? Mesiac v papučiach. To je veru čudné.

— Podľa teba, duša moja, mal by mesiac vari chodiť bosý, však? — oborila sa na ňu Arménka.

— Ne... neviem..., — jachtá zmätená Muša.

— Ani ja neviem, duša moja. V tom je vtip, že ani ja, ani ty, ani nikto, duša moja, nevie, v čom mesiac chodí: či v papučiach, či bosý a či v črievičkách. Keby sme to vedeli, nebola by z toho hádanka, — končí Tamara ešte vždy s vífazným pohľadom.

Nika Bajanová vybuchla pri tomto vysvetlení nezadržiateľným smiechom. Aj ostatné dievčence sa rozchichotaly.

— Nie, táto naša Tamaročka je zázračne naivná, — šepce Aleko a váľa sa smiechom po celom klube.

— Cha-cha-cha! — zvoní skleným hláskom Zlatá rybka.

Ešte aj bledá, vždy zamyslená Nadsonova verenica sa nemôže zdržať úsmevu. Všetky dievčence v klube sa veľmi rozveselily.

— Chi-chi-chi! Cha-cha-cha! — podchvíľou sa ozýva z každého kúta.

V najväčšom výbuchu bezúzdneho, homérického chichotu zjavila sa na prahu hranatá, farbavá postava Ziny Alferovej. Zinu volajú Moja drahá, lebo skoro ku každej vete pripojuje tieto dve slová, vhodne aj nevhodne.

— Dušičky, ticho, drahé moje, ticho! — šepká Zina s tvárou, skrivenou od strachu. — Drahé moje... na zadnom schodišti ktosi leží... Leží a narieka... Tam som videla... Ach, Hospodine, drahé moje, to je strašné, strašné...

A ruky Ziny Alferovej zdvihly sa k bledej tvári, dievčatko sa oprela o rám dverí a len-len že sa nerozplakalo horkými slzami.

IV.

Nedávneho smiechu ako by ani nebolo. Hneď a zaraz zmizla srdečná mladá radosť.

Prvá sa spamätala Nika. Tmavé oči Bajanovej, ešte pred chvíľočkou plné žartu a smiechu, odrážajú teraz neočakávané rozčúlenie a nepokoj. Pristúpila k Alferovej, chytila ju za ruku a dosť nahlas kričí na ňu a ani nebadá, že vlastne kričí:

— Kde narieka? Kto? Videla si? Na schodišti? Kde?

— Drahá moja, v Čertovom kúte..., — ťažko a bezmocne stone Zina namiesto odpovede.

Keď to Nika Bajanová počula, chytro sa obrátila k priateľkám.

— Chryzantéma, pober sucháre, keď budú hotové, — vraví tónom, ktorému sa nikto neosmelí priečiť. — A ty, Zlatá rybka, bež do triedy a nejako zamestnaj Skytku, aby nezbadala, že sme tak dlho preč. Všetky ostatné za mnou!

Nikomu ani na um nesišlo uraziť sa pre panovačný tón Niky. Dievčence jedna cez druhú vybehly z klubu a pobraly sa na zadné schodište.

Tu, na treťom poschodí najvyššiu zákrutu schodišťa, ktoré vedie už na povalu, nazvaly žiačky Čertov kút. Teraz je tu úplná tma. Z Čertovho kúta vedie niekoľko schodíkov

na povalu, k povalným dverám, vždy dobre zamknutým na zámku.

Nepredarmo nazvaly žiačky toto miesto Čertov kút. Ak máme veriť ústavnej povesti, odtiaľto sa vraj hodila s výšky tretieho poschodia, so zákruty schodišťa, istá žiačka vyššej triedy, ktorá zrazu ochorela duševnou chorobou a vraj sa jej postava zjavuje v mesačných nociach v obloku Čertovho kúta a straší zbabelé žiačky.

Preto teda nie bez tajného strachu vyšla táto neveľká skupinka na tmavé schodište, slabo osvetlené dvoma lampôčkami. Dievčence sa shrkli do hrbočky a zamrely v mlčaní. Temrava . . . ani šuchu . . . ani zvuku . . . Dievčence sa somkly ešte tesnejšie . . . Načúvajú a vyčkávajú.

Na horných schodíkoch naozaj ležalo čosi veľkého a tajomného. Odtiaľ bolo počuť aj akési tlmené stonanie a náreky.

Prestrašené dievčence ich v strachu počúvajú.

— Dušičky, nuž, čože je to? — smutne sa vydralo z hru-de Donny Sevilly.

— Čuš, duša moja, čuš! — zasipela na ňu Šaráda. — To „ona“ plače.

— Kto „ona“? . . . Šaráda, nestraš nás, — zapišťala Zina Alferová celkom premeneným hlasom a kľakla si v strachu na dlážku.

— No, keď nie „ona“, teda „on“, duch ústavnej žiačky, ktorá sa hodila so schodišťa pred tristo rokmi, — pokojne vysvetľuje Tamara.

— Bože, aká je táto Šaráda len naivná! Pred tristo rokmi tu ešte nebolo nielen ústavu, ale ani mesta . . . Boly tu len močiare . . ., — šepla Aleko.

— Na schodišti močiare, akože to?

Čierne, naivné očká, jediný nesporný poklad Arménky, rozhorely sa zvedavosťou.

Ale nikto jej neodpovedá.

— Dušičky, plač prestal . . . Postava sa hýbe . . . Idem sa presvedčiť, kto je to . . ., — oznamuje Nika a prv, ako

ju priateľky stihly zadržať, už stojí na schodišti, vprostred Čertovho kúta, na schodíkoch, vedúcich na povalu.

Našťastie lúče slnka zjavily sa v úzkom oblôčku, ktorý bol na zákrute schodišťa. Zalievajú jasným svetlom aj schodište s tmavými schodíkmi, aj nízucké povalné dvere, aj tmavú postavu, ležiacu na zemi.

Nika a ostatné žiačky, strpnuté v strachu očakávania, počujú zasa tiché vzdychy. Zrazu sa tmavá postava pohla, odhodila šatku, ktorá jej zakrývala hlavu a časť drieku a pomaličky sa dvíhala na nohy.

— Veď je to Steša! — neočakávano vykrikla Nika. — Dievčence, nebojte sa, veď je to chyžná Steša, — trochu zvýšeným hlasom, zvučným šepotom vraví Nika priateľkám.

Aké sklamanie! Beda! Naozaj je to len „bielizniarka“ Steša! Ako príjemne bolo blúzniť! Ako príjemne ich rozčuľovalo, že sa tu robí čosi nadprirodzeného, nezvyčajného, z čoho sa búria myšlienky a telom prebieha chladná triaška! Mesiac... Čertov kút, tmavé schodište... plač... A zrazu — Steša! Strašne prozaický zjav!

Ale predsa len Steša plače, a keď raz plače, treba ju potešiť. Mladé, citlivé srdiečka sú veľmi prístupné cudzej bolesti. O chvíľočku je už celá skupinka „dychtivých dobrodružiek“ hore na schodišti. Na tesnej, maličkej zákrute pred povalnými dvierkami, shrkly sa okolo Steše. V mesačnom svetle celkom dobre vidno Stešinu opuchnutú tvár, zaliatu slzami, červený konček tupého nosa a pery, pripuchnuté plačom.

— Čo vám je? Prečo ste plakali, Steša? Kto vám ublížil?... Vari zas Pijavica? — počuť lútostivé a ustarostené hlasy so všetkých strán.

Ale namiesto odpovede Steša sa zas len rozplakala. Tak nariekala, až sa jej triasly mocné plecia, celé územčisté telo sa chvelo ani rastlinka pod nárazom búrky.

— Vody, slečny! Doneste pohár vody! — rozkazuje Aleko.

Zlatá rybka, ktorá sa vrátila z triedy, rozbehla sa cez chodbu po vodu do umývárne, ktorá bola tiež tu, na treťom poschodí. Keď sa vrátila s plným krčiažkom, Steša, obkolesená žiačkami a podplatená ľútosťou, ktorú všetky prejavovali k jej bolesti, rozprávala jachtavo vo fikaní a slzách:

Slečinky, neprezradte ma... Milé moje, nezničte ma. Dozvie sa Pijavica a snesie ma so sveta... Žalosť ma zašla, milé slečinky... Doviedli mi z dediny dcérku nebožky sestry a nechali mi ju tu... Dievčatko nemá ešte ani päť rokov... Sirôtka malá... Včera som chodila po známych, prosila som pre zmilovanie Božie, aby dieťaťko prichýlili, aspoň na čas. Ale kdeže! Vidno, každý ti je priateľom, len kým ťa nestihne nešťastie... Nechcú ani počuť o dievčatku, nechcú ho pritúliť... A či ho môžem držať v pivnici, v spálni dievčieniec? Dozorkyňa ta podchvíľou chodí... Kapitoša je vyzvedačka, stále klebetí dozorkyni o nás, prezradí ma... Kde sa mám s Glaškou podieť? Vari ju na ulicu vyhodíš?... Veď ma oklamala krajanka, čo mi ju tu nechala: prišla, postavila dieťa a stratila sa.

— Ach, aké je to neobyčajné! Ako v rozprávke! — šepkaly naokolo rozčúlené hlasy.

— Pekná rozprávka, len čo je pravda! Stešu vyhodí na ulicu aj s dievčatkom, hneď budete mať rozprávku.

Kto to povedal? Čie oči sa tak nespokojne zablýskaly a prebehly po tvárach dievčieniec?

Bola to Nika Bajanová. Znevrady položila drobnú ruku na plece Steši, ktorá sa zas rozplakala a povedala jej horlivo, ako obyčajne:

— Milá Steša, utrite si slzy... Prestaňte plakať... Dievčatko je nie – hocijaká vec. Nemožno ho vyhodiť za dvere. Počúvajte, ja už dačo vymyslím... Poradíme sa s triedou a potom sa rozhodneme. Len nám ukážte dievčatko... Dovedte ho dnes v noci o jedenástej do spálne. Počujete, dovedte! My všetky máme veľmi rady deti a postaráme sa o ňu... Nebožiatko... Musíme pre ňu dačo

vymyslieť. Musí ju pritúliť niekto z našej rodiny... Poprosíme a zariadime to. Len nám dajte čas na rozmyslenie... Takto zrazu sa to nedá... A už neplačte. Ubezpečujem vás, že sa všetko zariadi čo najlepšie.

A Nikine jemné pršteky letmo pohladkaly Stešinu pobelavú hlavu.

Steša padla na zem pred Nikou a objala jej kolená.

— Slečinka... anjel náš... zlato... Ani neviem, ako sa vám poďakovať... Nikdy vám to nezabudnem..., — šepkala Steša a bozkávala Nike ruky.

Nika sa začervenela až po uši a chytro odtiahla prsty.

— Že sa nehanbíte, Steša! Váľať sa po zemi a bozkávať ruky! Také hlúposti. Nemôžem to ani vidieť, — povedala nahnevaná Nika. Ale keď videla, že dievčina chytro vstáva a je v pomykove, po chvíľke doložila už láskavejšie.

— Steša, teraz choďte k nej, ale večer, keď slečna Brunsová odíde do svojej izby, dovedte nám tajne maličkú... Nebojte sa našej chyžnej, Ňušu už voľajako prehovoríme, neprezradí nás... Zatiaľ do videnia. A nezabudnite, presne o jedenástej... Poďme, dievčence, do triedy. Čochvíľa zacengá zvonček na čaj, — povedala Nika priateľkám.

A skupina dievčienec, aj s Chryzantémou, ktorá za ten čas stihla opieť skoro kilo suchárov, bežala dolu na druhé poschodie, kde boli triedy.

Už tichne zamatový hlas Kapočky. Žiačky najvyššej triedy sborom zaspievaly „Spas, Hospodine, ľudí svojich“ a dvojice žiačok zas kráčajú strojnými radmi dolu schodmi, chodbou a rozchodia sa na všetky strany, každá trieda do svojej spálne.

V.

Akosi nezvyčajne ticho si dnes večer políhaly žiačky najvyššej triedy. Nielen „vzorné“ (najlepšie žiačky podľa ústavného názoru), ale aj „nenapraviteľné“, (najväčšie nezbednice), nepovedaly ani len hlasného slova ani v spálni,

ani v umyvárni, ktorá bola hneď pri spálni. Iba Eľa Fedorová, úprimne presvedčená, že má „ohromný hlas“ a talent, hoci každý tón spieva falošne, zaspievala si najobľúbenejšiu pesničku „Pohni trojka... sneh je sypký...“, ktorú večne opakovala a starostlivo si pritom natierala ruky krémom. Ale ju hneď svorne zarazily a zakývaly rukami:

— Vari si sa zbláznila? Nedrážď Skytku... Uvedom si, aká je dnes noc...

Ter-Dujarová sa prikradla k Nikinej posteli a šepkala:

— Nuž čo, duša moja, pôjdeme dnes do Údolia vzdychov? Zora a Mara nás tam iste čakajú.

— Ach, čo nás teraz po Zore a Mare, Šaráda, — zasmiala sa Nika celá rozčúlená a červená až po uši.

— No a ja som schválne vymyslela novú hádanku... Chcela som ju povedať Mare... A teraz nemôžem, — vzdychá Arménka.

— Dobre, zahádaj ju teda nám, — zhovievavo rozhodla Nika a trošku zvýšeným hlasom povedala ostatným:

— Dievčence, prichystajte sa: Šaráda nám hneď zaháda novú šarádu.

Hneď sa všetky shrkly k Nikinej posteli, kde na peľasti slávnostne sedela Tamara, ktorá už vopred vychutnávala pôvab novej hádanky. Iskrivými očami si obzerala priateľky, čo sa shrkly okolo nej.

— Povedzte mi, dušičky, čo je to: menej ako osem, viac ako šesť a behá to sem a ta... Vždy načas...

A Tamara zas vřavela cudzím prízvukom, ako vždy, keď sa trošku rozčúlila. Ktosi sa rozchichotal.

— No?

— Dievčence, naša Šaráda, duše moje, sa pustila do matematiky. Len tak rozsiera čísllice! — chichoce sa Nika.

— A ty sa nesmej, radšej uhádni! Smiať sa vie každý, ale hádať nevie každý, — dôrazne vraví Arménka.

— Je to zas len akási hlúposť, — rozhodla Zlatá rybka a zasmiala sa skleným smiechom.

— Ty si hlúposť. Aj tvoje akvárium je hlúposť, — neočakávanu sa zlostí Tamara. — Ale hádanka, ktorú som vám zahádala, je nie hlúposť, ale... Neuhádnate? No vidíte: to je tramvaj!“

— Akože tramvaj? Prečo tramvaj? — ozývajú sa prekvapené hlasy.

— No pravdaže tramvaj číslo 7, duša moja. Veď som vám po rusky povedala: menej ako osem, viacej ako šesť a behá to sem a ta. Vždy načas. Teda je to tramvaj číslo 7.

— Cha-cha-cha!

Všetky sa nahlas chichocú, všetky okrem Kamilavky, ktorej je aj smiech kacírstvom a hriechom.

— Ticho, dievčence. Skytka hneď vylezie z diery.

A naozaj, spomínaj čerta, už ti je za päťami. Augusta Kristianovna stojí na prahu svojej izby, tleska rukami a kričí:

— Spať, deti, spať!

V chvíľke sa všetky rozišly po svojich posteliach. Dozorkyňa šukla vypínačom a lampôčky zhasly, svieti už iba jedna. V spálni zrazu nastala temrava, príjemná očiам. Slečna Brunsová sa teraz tíško kľže po „medzierkach“, čiže uličkách medzi troma radmi postelí.

— Dnes si políhaly bez kriku. Chvála Bohu! — vraví si Skytka a už aj sníva o teplej posteli a o zajtrajšom voľnom dni, lebo nemá dozor v triede.

— Akosi podozrivo dlho sa už modlí Malinovská v svojom kútiku a nezvyčajne dlho si šepce zaľúbená dvojica — Černová a Veselovská — či nezamýšľajú vyvieť jej čosi? Od tejto Černovej, ako aj od Bajanovej vystane všetko, obe sú zbojníčky, obe zavše bez hlavy a potvory, obe sú „nenapraviteľné“, — trápi sa nešťastná slečna Brunsová.

— Černová, ticho! Nešepkať!

— A ty, Bajanová, spi! — neočakávanu prudko ozývajú sa jej okriky v temnej spálni.

— Ach! — zapišťala Zlatá rybka schválne prestrašeným hlasom. — Kto to kričí? Zaspala som a krik ma zobudil...

— Tramvaj číslo 7! — víťazne kričí Arménka.

— Cha-cha-cha! — pozabudla sa Nika a nahlas sa rozosmiala.

— Bajanová, už aj spať!

— Veď už spím... — poslušne súhlasí Nika.

A hneď sa aj prestala smiať. Z prs sa jej vydral ľahký vzdych. Dve veci rozčuľujú Niku: poprvé, rozhodne musí nastať v spálni úplné ticho, aby sa Skytka presvedčila, že všetky pokojne spia, ale podruhé... Toto „po druhé“ trápi Niku ešte väčšmi. Tam v Údolí vzdychov alebo prostete na zákrute schodišťa pred ústavným kostolom, ju čaká Rozprávka.

Nika Bajanová, modla celého ústavu, tají, ako len môže, že zbožňuje Rozprávku. Vie o tom len Šaráda a aj to len preto, lebo ona zas „behá“, — ako sa vyjadrujú žiačky v ústave — za priateľkou Rozprávky Tamarinou krajan-kou, ktorá je o triedu nižšie, za mladou Arménkou, Marou Nušidze, s ktorou je Zora Ratmirová. Nikin „predmet lásky“, nerozlučná.

Nika ani vlastne nechápe, čo ju ťahá, ju, smelú, nadanú, rozumove rozvitú a veselú k stále mlčanlivej, čudne tajomnej Zore, s červenkastými vlasmi a podivnými, akými-si prázdnyimi očami sivobelasej farby, s tichým, ako by nadlomeným hlasom a pomalými pohybmi. Spolužiačky ju prezývajú Seňora Serióza. Ale táto mlčanlivosť, táto vážnosť Rozprávky (takto ju volá Nika, ktorá jej našla toto meno), akosi očarily výstredné dievčatko. Nika Bajanová vyrozprávala Rozprávke s vrodenu otvorenosťou, že otec-ko je veliteľom jazdeckého pluku, že má dvoch bratov a starú mamičku, ktorá žije ďaleko-ďaleko, skoro až na hranici Mandžurska, že jazdí na koni ako kozák alebo Mandžúr, že džigutuje, vie tancovať, napodobniť slávnu Izidoru Duncanovú, bosú tanečnicu, atď., atď. Ale o Zore kňazná nevie celkom nič.

Počula len, že rodina Ratmírovcov veľmi schudobnela a že Zorina matka, chodíeva Zoru navštíviť v staručkých šatách a vykrívených topánkach. Ale to Niku ešte väčšmi priťahuje k Rozprávke. Táto mlčanlivá, horká chudoba, veľmi svedčí jej tajomnému výzoru.

Teraz Nika rozmýšľa o nej a o tom, že Zora s Nušidzovou čakajú ich so Šarádou v Údolí vzdychov. Ale dnes Nika nepôjde do Údolia vzdychov, musí rozmýšľať a rozhodnúť, čo robiť s maličkým dievčatkom, ako pomôcť Steši. Rozmýšľa dlho a napäto... Zrazu sa jej vlieva do prs čosi radostného. Roj jasných a šťastlivých myšlienok osvietil jej hlavu ako blesk, srdce sa jej zatrepotalo ako vtáča v kletke, chytro a búrlivo... Ach, aké šťastie! Našla východisko. Vie ako pomôcť nešťastnej Steši.

— Nadsonova verenica! Nadsonova verenica! Nespíš? — šepce Nika susedke vľavo (napravo leží Oľga Galkina, Donna Sevilla).

Nataša Branová, ktorá už driemala, prednáša namiesto odpovede zo sna:

Prisnila sa mi noc a prisnil sa mi on...

po námestí blúdi bez cieľa a smutno.

Spaľujú ho vlastné mučivé myšlienky,

a morí ho nepochopiteľný žiaľ...*

— Nataša, ticho, ticho! — prosí Nika. — Počuj, čo som vymyslela.

A úchytom rozpráva susedke, čo jej práve teraz našťastie sišlo na um.

Ach! Nataša Branová až tleska rukami z oduševnenia — takou podarenou zdá sa jej Nikina myšlienka.

— Nika, zlato moje, daj nech ťa vybozkávam..., — šepce Nataša a hádže sa Nike na prsia.

Potom sa obe dievčence chytily za ruky a bosé, iba v košielkach, šly zo spálne do umyvárne, priestrannej izby s medeným žľabom — na umývanie a s asi desiatimi kohútikmi, pripevnenými na medenú dosku na stene. V kúte

*) Báseň od Nadosna. Pozn. autorky.

umyvárne, vo vytiahnutej zásuvke ohromnej skrine spí chyžná. Hrubý vrkoč jej visí až na dlážku. Ruky má založené za hlavou, ústa pootvorené.

— Ňuša, Ňuša! Zobuďte sa! Choďte dolu a ostaňte tam do dvanástej medzi ostatnými dievčencami . . ., — vraví jej tíško Nika a budí ospalú chyžnú.

— Ak mi sľúbite, že nikomu nepoviete, že som vás dnes prosila odísť, dostanete rubel' na čaj.

Zmätenej Ňuši neostáva inšie, ako poslúchnuť. Vstala rozospatá, okúňa sa pred slečnami, keď si naťahuje pančuchy, bielizeň, šaty, prehadzuje šatku a už aj letí.

Teraz sa Nika opatrne a tíško vracia do spálne na prstoch, sotva sa dotýka zeme. Tu rýchla a ľahká ako srnka chytro obehne posteľ, všetky tri rady postelí s nehybnými, ako by mŕtvymi žiačkami, ktoré takto chcely oklamať pozornosť Skytky, a strháva prikrývku s každej priateľky. Inokedy by si to nedovolily, ale dnes, práve teraz, žiačky najvyššej triedy vedia veľmi dobre, čo značí tento prudký prejav. A už o minútku kľže sa tíško zo dverí tridsaťpäť bielych postáv v dlhých nočných košielkach a v papučkách na bosých nohách.

*

V umyvárni sa sišly len s malou výnimkou skoro všetky žiačky najvyššej triedy. V spálni ostaly iba dve: Spiaca krásavica Neta Kozel'ská, dievčatko bez života, ktoré mohlo zaspáť na každom možnom aj nemožnom mieste: v triede na vyučovaní, v jedálni pri obede, v prestávkach na chodbe, bez ohľadu na miesto a čas, — a Lulu Saviková, slečna Komilfotka — ako ju prezývaly priateľky, — prvá žiačka, veľmi obľúbená u učiteliek, usilovná a slušná, vzorná do zbláznenia. Nepredarmo ju spolužiačky prezývaly Komilfotkou. Lulu Saviková bola presvedčená o svojej urodzenosti, hoci je len dcérou nebohatého úradníka. Neprestajne vytýka priateľkám, že sa nevedia slušne správať.

— Fuj, ako to rozprávaš! To je neslušné! — opakuje im do omrzenia.

Ináč je uzavretá, pomalá, zdržanlivá, rozváži si vždy každý pohyb a pripomína natiahnutú bábiku. Pravdaže ani teraz nechcela prísť bosá a len v nočnej košielke do umyvárne obzrieť Stešinu neter a radšej ostala v posteli, hoci horela zvedavosťou.

No zato Valeriánka — Vaľa Balkašinová prekvapila všetky. Nedbala na prievan a zimu, ktoré jej prekážaly vždy a všade, a zjavila sa v umyvárni v teplých pančuchách a vo „vlastnej“ flanelovej sukni a blúzke, ktoré si prehodila na ústavnú košeľu. Už vopred rozčúlená voňala soli a s melancholickým výzorom cumlala „tuhé“ cukríky, aby jej neprišlo zle, (vždy jej bývalo zle, keď sa rozčúlila), a vkĺzla do umyvárne medzi prvými, ukrútená ešte aj do teplej, vlnenej šatky.

Presne o jedenástej, ako by na rozkaz, tíško sa otvorily dvere z chodby a medzi žiačkami sa zjavila Steša, držiac za ruku maličkú neter.

Glaša, ohlušená búrlivým nadšením, ktorým ju privítali slečny, pritísila sa na hrud' tetke, zakryla si tváričku rukami a pomedzi prsty si obzerala tváre žiačok, ktoré sa shrkly okolo nej.

— Slečinôčky... dušičky... len pre Boha tichšie... Neznivočte ma... — šepkala Steša a jej zvyčajne červená tvár sa teraz pokryla tenkou vrstvou bledosti. — Len tichšie, tichšie, drahé slečinky... Počuje nás Augusta Kristianovna a bude nám beda...

— Nepočuje... už spí...

— A sladko blúzni vo sne...

— O starej sosne...

— Cha-cha-cha!

— Ale vaša Glašenka — je dušička. Krása, aké má ústočká! Však dievčence?

— Anjelik. Krása! Skvost!

— Ale veď je nie pekná, je v nej čosi takého...

— Nie je pravda, nie je pravda... Je krajšia ako Bajánová, ba aj ako Kozel'ská.

— No veď tá tvoja Kozel'ská je len taký hvizdák, ospalý krt a sova ... Ale Glášenka je božská!

A „božská“ Glášenka medzitým cmúľala mliečnu karamelku, ktorú jej pre každý prípad dala ktorási žiačka. Glaškine čierne očka sa potmehúdsy blyšťaly a hrubé peričky sa túlily do úsmevu.

— Ale, drahé moje, slávika básňami nenakíriš. Môžeme vraviť, koľko len chceme: „Dušička, skvost, božská, pôvabná“, ale najsamprv nám treba vymyslieť, čo si počať s Glaškou, a to veru sotva dokážeme, — prvá povedala zvýšeným hlasom Šura Černová a srastené obrvy sa stiahly nad energickými očami.

— Čože budete vymýšľať, slečny? Čelom stenu neprebiješ, ani tu nič nevymyslíš, — zúfalo povedala Steša. — Všetko, čo môžem spraviť je: dobre teplo Glašku ukrútiť, odniesť odtiaľto a nechať na ulici. Hádam sa dobrí ľudia nad ňou zľutujú. Už je tak, nemôžem sa s dievčatkom vrátiť ani do pivnice, ani do spálne slúžok. Povedala som, že ju odvediem k známym, že si vezmú dievčatko. Ale nemôžem. Teda ju musím vyniesť len na ulicu.

— Nie, nie, Steša, čože to vravíte! ... To je nemožné! ... To je neľútostné, ukrutné! ... Vymyslela som celkom iné východisko, a vari aj šťastlivé, vari aj dobré ... Chcete, poviem vám?

Nike Bajanovej sa iskrily oči. Tvár sa jej usmievala všetkými jamôčkami.

— Vravže už, vrav, čo si vymyslela! — netrpezlivo šepcú naokolo.

— Ach, presvedčíte sa, že je to veľmi prosté ... Celkom prosté ...

Lahkým skokom vyskočila Nika na kraj skrine, sadla si na ňu ako na koňa a vravela horlivo, oduševneno:

— Poznáte predsa Jefima. Má osobitnú izbičku. Je celkom oddelená, nikto ta nechodí. Je pod schodmi ... Niekoľko ráz som ta nakukla, keď som posielala Jefima dačo kúpiť ... Jefim je veľmi poriadny, veľmi čistotný ... Vie

čítať a písať, stále číta. Teda je rozumný a starostlivý... Má dve slabosti: rád má noviny a deti. Neprestajne si vodí k sebe malé deti a hrá sa s nimi. Čo, keby sme ho poprosili, aby prichýlil Glašu aspoň na čas... Potom vymyslíme dačo iného, ale zatiaľ... Obliekať a živiť ju budeme my. Každý deň rad-radom jej každá z nás nechá od obeda svoju porciu: jedna polievku, druhá mäso s prívarkom a tretia múčnik. Za peniaze, čo dostávame od rodičov, jej kúpime šaty a sladkosti.

— A lieky, keby náhodou prechorela, — neočakávano dodáva Valieriánka.

— Čuš, čuš! Nechaj hovoriť Niku!... — šuškejú jej priateľky.

— No lieky hádam nebude treba kupovať. Dostaneme ich zadarmo z Valinej lekárne, — smeje sa Zlatá rybka.

Ale jej vravia, aby prestala, aj jej kývajú rukami.

— Pokračuj, Nika, pokračuj... — počuť naokolo.

— Ale, dievčence, všetko musíme robiť celkom tajne. Aby nikto o tom nevedel, okrem Jefima, Steše a nás. Posvätné chráňme tajnosť pred riaditeľkou! Strážnikovi Jefimovi budeme dačo platiť... Neviem, či ste ma rozumely...

— Rozumely, rozumely! — ozývaly sa tlmené hlasy.

— Chápte, dievčence, Glaša bude ako by „dcéra ústavu“, naša dcérka.

— Áno! Áno! Áno!

Oživené a rozčúlené tváre sú obrátené k Nike Bajanovej.

Nie, táto Nika je skutočne malý génus! Ktože jej pošepkal tento zázračný plán? Akým novým, radostným významom naplní sa teraz život ústavných žiačok vďaka Nike. Veď to bol doteraz život nudný, prázdny a všedný.

— Dievčence, budeme sa starať o ňu čo najlepšie, keď je už raz našou dcérkou, — rojčivo vraví Nadsonova verenica.

— Áno, áno! A nech nás všetky volá mamami, — pripojila sa Chryzantéma.

— No to by už len bolo!... Tridsaťpäť je nás!... Ved' by sa zbláznila!... Ja by som jej radšej bola oteckom, — zamiešala sa so šibalským úsmevom počerná Aleko.

— Teda dobre! Šura Černová bude otecko a ja budem starou mamou! — a šestnásťročná Nika Bajanová sa pozabudla: tleska, smeje sa a vyskakuje odrazu.

— A ja teda budem starým oteckom, — vyhrkla Šaráda a víťazným pohľadom si obzerá priateľky.

— Len si nezmysli mučiť ju hádankami a šarádami. Ved' by sa z nich mohla zblázniť, — skleným hláskom zvoní Zlatá rybka.

— Nie, nie, nechám radšej Chryzantému, aby jej rozprávala o kvetoch, Donnu Sevillu o Španielsku a Nadsonovu verenicu, aby jej prednášala básne obľúbeného básnika, — pokorne súhlasí Tamara.

— Naša dcérka dostane skvostnú výchovu, len čo je pravda, — smeje sa Zemfira, — čiže Mara Veselovská. — Dievčence, keď ste si už podelily hlavné úlohy, — dodala, — ja budem tetou.

— I ja!

— I ja!

— I ja, — ozývajú sa hlasy. — Tiet môže mať koľko-koľvek, tie sú nie matky.

— Dievčence, ostalo teda ešte uprázdnené miesto strýca. Hlási sa niekto za strýca? — čo najväčšie sa opytuje Donna Sevilla.

— Nie, nie, strýko môže byť len jeden — a to Jefim. Je to jeho právo.

— Len či bude chcieť prijať Glašu?

— To by veru bolo! Ako by mohol neprijať, ako by sa osmelil? Ved' mu budeme platiť!

— Nieže tak, nieže tak, — a čierna Aleko zasa vystupuje na scénu. — Nebuďme naivné a nemyslíme si, že Jefimovi preukážeme láskavosť, keď mu navrhujeme, aby prichýlil dievčatko. Ak prijme Glašu, môže sa mu to ľahko nevyplatiť. Ved' ho zato môžu vyhnúť z ústavu. Kým sa ho ne-

spýtame, ved' na všetko sa treba najprv spýtať v týchto neprijemných stenách, nemôže sa tu usadiť ani živá duša. Pravda, počula som, že Jefim zbožňuje deti a že mu nedávno umrela maličká vnučka na dedine, preto som presvedčená, že nám splní prosbu a vezme si Glašu.

— Len aby nám neochorela! Darujem Jefimovi svoju lekárníčku... Naučím ho, ako má dávať Glaši lieky..., — povedala Vaľa.

— No strať sa s takýmito rečami! To by nám ešte chýbalo: zdravé dievčatko napchávať valeriánskymi kvapkami a cukríkmi od kašľa! — ozvaly sa nespokojné hlasy.

— Čo ste sa na mňa tak oborily! — zrazu sa rozohnila Vaľa. — Chcem navrhnúť, aby sme robily chemický rozbor stravy, ktorou budeme živiť dcérku... Ved' treba vedieť, koľko bielkovín dostáva, a tak ďalej.

— Duša moja, radšej už čuš! — bezohľadne ju okríkla Šaráda kým sa ostatné okolo nej smialy.

Ale Glaša, jediná príčina všetkých týchto horlivých škriepok a prežívaného rozčúlenia, nedbala na ich smiech a vravu, ale rozumne zaspala Steši na rukách. Pobelavá hlavička sa oprela o Šešino plece, tmavé mihalnice sa spojily, červené ústočka pootvorily...

— Dievčence, ticho, zaspala. Aká dušička! Pôjdem teraz hneď so Stešou k Jefimovi, budem ho prosiť, modlikať, žiadať, aby prichýlil našu Glašu, vraví rozčúlená Nika a už aj beží do spálne obliecť sa.

— Aj ja idem s tebou, aj ja, — nástoji šepotom Tamara Ter-Dujarová.

— Vezmite aj nás so Zemfírou, — prosí Aleko.

O chvíľočku sa už deputácia na čele so Stešou, ktorá nesie spiace dievčatko, vykráda z umyvárne, sprevádzaná radami a želaniami ostatných. Dievčence, čo ostaly, začínajú nové rozhovory, nové horlivé škriepky.

— Glaša je nemožné meno, — trápi sa poetická Nadsonova verenica. — Glaša... Glafira, hrozné!

— Nazvime ju nejako inakšie, ved' je to jedno... —

navrhuje Donna Sevilla. — Ach! — dodáva oduševneno. — My nemáme pekné mená. Keby sme ju mohli volať donnou Elvírou... donnou Laurou... donnou Alfonzínou... Aké by to bolo utešené!

Zlatá rybka chcela prekabátiť Donnu Se villu. Ozvala sa:

— Vymyslela som krajšie meno! Nebude to krstné meno, ale akési priezvisko. A aké utešené! Aké priliehavé! — zvoní skleným hláskom.

— No, povedz už! — kričia všetky odrazu.

— Budeme ju volať Tajnosť. Však je to pekné? — a krásne oči dievčatka vzbĺkly a rozhorely sa živým ohňom.

— Ľudka, ty si bohyňa múdrosti. Ty si skutočná Pallas Athene! Pod', vybozkávam ťa za to! — A Muša Sokoľská, Chryzantéma, sa hodila priateľke na hrud' a zasypáva ju bozkami.

— Naša Tajnosť! To je utešené a veľmi vhodné, — pokračovala Zlatá rybka a ďalej vysvetľovala svoj návrh, lebo ju zrejme veľmi oduševnila myšlienka, ktorá jej zišla na um.

— Veľkolepé! Nádherné! — kričala Chryzantéma.

— Tajnosť! To je pekelné krásne!

— Lepšie, ako všetky španielske mená, naozaj, — súhlasí už aj Donna Sevilla.

— Ale škoda, že sme Glaši nedaly španielske meno, — smeje sa Maša Lichačevová. — Takto nebude mať Donna Sevilla možnosti poslať prosbu španielskemu kráľovi, aby ráčil byť našej dcérke krstným otcom.

— Dievčence, odbočujeme od veci. Páči sa vám vymyslené meno, či nie? — a Zlatá rybka si oživeným pohľadom obzerá tváre družiek.

— Páči! Páči! Neslýchané! — ozývajú sa okolo nej hlasy a zdržiavané ťapkanie.

Len Kapočka je nespokojná, krúti hlavou a šepká:

— Tajnosť! V tom je čosi nekresťanského, ba až pohan-ského. Hriech a kacírstvo.

Kapočka Malinovská — Kamilavka*) — ako ju svorne pokrstily všetky ústavné žiačky, je učiteľská dcéra. Podivné dievčatko. Modlí sa a postí ako máloktorá. Je veľmi pobožná, číta len náboženské knihy a iba zavše, výnimočne aj daktorych klasikov. Nosí v duši tajomnú túžbu, neuskutočniteľnú a smelú, ale krásnu: túži hlásať Evanjelium medzi pohanmi-divochmi. Nečudo, že ju také meno pobúrilo.

— Slečny, čo mi nedáte spať! Strašne sa mi chce spať, a vy tu stále kričíte... — zjavila sa zrazu nečakano na prahu umyvárne smiešna, ospalá postava Nety Kozelskej, Spiacej krásavice. Vrkoče sa jej rozplietly, zvyčajne veľké oči zúžily zo svetla, jedno líce má celé zhúžvané odtlačkami z hlavnice, druhé je normálne biele. — Nie je to od vás pekné budiť v noci spiacich, — sipí srdito.

Priateľky obkolesily Netu. Vysvetľujú jej, akú tu mali vážnu robotu.

Či možno spať v takú noc, keď sa im tu zjavila maličká Tajnosť? Drobné dievčatko, dcérka, vnučka, neter, a keď sa zrazu všetky staly mamami, starými mamami, tetami, keď sa im začína nový život, plný tajností, čara a pôvabu...?

— Ach, dievčence, aké je to krásne! — zrazu oživa aj Neta a hneď sa z nej stráca všetka ospanlivosť. — Iba Komilfotke nepovedzte ani slova: Naša Saviková nemôže ani vystáť deti, cumlíky, fľašky a plienky.

— Ale, akéže cumlíky a plienky, keď Glaša... vlastne Tajnosť bude už mať päť rokov...

— To je síce pravda..., ale Lulu Saviková nemá rada ani päťročné deti.

— Nech je teda Tajnosti macochou, keď je už takto, — zlostne rozhoduje Nadsonova verenica a prednáša so zvyčajným uchvátením a oduševnením:

Osud mi naložil ťažké detstvo, mladosť.

Cudzí ľudia si ma za svojho vzali.

*) Kamilavka = vysoká čiapka pravoslávnych kňazov. Pozn. prekl

Dost som sa naplakal po kútikoch tmavých,
všetko horké bolo, keď aj dačo dali...

— Päť pípeťov ti na jazyk a dva pod jazyk... neprorokuj... — kývaly priateľky Nadsonovej verenici, — odkiaľ si vzala, že naša Tajnočka bude mať ťažké detstvo? ... Veď má milujúceho otecka, koľko tetiek, starú matku, starého otca, celú rodinu naporúdzi...

— No, keď má raz macochu...

— Ach! hlúposť!... Lulu je macocha, ale dievčatko bude mať aj matku... Matkou bude Zemfira. Je z nás najvážnejšia a najtichšia, — navrhuje Chryzantéma.

— Áno, áno. Vyvoľme Maru za matku Tajnočke, — vykrikuje Maša Lichačevá, ktorá celkom pozabudla, že je noc.

V tej chvíli sa otvárajú dvere z chodby!

— Hurrá, dievčence! Víťazstvo! Víťazstvo! Jefim súhlasí, prijal Tajnosť kričala Nika Bajanová o milých päť, keď sa vrátila na čele vyslaných dievčieniec, lebo sa z radosti celkom pozabudla.

— Prijal, Jefim prijal dievčatko! — prikyvujú Šaráda a Aleko, ba ešte aj vždy vyrovnaná Zemfira-Mara.

— Lenže teraz, dievčence, zachovať všetko v najväčšej tajnosti... Tajnosť musí ostať tajnosťou a...

— Aká to tu schôdzka? Kto vám dovolil vykrikovať o polnoci? — a suchá, kostnatá postava Skytky s gombičkovitým nosom a tuhočervenými lícami, oblečená do viganu, zjavuje sa zrazu na prahu umyvárne.

Svorné „ach!“ sa vydralo z tridsiatich hrudí. Pristihla ich pri čine. Na záchranu nemožno ani pomyslieť. Ústup je odrezaný, a aj tak by neosožil. Ostré, drobné oči triednej vychovávateľky lietajú po zmätených tvárach.

— Bajanová... Černová... Dujarová... ba ešte aj Veselovská! Ach nikdy by som to nebola čakala od teba, Maňa Veselovská! Kde ste boly? Prečo ste oblečené? Mlčíte? Aha? Spiknutie? Sprisahanie? Škandál?... Zajtra všetko oznámim pani riaditeľke... A teraz už všetky spať,

ale vy štyri si staňte pred moje dvere, kým vám neodpustím. Marš! A celej triede snížim o stupeň známku z mravov.

— Hospodine, zmiluj sa pre kráľa Dávida a jeho pokoru, — úprimne šepká Kamilavka, naozaj vyľakaná.

— Malinovská, nerob grimasy a nevystrájaj žarty! Chod! Ticho!

Potrestané pokorne idú ku dverám Skytkinho bytu a stávajú si tam „na stráž“. Nepotrestané si poslušne líhajú do postelí. O päť minút, keď sa Skytka už stratila za dverami, s radosťou pozorujú v polotme, ako „strážkyne“ Aleko Černová a Nika strhly so seba zásterky a ochranné rukávy, skrútily ich do loptičiek, hádžu si ich a žonglérsky sa pretekajú v obratnosti... Na oživených tvárach nevidno ani tône mrzútosti.

VI.

Dolná chodba ústavnej nemocnice je stále osvetlená elektrickými lampôčkami. Je napravo od vrátnice a vchádza sa do nej veľkými sklenenými dverami. Medzi týmito dverami a „parádnym“ schodišťom do ústavného kostola je letný vchod do záhrady, cez kopuľovitú, okrúhlu miestnosť, ktorú volajú „izbou mŕtvych“. V tejto miestnosti naozaj stavajú truhly s mŕtvymi žiakmi, učiteľkami, vychovateľkami a ústavným slúžobníctvom. Vtedy kráslia miestnosť tropickými rastlinami a kvetmi. Ale toto býva len zavše, keď ústavné steny navštívi ukrutný, nepozvaný hosť, — smrť. V zime býva táto okrúhla miestnosť so sklenenými dverami obyčajne zamknutá. Ukladajú sem hry žiakov. Blízko tejto miestnosti je nevelký oblôčik, ktorým vidno na dolnú zákrutu schodišťa. Tu má čistučku, skromne zariadenú izbičku ústavný strážca Jefim.

Je sedem hodín ráno. Na dvore je ešte decembrová raňajšia temrava. V úsvite je úplne ticho. Práve docengal zvonček v horných chodbách, na raňajšie obliekanie. Ale tu dolu sa ešte skoro nič nehýbe. Iba ak chodbou prebehne

nemocničná upratovačka, alebo vrátnik sa pohne vo vrátnici. Ešte si ani nestihol obliecť červenú livrej.

Ale Jefim už dávno vstal vo svojej strážničke, zašiel do kuchyne po vrenú vodu na čaj, zavaril čaj a teraz budí Glašu.

— Vstávaj, dievčatko, vstávaj! Už je neskoro, môže sem dakto nakuknúť a vyženú nás oboch odtiaľto.

Za kartúnovou záclonou na posteli spáva Glaša. Odvtedy, ako prijal k sebe dievčatko, spáva Jefim na dlážke.

— Glaša, Glašutka, treba vstávať! Nože chytrejšie, dievčatko!

Čierne očká sa zrazu otvárajú a hľadia prekvapeno a nastrašeno. Strapatá hlavička sa smiešne obracia napravo aj naľavo. Glaške sa teraz tak sladko spalo. Snívaly sa jej zázračné sny. Snívalo sa jej, že jej darovali mnoho nevídaných vecí. Prisnila sa jej ohromná bába, za ktorou dávno túžila: bába s čiernymi očami a ružovými líčkami, s kučeravými, pobelavými vlasmi.

— Stlýčto, stlýčto, — šteboce dievčatko, — všat mám dnes nalodeniny? — opytuje sa ochrancu a priateľa.

— Hej, hej, naozaj, pravdaže. Steša povedala, teda to bude pravda, — hundral si Jefim popod nos.

Aj je rád, aj nerád, že má pri sebe tohto nového obyvateľa. Prešiel už mesiac, ako v komôrke pod schodišťom žije s ním maličké, černoooké, pobelavé dievčatko. Žije s ním, vďaka jeho výnimočnej добрote a hneď od prvého dňa si ho celkom získalo a ovládalo drobnými ručičkami. Keď k Jefimovi Gavrivkovi pribehly žiačky najvyššej triedy a začaly ho prosiť, aby prichýlil dievčatko, zprvu nechcel o tom ani len počuť. Báľ sa všemohúcej pani riaditeľky. Báľ sa správcu, ktorý dozeral na mužské služobníctvo v ústave, báľ sa triednych vychovávateľiek, — slovom báľ sa všetkých. Tento päťdesiatpäťročný starček so šedivými fúzmi a so starodávnymi okuliarmi s tmavými sklami, za ktorými sa jeho dobrácke, sivé oči zdaly strašne velikánske, navykol na život ústavného strážnika za dlhých dvadsať ro-

kov služby v ústave, a ani trošku sa mu nechcelo stratiť miesto pre akési cudzie dievčatko. Ale, bolo tu všelijaké „ale“. Najsamprv: cudzie dievčatko sa ponášalo ako dve kvapky vody na Jefimovu malú vnučku, ktorú starček mal nadovšetko rád. Umrela pred rokom na dedine. A potom Glašutka sa zdala jasným lúčom v starcovom živote, takom chudobnom na dojmy.

Glaška hneď pochopila, že musí byť veľmi spôsobná a tichučká, ak chce aj naďalej ostať v ústave a mať sa dobre, preto sa ústavná dcérka, Tajnosť — v osobitnej reči žiačok najvyššej triedy — správala veru veľmi vzorne.

Tiško ako myška pritajilo sa dievčatko v dobrodincovej komôrke, tichučko sa ihralo s hračkami, ktoré mu sem nanosily žiačky najvyššej triedy. Okrem zasvätených nikto nevedel, že v Jefimovej komôrke sa skrýva malé, černo-oké dievčatko. Keď Jefim odchádzal z komôrky, vždy ju zamykal. Cez „izbu mŕtvych“ púšťal Glašku nadýchať sa čerstvého povetria len vtedy, keď žiačky a učiteľky obedovali a celé obyvateľstvo ústavu bolo v jedálni. Obed a večeru, spolu s maškrtami, nosievaly žiačky najvyššej triedy do strážničky čo najpravidelnejšie a peniaze, plat za Glašino umiestenie, nosily Jefimovi tiež tak presne, šesť rubľov na mesiac, po tri ruble každé dva týždne. Zpočiatku nechcel Jefim prijať tieto peniaze, ale potom sa rozhodol, že ich odloží Glaši, že sa jej môžu zísť dakedy v najhorších chvíľach.

Prvý mesiac Glašinho života v strážnikovej komôrke prešiel chytro ako sen. Nastal druhý mesiac. A dnes bolo tretieho decembra — Glaška mala práve päť rokov. Starký Jefim kúpil dievčatku darček: tabuľku čokolády a nitku lacných sklených perál. Glaša sa ešte nestihla dobre potešiť darčekom, a už sa odo dverí ozvalo klopanie. Ktosi tri razy zaklopal — to bolo dohovorené znamenie zasvätených. Glaša, ktorá vždy odskakovala za kartúnovú záclonu a schovávala sa v posteli, keď hrozilo čo len najmenšie nebezpečenstvo, tentoraz ostala rozosmiata vprostred

izbičky a uprela na dvere očká, rozhorené zvedavostou. Dievčatko si uvedomilo, že takýmto zaklopaním na dvere mohli oznámiť príchod iba jej veselé ochrankyne, tety z ústavu.

A naozaj, zpoza dverí, ktoré Jefim len opatrne odchyľil, už nakúkaly ich milé, oživené, dievčatku dobre známe tváriky: tvár starého otecka-Tamary, starej mamičky-Niky, otecka-Aleka, mamičky-Zemfíry, tety-Donny Sevilly, alebo proste tety Ole, ako Glaša volala Zdanlivú Španielku, tety-Maše Lichačevovej, tety-Zlatej rybky a jej najlepšej priateľky tety-Muše, tety-Ele Fedorovej a tety-Lízy Ivanovej. Pribehla aj pobelavá, kučeravá teta Nataša, ktorá tak pekne čítavala Glaši o čomsi takom, čo dievčatko ešte nijako nemohlo pochopiť, lebo bolo primladé, ale čo zvučalo sladko a krásne.

Prvá vbehla Šaráda, čiže Glašin starý otecko.

— Zdrávstvuj, milá Tajnosť! Nech ťa Pánbožko živí!

— Drahé dievčatko. Najdrahšia Tajnosť! Želám ti všetko najlepšie!

Nech ťa Pán Boh živí, dcérka naša, naše zlaté dievčatko. Pozdravujú a bozkávajú ťa aj všetky ostatné tety, čo ostaly hore.

— Milý drobček, Tajnosť, nech ťa Pánbožko živí... živí...

Na Glašu sa sype záplava bozkov a želaní, ako kvety a cukríky z rohu hojnosti, ktorý kreslia na obrázkoch. Potom ju slávnostne dvíhajú na ruky a nesú. Nesú a usadia za stôl.

— Tu máš Tajnočka, darček odo mňa!

— Aj odo mňa!

— Aj odo mňa!

— Tu zas odo mňa!

Glaške sa údivom šíria očká... Radostný krik sa derie z drobných prsíček a zamiera na perách.

Nevidí skvostné šaty, celé vyšívané a ozdobené ružovými stužkami, ktoré jej daly mama-Zemfíra, a otecko-

Aleko, nevidí krásny album, plný nakreslených chryzan-
tém a ruží, nevidí drobnú skleničku s vodou, kde sa hádže
živá zlatá rybka — dar Ľudky Toľskej, nevidí krásnu, veľ-
kú škatuľu s masťou na tvár, ktorú jej podáva Maša Li-
chačevová, celá presiaknutá voňavkami . . . Nevidí Glaška
ani škatuľky s pierkami, gumami a farbistými ceruzkami,
ktorú jej doniesla Líza Ivanová. Glaška vidí len a len:
túžbu, ktorá sa napokon predsa splnila, túžbu maličkého
dievčatka, ktorú len raz nahlas vyslovila: utešenú bábu
v rukách starej mamičky-Niky, vytúženú bábu, oblečenú
v zelených, vlnených šatách, v bielej zásterke a golieriku,
ako mávajú ústavné žiačky.

— Bábita, milá bábita, moja djahá!

Glaša len tak vyvaľuje oči, plné radosti. Líčka jej horia,
ústočka sa rozťahujú blaženým úsmevom, ručičky sa jej
nevoľky ťahajú za utešenou bábikou.

— Daj, stajá mamica, Nita, daj . . ., — šteboce dievčatko
radostne, ale rozkazovačným tónom.

Nika záporne krúti kučeravou hlavičkou.

— Nie, nie, najprv ma bozkaj, lebo som uhádla, čo si si
želala.

— Bajanová, netráp dieťa! — kričí Šaráda a dupká
nohou, kým Glaška nahlas cmuká šestnásťročnú starú ma-
mu na svieže líčko.

Tamara nedoniesla „opravdivý darček“, ale zato nasbie-
rala spoločnej dcérke škatuľu „posbieraných“ cukríkov,
ktorými ju častovaly priateľky, po návštevách rodičov
a známych. Ter-Dujarovú nikto nechodil navštíviť, celá
rodina a známi žili v ďalekom Tiflise a Tamara vždy „chro-
nicky“ trpela nedostatkom peňazí. Tieto cukríky sbierala
celý týždeň, čím dokázala „občiansku hrdosť“, lebo sa
ich zriekala na prospech spoločnej dcéry. Prichystala
Glaši ešte iný darček, ale ten svorne odmietla celá trie-
da: starostlivo zostavený a do pekného sošitka prepísaný
sborník hádaniek, nad ktorým Tamara presedela tri dlhé
večery. Darček, ktorý neschválili ostatné priateľky, pre-

tože Tajnosť bola ešte primalá, ostal ležať v Tamarinej lavici.

V maličkej strážničke bolo zrazu veselo, mnoho kriku a mnoho ľudí. Prevládala tu ostrá vôňa voňavky, ktorou sa márnivo striekala Maša Lichačevová, pohrdajúc zastaralými ústavnými tradíciami. Ešte aj Jefim bol celý nadradostený. Zdvihol si okuliare na nos a díval sa na slečny láskavými, stareckými očami. Starčeka dojímala a tešila láska dievčienec voči Glaške.

— Hneď poobede prídem zas. Dnes ja mám službu v strážničke, — vraví Zlatá rybka, — otvorte mi hneď poobede, aby som nemusela čakať pred dverami..., — zvoní jej sklený hlások.

— Dobre, slečna Toľská, otvorím.

— Tajnočka naša milá..., — túžobne vraví Nadsonova verenica a objíma Glašku, — pozri môj darček, pozri, čo som ti ja doniesla!

Beda, knižka v zelenej väzbe so zlatorezom, — sobrané spisy Nádsóna — veru nezaujíma päťročnú Glašku.

— Zázračne vtipný darček! — vrčí Maša Lichačevová, — to by jej tak bolo na pätnáste narodeniny, mohla si s tým počkať!

— No a tvoja škatuľka s krémom na tvár je vari vtipnejší darček? Hej? Naozaj, naučí ju to len predčasnej márnivosti..., — zastáva sa Nataše Líza Ivanová.

— Detičky, celkom ako Skytka. Ale ju vieš napodobiť! — vysmieva sa Nika z Lízy, pritom drží Glašku za ruku a neprestáva ju bozkávať.

Nika je zrejme veľmi natešená, že jej darček mal najväčší úspech. Nepredarmo Nikin brat, Seriožko Bajan, obehal celé mesto, kým našiel práve takú bábu, akú si „vymyslela“ jeho vymyslenica sestra: bábu s čiernymi očami a pobehavými, kučeravými vlasmi, s noštekou dohora a s opravdivými mihalnicami, slovom bábu, čo sa ponášala na Glašu, ako sa ponášajú dve kvapky vody. Sedem báb musel Seriožko niesť nazad, napokon na ôsmej sa brat so

sestrou už voľajako shodli. Nika potom dala bábu do šatnice ústavným krajčírkam, aby jej ušily opravdivé ústavné šaty a bielizeň, a onedlho vyšla zo skúsených rúk Marfy Richtárky a Maše maličká ústavná žiačka s porcelánovou hlavičkou a pobelavými kučerami.

Za všetky tieto starosti dostala Nika teraz zrejme dobrú odmenu. Rozžiarené oči a spokojnosťou blčiace líčka Tajnočky prezrádzaly, že ústavná dcérka je celá oduševnená darčekom starej mamičky.

Veselú vravu v komôrke nečakano pretrhol zvonček, ktorý volal na raňajšiu modlitbu.

— Bežme skorej! Štvormiestny koč sa už vyvalí z kôlne. S Bohom, Jefim, s Bohom, maličká Tajnosť. Do videnia zajtra! — zazvonily veselé hlasy.

— Ja vás uvidím ešte dnes. Donesiem obed. Teda do videnia, Jefim! Do videnia, Tajnosť . . . — a Zlatá rybka prvá vyskočila zo dverí.

Roztržitá Šaráda sa hlboko klania Jefimovi, ako dáke-
mu veľkému pánovi.

Starčka to zmatlo.

— S Bohom, slečinky . . ., — hundre v pomykove, kým sa dievčence socajú vo dverách a so smiechom vyskakujú z komôrky.

— Bežme rovno do jedálne . . . Aj tak sa už nestihneme vkĺznuť do triedy, vbehly by sme rovno do cesty Štvormiestnemu koču . . ., — ticho radí Donna Sevilla.

— Dievčence, pozor! Ak stretneme pani inšpektorku, zástery na hlavy a zachrániť sa útekem! Aspoň aby nám nerozoznala tváre . . .

— No, pravdaže . . .

— Dievčence, aké to bolo pekné! Podarilo sa nám Tajnočku potešiť. Len aby sme sa teraz šťastlivo dostaly do jedálne . . .

— Zatiaľ je všade ticho . . . tíško, pokojne a sladko . . . Pozdravujem ťa, posvätná strecha . . ., ozval sa zrazu po ce-

lej chodbe hlas Ely Fedorovej, ktorá neuveriteľne falošne začala spievať áriu z Fausta.

— Fedorová, zbláznila si sa?! Ela, Čuš! Ty . . .

Beda! Výstraha prišla neskoro. Zpoza sklených dverí do druhej polovice prízemnej chodby, práve naproti žiačkam vynorila sa ústavná inšpektorka Júlia Pavlovna Gandurinová. Je to drobné stvorenie s čiernym účesom, s vráskavou tvárou a tenkým, ako osa preštipnutým driekom. Je bičom ústavných žiačok. Vždy a všade čihá na žiačky, kradne sa za nimi, karhá ich za najmenšie previnenie a ustavične sa im vyhráza, že ich Pán Boh skára a nebo sa im pomstí.

— Bežme . . . Zachráňme sa! . . ., — vykrikla Šarada a prvá preletela okolo inšpektorky, s bielou zásterkou, prehodenou na hlave.

— Ter-Dujarová, kam bežíš?

Škrípavý hlas inšpektorky, ako by klincom pribil Arménku na miesto a nešťastná Tamara, ako by sa v mihu bola obrátila na nehybný stĺp.

— Bajanová! . . . Černová! . . . Toľská! . . . Galkinová! . . . Lichačevová! . . . Ivanová! . . . no pravdaže, všetko nepolepšiteľné nezbednice . . ., — hundre inšpektorka a pohrdavo odúva spodnú peru. — Lúto mi je, že aj taká dobrá žiačka ako Mara Veselovská drží s vami, ba ešte aj Sokoľská . . . Vôbec priateľstvo Černovej s Veselovskou a Sokoľskej s Toľskou nedonesie nič dobrého . . .

Júlia Pavlovna sa chystala pokračovať v kázni, ale zrazu sa zarazila v pol vete.

— Kto sa to tak navoňal? Kto sa opovážil? Lichačevová, vy? — povedala a hrozne svraštila obočie.

Maša vystúpila zo skupinky, červená ako kumač.*)

— Čože je to ?— oborila sa na ňu inšpektorka.

— To je . . . to je . . . Šipr.

Výsledok bol neočakávaný.

Maša bola v pomykove a rozochvené pery vyslovily, čo

*) Bucharská bavlnená červená látka. Pozn. prekl.

vôbec nebolo treba. Inšpektorkina otázka sa vôbec netýkala mena voňavky, len proste vyjadrovala najvyšší stupeň hnevu.

— Aha, šipr! Ešte sa opovažujete byť aj bezočivá, nie vám je dosť, že otravujete povetrie tou hnusobou!

— To je šipr . . . , — už celkom nemiestne tvrdí zmätená Lichačevová a ostatné sa trasú námahou zdržať otriasajúci smiech.

— To je krásne. Ešte dnes pôjdete do ústavnej nemocnice a vykúpate sa! Počujete? Vykúpate sa, aby ste sa zbavili toho hrozného zápachu . . . , — zvýšeným hlasom vraví inšpektorka.

— Ale . . . ale . . . to je nemožné . . . , — bľaboce zmätená Maša, — ja som už celá presiaknutá . . .

— Čože? — inšpektorka zas hrozivo dvíha obrvy a úzke očká sa jej blýskajú.

— Čo?

— Nuž . . . nuž . . . voňavkou som už celkom nasiakla . . . , — opravuje sa Maša ešte nevhodnejšie.

— Ach, to je neslýchané! — posmešne sa uškrňa inšpektorka. — To je veľkolepé! Mladé dievča, ktoré o pol roka má vstúpiť do sveta, je presiaknuté akýmisi hnusnými zápachmi a nie základmi náboženstva a pravidlami dobročinnosti . . .

— Veď nie sú hnusné, slečna inšpektorka. Verte mi, stoja sedemdesiat kopejok deka.

Posledná veta už naozaj zničila továreň na výrobu voňavky šipr. Inšpektorka len hodila rukou pohybom, plným pohrdania, s posmešným úškrnom na tenkých perách.

— Snížim vám o dva stupne známku z chovania za bezočivú odpoveď, — slabikovala hlasom, ktorý neveštil nič dobrého a hneď sa obrátila k ostatným žiakom a odvrátila sa od krajne zmätenej Maše.

— Teraz by som chcela vedieť, kde ste boli?

Čo sa dalo odpovedať na takúto otázku? Všetko inšie, len nie pravda. Povedať pravdu — značilo zničiť Tajnosť,

Jefima a Stešu. A toto veru nijako nemohly a nechcely spraviť. Vtedy vystúpila do popredia Nika Bajanová, ktorá si medzitým prichystala nevyhnutné cigánstvo:

— Boly sme pri Jefimovej strážničke. Potrebovaly sme strážnika . . . , — povedala pokorne ružovými ústami.

— Načo? Chcely ste ho poslať po nejakej nechutnosti, ako salámu alebo lacné cukríky? — dopytovala sa Gandurinová s novým pohŕdavým úsmevom.

Nikinu odpoveď zdržal ľahký zmätok. Veď nemohla odpovedať, že Jefima si naozaj chcely poslať po dačo. Sluhovia a slúžky v ústave mali preprísne zakázané chodiť dievčencom po sladkosti alebo po iné nákupy. Na všetko, čo si chcely zaopatriť, musely mať svolenie triednych učiteliek, ktoré kontrolovaly všetky nákupy. Každý zo sluhov alebo slúžok, čo neposlúchli tento rozkaz, boli prísne potrestaní.

Nika toto vedela veľmi dobre, preto si vymyslela celkom iný plán na záchranu, plán složitejší a jemnejší, ktorý nemohol uškodiť nikomu, okrem nej . . . Postúpila o krok vopred celá červená, so sklopenými očami a s perami, trasúcimi sa smiechom:

— Pani inšpektorka, — povedala šibalka tichým, pokorným a smutným hlasom . . . ja . . . ja . . . len ja som všetko zavinila. Jefim ani nevie, že som bola tu . . . aj priateľky som nahovorila, aby šly so mnou . . . Tak zavčas rána . . . Bolo tak tma a ticho . . . Treba ísť okolo „izby mŕtvych“ . . . Bála som sa sama . . .

— Ale načo ste vôbec prišli sem? — skoro zapišťala Júlia Pavlovna, tak ju hrýzla zvedavosť.

Nika na chvíľu stárpla v mlčaní. Všetky čakajú, čo odpovie. Ale najzvedavejšia je inšpektorka Gandurinová. A zrazu z rozochvených perí počuť odpoveď, ktorú nikto nečakal:

— Chcela . . . chcela . . . som sa poshovárať s „ním“.

Prsty Júlie Pavlovny sa ostro vryly dievčatku do ruky. Oči, ostré ako dva šípy, prebodávajú Niku. Keby tieto šípy mohli usmrtiť, iste by už pekná Nika Bajanová ležala

inšpektorke pri nohách, prebodnutá na smrť. Ale na Niki-nej tvári sa zrazu zjavil zvyčajný, vyzývavý výraz.

— Nuž, čože je na tom, slečna inšpektorka . . . , — vraví Nika, hodiac plecami, — nuž, čože je na tom? Chcela som sa poshovárať s Jefimom . . .

Ach, to jej ešte len bolo treba! Dievčence sa trasú námahou zdržať smiech. Sú v tvári červené, nepekné . . . Gandurinovú natoľko zmatla táto odpoveď, že úplne stratila reč.

A len po dosť dlhom mlčaní dvíha prst dohora a vraví slávnostne:

— Bajanová, ctím si vášho otca a ľutujem ho, lebo je ozaj ukrutné nešťastie mať takúto dcéru . . . Zaujímajú vás rozhovory s obyčajným strážnikom! To je hrozné! Hrozné! . . . Bajanová, nechcem vás potrestať, lebo ste boli úprimná a priznali ste sa mi zo všetkého, ale . . . žiadam, aby ste pustili z hlavy takúto hlúposť. Chcem od vás čestné slovo, že už nikdy nebudete vyhľadávať možnosť stretnúť sa s Jefimom a striechnúť tu na neho. Musíte mi dať čestné slovo, Bajanová, — slávnostne zakončila reč inšpektorka.

— Dávam vám čestné slovo, slečna inšpektorka. Pousilujem sa splniť všetko, čo ste mi kázali a dúfam, že ma vaše rady zachránia . . . — hlasom plným ľútosti a pokory šepce Nika.

Júlia Pavlovna je dojatá a spokojná. Pôvab toho milého dievčatka, skoro ešte dieťaťa, pôsobí aj na ňu. Nikto sa s ňou ešte tak úprimne neshováral. A potom, veď toto dievčatko s poetickou hlavičkou, s očami ako dve veľké nebeské hviezdy, sa v skutočnosti ani tak veľmi neprehrešilo, keď túžilo poshovárať sa s človekom z iného prostredia. Kostnatá ruka inšpektorky sa naťahuje k mladej, sviežej tváričke a škriplavý hlas hučí ľahavo:

— Dali ste mi slovo a ja vám verím. Vy vždy držíte slovo, Bajanová. Teraz už choďte do jedálne. Aby som vás tu už nikdy nevidela!

S týmito slovami Gandurinová zmizla práve tak chytro za stĺpmi dolnej zákruty schodišťa, ako sa bola zjavila, ale sedem mladých dievčienec sa rozletelo ani vtáčiky hore schodmi do druhého poschodia a triaslo sa zdržiavajúcim smiechom.

— Ako si to skvostne vymyslela!

— To je Nikuška! To je hrdinka!

— Dobre, že sme nepomrely zo smiechu!

— Nie, veď to treba vymyslieť: chcela som sa poshovárať s Jefimom!

— Cha, cha, cha, cha!

Priateľky sa zúrivo smejú, nemôžu zdržať smiech, ale Nika je smutná. V poeticky strapatej hlavičke zmätene viria nepokojné myšlienky:

— Cigánstvo, čo aj z núdze, je predsa len cigánstvo. A nešťastného, dobrého Jefima som obrátila na posmech... Aj inšpektorke som sa posmievala... To naozaj nebolo pekné, ale čo som mala robiť? Toto bolo jediné východisko zachrániť troch ľudí, iného východiska nebolo. Treba sa teraz vyrovnáť s vlastným svedomím, s „rytierskosťou“, pre ktorú ma tak zbožňuje celý ústav.

Nika, čiastočne upokojená, šla za priateľkami, čo sa nebadano prekázly do jedálne, kde sa už síšly všetky triedy a čakaly na spoločné modlenie.

VII.

Vonku puká decembrový mrazík. Biele snehové muchy krúžia za oblokmi.

Je jedenásť hodín predpoludním. V najvyššej triede sedí učiteľ literatúry, vysoký, nepekný, s chudou, chorľavou tvárou a hlboko vpadnutými očami. Volá sa Oskolkin, ale má aj iné meno, ako to už býva v ústave: pretože po každej odpovedi vraví: „Ďakujem vám“, prezývajú ho teda Ďakujem vám.

Podrobne a farbisto vysvetľuje žiačkam význam Puškina, rozoberá s nimi povesti Bielkina a rozpráva im o ro-

mánach a básňach veľkého básnika. Ozývajú sa mená Puškinových diel: Murín Petra Veľkého, Kapitánska dcérka, Poltava, Cigáni, Eugen Onegin.

Pri obloku, za stolíkom, s nízko sklonenou hlavou s krátkozrakými očami, sedí nad vkusným pásom anglických čipiek druhá triedna učiteľka, Francúzka, Anna Mironovna Oľová, ktorú žiačky v ústave prezývajú Štvormiestny koč. Dobrácka a zhovievavá Anna Mironovna, ktorá žiačkam mnoho odpúšťa, má „slabosť“: neprestajne opakuje žiačkam, že každá dobre vychovaná slečna musí vždy a všade zachovávať š t y r i pravidlá, a to: usilovnosť, lásku k práci, vieru v úspech a úctu k vychovávateľskej vrchnosti. Zato ju prezývajú Štvormiestny koč. Teraz je Štvormiestny koč taká zahrúžená do starostlivého obhadzovania čipiek na anglickú výšivku, načrtnutú na dlhom batistovom páse, že vôbec nevidí, čo sa robí v triede. A v triede sa robí čosi celkom nezvyčajného.

Pred Nikou Bajanovou leží jemne nakreslený a namaľovaný umelecký program. Na belasom základe je napísané malinovým písmom:

Hudobný, spevný a tanečný večer, ktorý na prospech chudobnej siroty usporiadajú žiačky najvyššej triedy ústavu.

Program:

1. Ária Tamary z opery Eugen Onegin, zaspieva slečna Kozel'ská
2. Pochod trpaslíkov z opery Prsteň Nibelungov od Wagnera, hrajú na štyri ruky slečny Tol'ská a Sokol'ská.
3. Túžby kráľovnej, báseň od Nadsona, prednesie slečna Branová.
4. Aké krásne, aké svieže boly ruže, báseň v próze od Turgeneva, prednesie slečna Veselovská.
5. Cigánske romance so sprievodom gytary, zaspieva a zahrá slečna Černová.
6. A napokón Tance — fantázia, zatancuje naboso slečna Nika Bajanová.

Program sľuboval byť veľmi zaujímavý. Včera večer ho zostavilo šesť priateľiek na čele s Nikou: Nataša Branová,

Zlatá rybka, Chryzantéma a Aleko so Zemfírou. Nemohly si poradiť inakšie. Nastala zima a Glaša, čiže Tajnosť, dcérka ústavu — nemala ničoho: ani teplých šiat, ani topánok, ani galoší, ani kabáta. A dievčatko sa driapalo na prechádzku. Spoločne sa teda dievčence rozhodly usporiadať večierok v ústave so vstupným, na prospech chudobnej siroty, ktorá ako by žila v odľahlej dedinke.

Nikine smelé túžby doletely ďaleko. Dohovorily sa poprosiť pani riaditeľku, aby im označila deň, dovolila použiť dvoranu a pozvať si rodičov, bratov, bratancov a po večeri usporiadať aj tanec. Ach, toto všetko bolo také vábivé a zaujímavé! A najmä sľubovalo, že sa Glaši sosbiera dosť peňazí. Vstupenky chcely predávať po dvadsiatich kopejkách. Je to nepatrný peniaz, to naozaj môže každý zaplatiť. Nikoho neukrátia a maličkej Tajnočke zadovážia veľmi, veľmi mnoho.

Všetko toto víri v Nikinej kučeravej hlavičke, keď so sústredeným výrazom chytá ceruzku a najpresnejšie vypočítuje, koľko peňazí by mohli nasbierať za ten večer.

Zrazu na vrchnák lavice padá zhúžvaná kartička.

Nika sa strhla a obzrela.

Z poslednej lavice sa dvíha Šaráda, kýva jej hlavou a máva rukami, rozčúlená a červená ako mak.

— Čítaj chytro! Čítaj chytro! — vyjadrujú jej rozblčané oči.

Bajanová rozkrúca papierik a číta:

„Tajnočke sa zodraly pančušky, videla som. Nemá ani zubnej kefky. Keď jej dnes Zlatá rybka pôjde s obedom, pošli Jefimovi peniaze, aspoň dačo.

Starý otec Tajnočkin — Tamara Dujarová.

Nika sotva stihla prečítať kartičku a vychudnutá tvár Oskolkina sa už aj obracia k nej.

— Slečna Bajanová, — ozýva sa pokojný, vždy trochu posmešný hlas, — ráčte láskave zopakovať čo som teraz vysvetľoval.

Ach!

Nika sa trápne červenie. Najneradšej dáva príležitosť, aby sa z nej niekto posmieval, aby vyzerala hlúpo. Je prihrdá a povedomá, vie, že ju mladosť a príroda štedro obdarila.

— Nepočula som, odpusťte, prosím, bola som zaujatá iným, — vraví Nika celkom úprimne a prosto.

No učiteľa zrejme ani trošku neuspokojila táto odpoveď.

— Slečna Bajanová, vari sa chcete chvastať neprítomnosťou ducha, — posmieva sa jej Oskolkin, — veru vás nemôžem pochváliť: taká svedomitá žiačka a zrazu... Ďakujem vám, — náhle sa prerušil a poznačil si čosi do zápisníka.

Štvormiestny koč sa rozčuľuje. Odhadzuje krásnu výšivku a krátkozraké oči sa prikúvajú na Niku.

— Dávajte pozor, Bajanová, — vyzýva Niku ostrým hlasom a tónom, po francúzsky.

— Slečna Ter-Dujarová, nechceli by ste vy napraviť chybu priateľky? ... — vyzval Tamaru neúprosný Oskolkin.

— Ach, ach! Protivný! Všetko vidí, všetko zbadá! — rozčuľuje sa Nika a chytro schováva do lavice nešťastný program večierka.

Tamara bola na hodine ešte neprítomnejšia duchom ako Nika. Vstáva v lavici taktiež červená a zaliata potom.

— Vraveli ste ... rozprávali ste ... o Puškinovi ..., — tisne namáhavo zo seba a vypliešťa oči.

— Celkom správne ... Celkom správne, slečna Dujarová, — pokračuje učiteľ, — ale ktoré dielo Puškinovo som práve rozoberal?

Oskolkinove oči nepoznajú zmilovania. Tento chudý, chorľavý učiteľ — je básnik a umelec dušou, akých nebýva mnoho. Vrucne miluje svoj predmet a neodpúšťa nepozornosť k veľkým klasikom, ktorých zbožňuje sväto ako apoštolov a nositeľov skutočného umenia.

Už vopred rozčúlený tušením, že nedostane správnu odpoveď, díva sa na Tamaru neláskavo a na lícach mu jasno blčia dve červené škvrny.

— No, slečna Dujarová, čakám . . .

Čaká . . .

Neboža Tamara. Mení sa v tvári s rýchlosťou sekundovej ručičky. Ach, keby už len zacengal spasiteľný zvonček! Susedka Oľga Galniková má pod rukávom čierne hodinky. Nešťastná Šaráda ako by sa spytovala priateľky očami, plnými zúfalstva:

— O koľko minút zacengá?

Donna Sevilla porozumela túto bohatú mimiku a rozťahla pod lavicou prsty na oboch rukách.

To značí: cengá až o desať minút.

Koniec všetkému! . . .

Šaráda sa díva na učiteľa vypleštenými očami, učiteľ na — Šarádu.

Šepkárky pracujú z celej sily. Zo zadných lavíc, ako by zurčal večerný príboj, nesie sa nejasné šepkanie.

— Kapitánska dcérka . . . Kapitánska dcérka . . . No, veď už povedz, Šaráda!

Čo sa potom stalo s biednou Tamarou, nemohla ani ona dlho, dlho pochopiť. Veď toľko ráz už prečítala Kapitánsku dcérku! Koľko ráz už ľutovala Grineva, oduševňovala sa smelosťou jeho verenice, Márie Ivanovny, a teraz zrazu . . . Sám nečistý sa do toho zaplietol. Veru, už to tak bolo, lebo namiesto názvu, ktorý jej našepkaly šepkárky, namiesto Kapitánska dcérka, vyklázlo sa zrazu z úst zmätenej Tamary celkom neočakávano:

— Generálska dcérka . . .

Ozval sa svorný smiech celej triedy.

Zdrvujúci pohľad Oskolkina, plný skutočnej ľútosti, odmenil dievčatko, zmätené do slz. Za ním nasledovali iné pohľady, plné pohrdavej ľútosti, potom krátke, ale významné:

— Ďakujem vám, — v štvorčeku pri priezvisku Ter-Dujarovej zjavila sa hrubá štvorka.

— Bol by som vám dal päťorku, slečna Ter-Dujarová, — posmešne vravel učiteľ, — ale pretože ste povýšili ne-

smrteľnú Kapitánsku dcérku o celé tri stupne vojenskej hodnosti, ruka odoprela napísať vám päťorku...

— Ach, nešťastník, ešte sa aj vysmieva..., — šepkala Tamara skoro s plačom. — Čo ja za to môžem, že sa mi tak poplietol jazyk? Vari si len naozaj nemyslí, že nepoznáš Kapitánsku dcérku!

Oskolkin bol práve taký prekvapený ako dievčatko: takúto odpoveď dostať v najvyššej triede pred skúškami! Dlhو sa nemohol uspokojiť. Trošku ho upokojila Černová, ktorá mocným, prsným hlasom prednášala utešené, výrazné verše Poltavy:

Bohatý, slávny Kočubej:
nedozrieš konca jeho polí...

Na chodbe ohlušiteľne cengá zvonček, oznamuje koniec hodiny.

— Ďakujem vám — a učiteľ sa chytro podpisuje v triednej knihe, kľania sa žiačkam, ktoré vstaly na pozdrav, a chytro odchádza z triedy.

— Do radu! Do radu! — kričí na žiačky slečna Oľová vysokým, tenkým hlasom, ktorý jej ani trošku nepristane k plnej postave.

Žiačky si stávajú do dvojíc. Všetky sú viac-menej veselé. Bolo poludnie a vyhladnuté dievčence netrpezlivo čakaly obed.

Za posledným stolom, kde obedujú žiačky najvyššej triedy, je dnes nezvyčajne živo. Dievčence robia plány na večierok. Vyberajú deputáciu, ktorá pôjde k pani riaditeľke prosiť, aby im dovolila usporiadať večierok.

— Ty pôjdeš. Ty musíš ísť, Nikuška. Teba má najradšej. Tebe spraví všetko, — rozhoduje Donna Sevilla.

Nataša Branová, Chryzantéma a Šaráda podporujú Oľgu. Na Nikinej tvári sa mihol spokojný úsmev. Nika vie, že ju pani riaditeľka má veľmi rada a odpláca sa „mamičke“, ako volajú riaditeľku ústavu Máriu Alexandrovnu Vajnovskú, vrúcnou a trvácou oddanosťou.

Nuž, dobre, pravdaže rada pôjde k pani riaditeľke, aspoň

zas uvidí jej vysokú, strojnú postavu, utešenú, láskavú tvár a prísne, ale dobrácke oči. Pôjde a vezme so sebou aj počernú Aleko, Máriu Veselovskú, ako „vzornú“ žiačku a ešte niekoho.

— Ešte dnes pôjdeme, vo veľkej prestávke, — rozhodla sa Nika.

— Dievčence, čo je to za hnusoba! Veď sa to nedá jesť! — a sklený hlások Zlatej rybky zvoní s druhého konca stola zle skrývaným odporom.

— Chryzantéma! Muška! Ty zbojníčka voľajaká! Čo si mi to dala do skleničky z malinovej šťavy?

Ľudka Toľská, ktorá sa práve energicky namáhala pod stolom preliať polievku so svojho taniera do skleničky z malinovej šťavy, ktorú mala spolu s druhým a tretím jedlom doniesť poobede do Jefimovej komôrky Tajnôcke, strúha zúfalú tvár. Práve ochutnala obsah skleničky, keď si trošku z nej odliala na lyžičku, a teraz jej je skoro zle z odpornej, presladenej a presolenej tekutiny.

Chryzantéma je v pomykove. V tvári sa jej zračí strach a rozčúlenie.

— Čo sa stalo? Nerozumiem. Pýtala si si sklenicu s malinovou šťavou, dala som ti ju... Nechala som ti v nej polovicu šťavy. Chcela som sa podeliť s tebou... Ostala mi od večera. A ty si do toho naliala polievku? Nešťastnica!

— Ach, Bože môj! Teda preto je to taká hnusoba!

— Polievka s malinovou šťavou! Krásna smiešanina! Cha, cha, cha! Neboža Tajnosť! Boly by ste ju nakrmily chutnou polievkou.

— Šaráda, Donna Sevilla, Nika a Aleko sa nahlas chichocú.

Teraz by sa vlastne mala červenať a zmiasť Zlatá rybka. Ale Ľudku Toľskú nič len tak chytré neprivedie do pomykova.

— Cha, cha, cha! Neodpustiteľná roztržitosť! — zvoní smiechom jej sklený hlások.

A zas potajomky pokračuje v práci pod stolom. Vyliala

tekutinu zo skleničky, zas naliala do nej polievky, tentoraz už čistej, bez malinovej šťavy.

Pri druhom jedle sa Nika Bajanová veľkodušne zrieka svojho kúska hovädzieho rebierka na prospech Tajnočky a masťný kúsok hovädziny, položený medzi dva okrušky chleba, mizne medzi stránkami Malininovej a Bureninovej Sbierky úloh, pričom zas ochotne a láskavo pomáha Zlatá rybka.

S tretím, sladkým jedlom majú dievčence najviac starostí. Namiesto múčnika dostaly dnes chladný, smotanový krém. Zlatá rybka vyňuchala ešte ráno, čo bude na obed, a vzala si z triedy krčiažtek na vodu, ktorý mohla celkom dobre umiestiť v hlbokom vrecku ústavnej zástery. Do krčiažka preložila teda krém s tanierika.

— Nuž, naša Tajnočka bude mať dnes výborný obed! — so vzdychom odľahčenia povedala Ľudka Toľská.

— Len aby ňa nedolapila pani inšpektorka. Vo veľkej prestávke sa stále moce v dolnej chodbe . . ., — vystríhajú Ľudku priateľky.

— To by ešte chybelo! A čo si myslíte, som vari bez hlavy, či čo?

— Dievčence, počujte, zahádam vám novú hádanku! — zvýšeným hlasom vraví Tamara a klope vidličkou do stola. — Čo je to? Piaty bratia rozličnej výšky chodia skoro vždy nahí, ale majú klobúky a vždy sú spolu. Radi sa všetkého dotýkajú.

— Viem, viem: prsty, — smeje sa Chryzantéma.

— Prečo nečúšiš, keď vieš. Ostatné nevedia. Všetko si pokazila.

Tamara sa úprimne hnevá. Nemá rada, keď niekto uhádne jej hádanky a šarády. A keď sa Tamara hnevá, nebadane začne hovoriť cudzím prízvukom. A to je vždy zábavné a smiešne. Aj tentoraz sa dievčence smejú nahlas a z duše.

Krátkozraké oči Štvormiestneho koča zbadaly nezvyčajné oživenie za posledným stolom. Ostražité ucho počulo

veselé výbuchy smiechu. Slečna je znepokojená, vstáva zpoza stola a ide k poslednému stolu.

— Dievčence, ticho! Triednička! Pssst!

Chvalabohu, koniec obeda: zvonček cengá na modlenie.

So skleničkou malinovej šťavy a s krčiazkom krému vo vrečku, so sbierkou úloh Malinina a Burenina, v ktorom sa zázračne ukryl chlieb s hovädzím rebierkom, zabalený v papieri, kľže sa Zlatá rybka pomedzi stoly a vykráda sa ku dverám, kým celý ústav stojí a modlí sa. Už je hneď pri dverách... Už prišla celkom k nim.

— Ach!

Pred zľakaným dievčatom, ako by zpod zeme vyrástla inšpektorka.

— Kamže?

Zlatá rybka zbledne. Sbierka úloh jej vypadla z rúk a — ach! beda! — otvorila sa práve tam, kde leží nešťastné hovädzie rebierko, zabalené do celkom premasteného papiera.

— Bože môj! Už je zle! — vraví si nešťastné dievčatko, celé zúfale.

Inšpektorkine drobné očka sa ostro vpíjajú do bledej tváričky mladého dievčaťa.

— Aké sú to nové spôsoby? Kam nesieš tie hrozné veci?

— To... to... nie sú hrozné veci... To je hovädzie rebro... Nemohla som ho zjesť na obed... — bľaboce Toľská, — nechala som si ho na neskoršie... O dvanástej nikdy nemám chuti. Prichádza až tak okolo druhej...

— Kto prichádza okolo druhej? — spytuje sa inšpektorka a zlostne dvíha obrvy.

— Chuť do jedenia..., — pokorne a žalostne odpovedá Zlatá rybka.

Ústavné žiačky nemôžu sa zdržať smiechu. Okolo nich sa shrkly spolužiačky aj „cudzinky“, žiačky ostatných tried. Triedne učiteľky sa márne namáhajú zadržať žiačky na miestach. Všetky čosi ťahá ku skupine pri dverách.

Gandurinová si poobzerala vševídomým okom celú slabučkú a krehkučkú postavu Zlatej rybky a zbadala, že Ľudke akosi čudne odstáva vrecko. O chvíľočku sa už kostnaté prsty inšpektorky pchajú Ľudke do vrecka.

— A toto je zasa čo? Sklenica? Schovávajú víno? Pivo? Čo? — a s vífazným, posmešným úškrnom vyťahuje Ľudke z vrecka nešťastnú sklenicu s polievkou.

Zprvu inšpektorka nemohla vysloviť ani slova, tak ju omráčilo prekvapenie, ale o chvíľočku už zas ovládala jazyk a začína sypať zo seba:

— Naozaj, je to žlté, iste víno! A ako prefikano premyslené: naliať do sklenice z malinovej šťavy. Len čo je pravda, pekný príklad ostatným! Mladá slečna si „upíja“ po obede ako kočiš alebo kuchár!... Ľutujem vašich rodičov, Toľská.

— Ach, Bože! — hystericky vykrikuje Ľudka, lebo to už nemôže vydržať, zakrýva si tvár rukami a nahlas plače, — veď... veď to nie je víno... ale polievka... hovädzia polievka, najobyčajnejšia hovädzia polievka.

— Polievka? Vravíte, polievka? A toto je čo? — A rýchle prsty inšpektorkine zas sa ponorily do Ľudkinho vrecka. — A toto je čo! Ach! — V tej chvíli Gandurinová vytrhla prsty z vrecka a na tvári sa jej zjavil výraz najhroznejšieho zhnusenía a odporu. Vopchala ruku do chladného, zamrznutého a pohyblivého krému, ktorý bol na dne Ľudkinho krčiazka a myslela si, že dievčatko má vo vrečku žabu.

Toľská hneď a zaraz prestala plakať. Milú tváričku kriví posmešný úsmev.

— Nedotýkajte sa, slečna, — prosí a díva sa inšpektorke do prísnej tváre.

— Ro-pu-cha!

Toto je už priveľa. Nádob trpezlivosti zrazu pretiekla. Júlia Pavlovna len tak kypí hnevom.

— Slečna Oľová, — volá Gandurinová triednu učiteľku najvyššej triedy, — potešte sa týmto vtáčikom, vašou naj-

oblúbenejšou žiačkou. Ráčte si ju len dobre obzrieť... A toto sa volá slečna! Absolventka ústavu! Dobre vychované dievča! Pije víno po obede a do vrecka schováva žaby!... Za trest pôjdete prvá pred triedou. Ste potrestaná... Aká hanba! Veľké dievča treba potrestať ako nejakú prváčku! Hanba, hanba!...

Rozčúlená Gandurinová ľahko posotila Ľudku vopred a s hnusom stisnutými perami chytila do jednej ruky sbierku úloh s hovädzím rebierkom, ktoré ešte vždy šťastne odpočívalo medzi stránkami, do druhej ruky sklenicu s polievkou a slávnostne, ako trofej víťazstva, niesla ich na najbližší stôl.

— Všetko poviem pani riaditeľke, — sipí inšpektorka a sprevádza slová zdrvujúcim pohľadom.

— Čo sa stalo? Čo máte vo vrecku? — spýtala sa rozčúlená a celá červená dobráčka, Anna Mironovna, keď pristúpila k Zlatej rybke.

— Ach, dajte mi pokoj. Pre vás, len pre vás ostala Tajnočka bez obeda, — zas vypukla v hysterickom plači nešťastná Toľská.

— Ale kde sa vám vzala žaba vo vrecku? — nástojí Štvormiestny koč.

— Akáže žaba, krokodíl! Mám vo vrecku nílskeho krokodíla! — vybuchuje z hrude dievčatka hlasný, hysterický nárek a ešte bolestnejší plač.

Teraz sa už nikto nesmeje. Všetci sú prekvapení a ohromení... Vždy zdržanlivá, skúpa na slzy, veselá a zdravá Ľudka Toľská žalostne narieka. Okolo nej sa rozčuľujú, tišia, tešia. Slečna Oľová, práve taká rozčúlená ako Ľudka, behá sem i ta, žmúri krátkozrakými očami, volá, aby doniesli vody, kvapky...

Valeriánka, Vaľa Balkašinová, vyťahuje z vrecka vodou rozriedený bróm, ktorý má vždy naporúdzi, a anglickú soľ.

— Toto si vezmi, Ľudka, uži... ovoňaj..., šepce rozčúlená.

— Dušička, nevšímaj si inšpektorku, — šepce jej s dru-

hej strany Chryzantéma — Muša Sokoľská, verná priateľka Zlatej rybky.

— Anjel! Dušička! Mučenica! — šepocú prváčky a druháčky, ktoré zbožňujú Ľudku, keď prechodia ku dverám jedálne popri stole najstarších žiakov. Oduševneno a ľútostivo sa dívajú na Ľudku, s nenávisťou a tlmenou zlosťou — na inšpektorku.

— Prestaň plakať, Ľudka, — ozval sa neočakávano nízky hlas Aleka-Černovej. A počerná, mocná ruka dievčatka chytila za plece plačom roztrasenú Zlatú rybku. — Naozaj nevyplatí sa márneť slzy na také hlúposti. Nie dosť, že nás v živote očakáva ešte toľko vážnych bolestí! Predčasne sa vyčerpávame hlúposťami a márnime bohaté zásoby duševnej sily. Prestaň už, Ľudka, nemáš prečo plakať, ozaj nemáš prečo... Musíme sa ovládať. Treba nám chrániť duševnú silu na budúce zápasy...

V hlase energického dievčatka sa ozýva čosi presvedčivého, úprimného. Čosi takého, čo nevoľky účinkuje na rozplakanú Toľskú a doslovne ju hypnotizuje. Ľudka prestáva plakať, fikanie prechádza do tichého, chvíľkového vzdychania.

— Hej... hej... veď... ja... viem.,, Hlúpo je, že revem ako dievčatko..., — hundre si v slzách.

— Upokojili ste sa? — štipľavo sa opytuje inšpektorka, ktorá zas prišla k dievčatku. — Podaromnici ste hrali hysterický záchvat. Darmo ste sa namáhali. Dobre vychovaná slečna nemôže a nesmie mať hysterické záchvaty. Ľutujem pani riaditeľku a len preto jej tentoraz nič nepoviem, aby ste si teda nemysleli, že to z ľútosti k vám, ale... za trest, za vaše bezočivé správanie, nesmie vás prísť nikto navštíviť budúcu nedeľu, — Gandurinová dopovedala, obzrela si Toľskú nevľúdnyim pohľadom a vyšla z jedálne.

Všetkým tridsiatimpiatim žiakom najvyššej triedy veľmi odľahlo po jej odchode, všetky si vydýchly. Ešte aj Anna Mironovna Oľová si radostne vzdychla. Veď jej vždy zhovievavá a mäkká k svojim žiakom a kde len môže,

chráni ich, preto máva s inšpektorkou stále „chronické“ škriepky.

Medzitým sa žiačky najvyššej triedy poberajú do triedy. Kapočka Malinovská šepce cestou Toľskej, ktorá šla s ňou vo dvojici, a stále ešte fíkala ako decko, čo sa nemôže utíšiť, keď dostalo bitku!

— A všetko sa stalo len preto, že si nevážiš dar boží... Chlieb, božie jedlo, pcháš do učebníc... Veď je to hriech. Pokuta za všetko ťa neminie...

— Ach, čuť už, prosím ťa. Dost mám aj bez teba!

A naozaj mala dosť trápenia. Ale nielen ona, aj všetky ostatné. Vďaka nepodarenému vykláznutiu Zlatej rybky do Jefimovej strážničky, ostala Tajnočka bez obeda. Iste sa síce dnes uspokojila s riedkou, nechutnou, zeleninovou polievkou a kašou, ktoré dostáva Jefim z ústavnej kuchyne. Ale Tajnočka nebola navyknutá na takú obyčajnú stravu. Každý deň jej žiačky najvyššej triedy nosievaly obed. Neboža, iste je už hladné, chcelo by jesť a čaká na zvyčajný obed. Čo si už teraz počať? Ako dievčatku pomôcť?

Takéto myšlienky rozčuľujú nejednu dojmom prístupnú mladú hlavičku: nedajú pokoja žiačkam najvyššej triedy. Všetko ostatné ustúpilo do úzadia.

Deputácia k pani riaditeľke sa neuskutočnila: odložili ju na príhodnejší čas. Všetky sú smutné a znepokojené. Hľadajú východisko a nemôžu ho nájsť.

VIII

— Na-ta sa objednala. Na-tu rozbolelo bruško. Jefim prosí, aby niektorá z nás prišla k nemu...

Túto krátku kartičku, naškrabanú ceruzku, doniesla Daša, upratovačka v ústavnej nemocnici, ktorá náhodou stretla na chodbe Oľgu Galkinovú, a táto ju zas doručila Nike Bajanovej.

Bol večer. Dievčence si robily úlohy na nasledujúci deň.

— Dievčence, — kričala Nika, znepokojená zvestou a vybehla na katedru. — Dievčence, niektorá musí ísť do strážnice. — Na-ta je chorá. Tu je lístok.

— Na-ta? Ktože je to? — spýtala sa Balkašinová.

— Vari neuhádnete? — zlostne odpovedala Nika.

— Ach! — Na — značí naša a ta — značí tajnosť! — tľapkala rukami Šaráda, spokojná, že tak ľahko uhádla. — Teda Tajnosť je chorá?

— Áno, áno, áno! A Donna Sevilla z opatrnosti napísala Na-ta, aby nikto neuhádol. Tajnočka je chorá, — pokračovala Nika. — Treba ju ísť pozrieť... Tento raz pôjdeme k nej iba dve: Vaľa Balkašinová a ja. Vaľa jej vymyslí nejaký liek. A takto bude bezpečnejšie. A keď prídeme iba dve, neznepokojíme dievčatko. Ach, hrozné čo len pomyslieť, že ochorela. Poďmeže skorej k nej, Vaľa!

Chudučké dievčatko poslušne kýva hlavou, potom dvíha vrchnák lavice, dlho sa prehrabáva v zásuvke. Počuť rinčať skleničky... cvrkať kvapky... čosi hrkotať...

— No čo, Valerianočka, ideme?

— Pravdaže, Nika, pravdaže!

— Len sa chytro vráťte, dievčence. Netrápte nás zvedavosťou, — počuť okolo nich rozčúlené hlasy ostatných žiačok. — Lebo si namyslíme o Tajnočkinej chorobe neviem čo. Budeme sa trápiť, rozčuľovať.

— A bozkajte ju od tety!

— Od starého otecka!

— Od mamy!

— Od tety!

— Aj odo mňa!

— Aj odo mňa!

— Od všetkých, od všetkých, nebojte sa, — prisviedčajú Nika s Vaľou priateľkám odrazu.

— Odo mňa, dovoľte, nemusíte, — pohrdavo vraví Lulu Saviková.

— Ach, prosím ťa, nenamáhaj sa. Tajnočka veľmi potrebuje tvoje protivné bozky!... — neočakávano vzbĺkla Bajanová.

— Aký je to výraz! Fuj, fuj! Hanbite sa, Bajanová —

núteno cedí Lulu pomedzi zuby a celá chudučká, podlhovastá tvárička vyjadruje pohrdanie a povýšenosť.

— No, čušte už, slečna Komilfotka, netreba nám teraz reči, keď je Tajnočka chorá, — zlostí sa prudká Šaráda.

— Čo ma do nej..., — Lulu zas krčí plecami.

— Pravdaže, teba nič do Tajnočky... Ty si jej macocha, ani trošku ju nemáš rada..., — hnevá sa Zlatá rybka a oči jej horia a žiaria ako dva uhliky. — A preto ťa nenávidím, áno, nenávidím, — dodala už celkom srdito.

— Aké máte hrubé spôsoby, Toľská, — pohrdavo vraví Lulu.

— Zato má srdce, — zastáva sa priateľky Chryzantéma, — a ty máš namiesto srdca kúsok slušnosti a nič viac.

— Ale dievčence, neškriepťe sa! — stene Kapa Malinovská s trpiteľskou tvárou.

— Dost' už, dievčence, teda ideme.

A Nika Bajanová s Vaľou Balkašinovou sa chytily pod pazuchy a vyšly z triedy.

V strednej triednej chodbe je v túto večernú hodinu pusto a ticho. Dvere všetkých tried sú dobre zavreté. Všetky žiačky sú zahrúžené do úloh na nasledujúci deň. Len za stĺpmi na zákrute schodišťa sa mihla akási sivá postava.

— To je Steša... Bežme k nej!... Od nej sa dozvieme všetko. Zrejme nás tu čakala, — šepce Bajanová a ako strela letí na schodište.

— Steša! Milá Steša! Holubička, vravte skorej, nemuňte nás..., — o chvíľku sa už prekrikujú Nika s Vaľou.

Steša má vyplakané oči. Konček tupého nošteka jej očervenel a opuchol z plaču.

— Slečinky... Milé slečinky... Slečna Bajanová... Slečna Balkašinová... Glašku postihlo nešťastie... Aké nešťastie!... Ani neviem, ako vám to povedať!... bedákala Steša a utierala si tvár zásterou.

— Ale, ale, akéže nešťastie! Vravte chytro!

— Naša Glaška sa otrávila, — ticho, tichúčko šepká Steša.

— Otrávila? Ešte čo! A ako?

Ale Steša mlčí, lebo nevládze vysloviť slova a len tíško a žalostne plače.

Nika Bajanová sa díva na Vaľu s výrazom hrôzy. Tej sa rozšírily zreničky a oči vypleštily zo strachu.

— Hospodine! Otrávila! Ešte to nám bolo treba! Chytro, chytro poďme k nej.

Zas sa chytily za ruky a bežia dolu schodmi. Zdá sa, že ich už teraz nemôže zastaviť nijaká moc na svete.

Už niekoľko metrov od strážničky dievčence prekvapily tiché, žalostné stony, čo z nej vychádzaly.

Nestrácajú ani minúty a bežia k strážničke.

— Otvorte, Jefim, to sme my! Otvorte! — klope Bajanová na dvere komôrky.

A hneď aj sa zvrta kľúč v zámke, štuká kľučka a dievčence vchádzajú do komôrky.

Víta ich naľakaný, rozčúlený Jefim. Okuliare sa mu sklízly až na konček nosa. Staré, nedovidné oči behajú s boka na bok.

— Holúbok, Jefim, čo sa stalo?

— Zle je, slečinky, veľmi zle... Myslím, že ju v noci preveziem do nemocnice... Keď si všetci políhajú, vykradnem sa voľajako zadným vchodom, — vraví Jefim tichým, zdrveným hlasom.

— Do nemocnice? Ani za celý svet!

Toto nevoľky vykrikla Nika Bajanová tak nahlas, že aj starček aj Vaľa ju tíšia a mávajú rukami.

— A čože si s ňou počnem? A keď mi Glaška tu umrie? Kde sa podejem s mŕtvym telom? — zas vraví Jefim duto.

Nika mu odpovedá len zúfalým pohybom a ide za kartúnovú záclonu. Tam sa v horúčke hádže Glaša na posteli. Oči sa jej čudne ligocú. Tvárička vychudla a zaostrila sa za tých niekoľko hodín bolesti. Ručičky sa jej krčovito trasú, krčovito trhajú okraj prikrývky.

Nika Bajanová sa skláňa nad tváričkou, blčiacou v horúčke, s nekonečnou nežnosťou.

— Dieťaťko moje ... Milá Tajnočka! Poznávaš si starú mamičku, Niku?

Glaška má široko roztvorené oči a páľou popukané ústočka ... Z ťažko dýchajúcich prsičiek vychádzajú zvuky, podobné písaniu. Varí aj vidí a zároveň nevidí mladú tvár, čo sa skláňa nad ňou s dojímavou starostlivosťou.

A medzitým Jefim vraví Vali:

— Už také nešťastie, taký hriech, nedopušť, Bože! Po obede som si vzal noviny ... Počítam si trošku. A táto nezbednica, Pán Boh jej odpušť, vzala škatuľu s krémom na tvár, čo jej na narodeniny darovala slečna Lichačevová, odvliekla ju za záclonu, vychránila masť zo škatuľky, natrela si ju na zemľu ako maslo a zjedla ... No, ako sa s tým neotraviť a neumrieť ... Neprešla ani hodina a už ju začaly moriť koliky a dávenie. Plače, stene, hádže sa, vidíte, celý ústav nám obráti hore nohami. Už som skúšal všetko možné ... ale, pochopiteľne nič neosoží. Čo teraz s nebor-kou ...

— Hospodine, Hospodine! — zúfalo vzdychá Vaľa. — A ako trpí chuderka, Glaša! ... Pokúsím sa upokojiť ju nejako ... — a chytro vyňala z vrecka skleničku s kvapkami, pýtala si vody a kalištek, odpočítala rovno desať kvapák a doniesla liek Glaške k rozpukaným ústočkám.

Ale Glaška nemôže prežrieť liek. Vykrúca hlavu. Biela pena sa jej ukazuje na perách. Z drobnej hrude vychádza chriplavé dýchanie.

— Umiera, — šepce Nika v hrôze.

— Ach, slečinky, vravím vám: treba ju odniesť do nemocnice ... Lebo zničíte aj mňa, aj seba.

A Jefimova šedivá hlava s krátko, po vojensky ostrihanými vlasmi, bolestne sa kýva s boka na bok.

Všetci traja stoja mlčky a hľadia na zmenenú tváričku chorej. Prvá sa spamätala Nika.

— Iste sa všetko stalo len preto, že bola hladná ... My sme na vine, nemohli sme jej doniesť obed. A ona ... z hla-

du sa vrhla na tú hnusnú masť..., — vraví Nika s veľkou námahou, celá rozčúlená.

— No, slečinka, to už nie je pravda, Glaška u mňa veru nikdy nehladuje..., — bráni sa Jefim. — Aj polievku aj kašu jedávame vždy spolu. Ale je to taká nezbednica: čo vidí, všetko pchá do úst, ani ju neuzrieš.

Z popukaných a vyschnutých peričiek chorej vyšiel dutý ston. Obe dievčence priskočily ku Glaške a sklonily sa nad ňou.

— Tajnočka... milá Tajnočka, veľmi ťa to boľká, však?

Namiesto odpovede ozvalo sa nové stonanie a krčovité pohyby krátkych nožičiek vravia výraznejšie ako všetky slová, že dieťaťko veľmi trpí.

— Do nemocnice by..., — zas sa placho zajachtáva Jefim.

— Nie! — ostro a rozhodne vraví Nika. — Nepustím našu Tajnočku do nemocnice, ani neviem začo. Ale treba sem doviesť doktora, rozhodne ho treba sem doviesť, — dodáva neočakávano.

— Ale, akože ho sem dostaneš?

— Už viem, ako. Našla som východisko. Chvalabohu!

V Nikinej tvári sa zrazu zračí rozhodnosť. Medzi obrvami zjavila sa jej viditeľná vráska.

— Vaľa, ostaň tu a počkaj, kým sa vrátim. Ručím zato, že o hodinu tu bude doktor a zachráni nám dcérku, — presvedčivo povedala Balkašinovej. Potom starostlivo pozrela na choré dievčaťko a chytro a tíško vyklzla sa dverami...

*

Teraz Niko chytro kráča dolnou chodbou, s hlavou, sklonenou na hrud'. Ide do druhého poschodia, vchádza na triednu chodbu, prechádza okolo sklených dverí svojej triedy a zastáva pri prahu nasledujúcich dverí.

Za sklenými dverami usilovne pracujú, píšu si úlohy susedky z nižšej triedy. Nika zreteľne vidí poetickú tváričku Zory Ratmírovej, plnú tajomného pôvabu, a počernú tvár gruzínskej krásavice Márie Nušidze. Obe sa skláňajú

nad spoločnou učebnicou a nevidia Niku, ktorá stojí pri dverách... Ale ani Nika sa nedíva na ne. Upiera oči na katedru. Za stolíkom, podopretá lakťami o stôl, s hlavou, sklonenou nad knihou, sedí ešte mladá dvadsaťosemročná slečna, v belasých ústavných šatách, aké obyčajne nosia triedne učiteľky. Je to Spartánka, triedna učiteľka nižšej triedy, zdravá, priama a čestná povaha, s dobrým, chápatelným srdcom, nie prehnano prísna. Má z celej duše rada školskú prácu, veľmi rada učí a vychováva, a najradšej na svete si má žiačky. Nika a celý ústav nesmierne ľúbia túto milú Zoju Lvovnu, zdôverujú sa jej so všetkým a sú presvedčené, že ich nesklame.

Aj teraz dievčatko, ohromené chorobou Tajnočky, ťahá sa celou dušou k dobrej Spartánke. Takto žiačky volajú Zoju Lvovnu, pretože žije celkom proste, vždy je pokojná a vyrovnaná a vždy veselá. Nika vedela, inštinktívne vyčítala, že len a len Spartánka im môže zachrániť Glašku. Teraz teda upiera na Spartánku oči, plné starostí a usiluje sa obrátiť jej pozornosť na seba.

Triedna učiteľka napokon zbadala Niku pri dverách, chytro vstala, sišla s katedry a prišla k nej.

— Nika Bajanová, čo sa vám stalo? Ste taká bledá!

V Spartánkinom hlase sa ozýva nepokoj. Znepokojuje ju bledá tvárička dievčatka, ktoré má rád celý ústav. Nika býva tak málokedy znepokojená a nešťastná. Jej údelom je smiech a radosť a to vedia všetci.

Namiesto odpovede Bajanová chytila Zoju Lvovnu za ruku a odtiahla ju trošku ďalej odo dverí triedy, do tmavého kúta pod schodišťom. Tu zastala a neočakávaným, náhlým pohybom kľakla si na kolená pred svojou spoločnicou.

— Milá Zoja Lvovna, anjel náš! Zachráňte život malému dievčatku... Umiera..., — šepká ustarostený mladý hlas v pridusenom jachtaní.

— Nika! Holúbok! Veď vstaňte! Vstaňte, čo sa vám stalo? — nevoľky sa rozčúlila aj Zoja Lvovna.

— Nevstanem, kým mi nedáte čestné slovo, že nikomu nepoviete, čo teraz počujete odo mňa, — smelo a pevne povedalo dievčatko.

— Ak to nie je nič zlého, nič mrzkého, dávam vám čestné slovo, nepoviem nikomu.

— Zoja Lvovna, mohla by som spraviť voľačo zlého a škaredého? — spytuje sa dievčatko a chytro sa dvíha s kolien.

Mladá vychovávateľka, Zoja Lvovna, díva sa chvíľočku uprene do čestných očí Niky Bajanovej a na jej otázku, či môže vykonať niečo zlého, odpovedá pevne:

— Nie!

— Ďakujem, slečna učiteľka, — ticho vraví Nika. — Nenávidím cigánstvo najväčšmi na svete. Ale musela by som vás oklamať, keby som bola od vás počula iné slová.

A potom chytila Zoju Lvovnu za obe ruky a náhlivo, stručne jej vyrozprávala celú históriu Tajnočky-Glaše, odo dňa, keď ju doviedly do pohostinskej strážničky až do poslednej udalosti s „otravou“, ktorej sa dnes najedla.

Zoja Lvovna jej sotva dala dokončiť spoveď a už povedala rozčúlená:

— Chúďa-dievčatko! Nešťastné decko! Teraz už chápem, prečo ste sa obrátili na mňa. Rozpomenuli ste sa, že mám brata doktora, vľúdneho a citlivého človeka, čo sem príletí na moje prvé slovo. Nemýlili ste sa, drahé dieťa. Mífo, príde hneď a zaraz... Ale ak zistí, že dievčatko treba rozhodne previezť do nemocnice, musíte sa podrobiť...

— Pravdaže..., — šepce Nika dutým hlasom. — Len ho, prosím vás, skorej zavolajte, čím skorej...

— Ale teraz, keď ste ma už zasvätili do vašej tajnosti a pripojili k počtu sprisahancov, zaved'te ma k svojej chorej nevlastnej dcérke. Tam napíšem bratovi lístok, ktorý pošlem od Jefima, — povedala Zoja Lvovna s tajomným úsmevom, lebo sa veľmi usilovala ostať pokojnou.

*

Prešla mučivá hodina čakania, plná obáv a starostí. Mladé dievčence sa podchvíľou chvely pri Glaškinom stonaní, krčoch, chripení a blúznení. Nika s Vaľou strpaly pri jej posteli v mukách čakania. Teplý obkladok, ktorý daly dievčatku na bruško, vyčerpané bolesťou, vôbec nepomohol. Nepomohly ani utišujúce kvapky, ktoré jej Vaľa nalievala do ústičiek každú štvrťhodinu.

Jefim sa preľakol, keď sa v strážničke zrazu zjavila triedna učiteľka, ale hneď sa upokojil pri prvom slove Zoje Lvovny. Potom šiel po doktora, ktorý býval v neďalekej ulici. Kým bol preč, Spartánka neraz posielala dievčence do triedy, ale ani Nika, ani Vaľa sa nehýbaly s miesta.

— Nie, nie, nevyháňajte nás, — dojímavo prosily obe dievčence. — Nemôžeme odísť, kým nepríde doktor.

— A ak Anna Mironovna zbadá, že nie ste v triede?

— Ach, veď je to už všetko jedno, keď nám Tajnočka môže umrieť každú chvíľku.

— Ale, dievčatká, načo také zúfalé myšlienky!

— Veď vidíte, ako jej je... Keby už len chytrý prišiel pán doktor!

Pred očami prítomných sa Glaškina tvár stále zreteľnejšie menila. V horúčke a triaške jej očka zapadali hlbšie a hlbšie pod čelo. Drobné prsíčky chripely stále väčšími a väčšími a telo dievčatka vysilovalo stále častejšie a častejšie krče. Glaška bola v bezvedomí, ako predtým. Po belavá, kučeravá hlavička sa metala na hlavnici. Na opadnutej tváričke, opuchnutej do nepoznania, sa stále zväčšovali iba oči.

— Umrie... Určite umrie..., — tichúčko zašepkala Nika a zakryla si rukami tvár, skrivenú bolesťou.

Ale práve vtedy ktosi tichúčko zaklopal na dvere. Do komôrky vchádzal strojný, vysoký, černovlasý pán, čo sa ponášal na Zoju Lvovnu, a skláňal sa na prahu, aby sa neudrel o nízky rám dverí. Za ním v uctivej vzdialenosti vchádzal Jefim.

— Zdrávstvuj, Dimitrij!

— Dobrý večer, Zoja!

Brat so sestrou sa privítali. Potom Spartánka predstavila brata obom dievčencom.

Všetci štyria šli ku Gláškinej posteli. Mladý doktor prezrel dievčatko pozorne a dôkladne. Preklopal ho, počúval pľúcka, odmeral horúčku a potom na kúsku papiera napísal recept. Napokon sa obrátil k žiačkam, ktoré byly bez seba rozčúlením a povedal pokojne:

— Netreba predčasne zúfať. Netajím, že stav je vážny. Ale... pousilujem sa vykonať všetko, aby vám vyzdravelo drahé dievčatko. Veď mi ani netreba povedať, ako ho máte radi: vidím vám to na očiach, — povedal doktor s láskavým úsmevom, lebo chcel dievčence uspokojiť.

— Milý, dobrý, drahý, zlatý, zachráňte ju!

Nevoľky a neočakávanu vydral sa tento dutý nárek z Nikiných prs a zvyčajne veselé a šibalsky-bezočivé oči dievčatka, teraz plné úpenlivej prosby a strachu, sa uprely do tváre mladého doktora.

— Urobím iste všetko, čo je v mojej moci, opakoval doktor. — Ale teraz vám radím odísť odtiaľto. My so sestrou a s týmto dôstojným starčekom, — ukázal na Jefima, — vám už opatríme maličkú chorú. Zajtra ráno ju prídte pozrieť a dúfam, že dievčatku bude už omnoho lepšie, ak Pán Boh dá.

A podal ruku Nike a Vali.

Oči znepokojenej Niky zas sa placho a s nádejou uprely do doktorovej tváre, ale potom sa obrátily na Zoju Lvovnu.

Triedna učiteľka uhádla význam tohto pohľadu.

— Upokojte sa milá Nika, — povedala dobrá Spartánka, — nerozčuľujte sa a choďte sa učiť... Ja si vymením dozor a budem tu celú noc. Ubezpečujem vás, že sa vám čo najlepšie postarám o Tajnočku, a zatiaľ...

Nika jej nedala dokončiť... S ľahkým výkrikom hodila sa Zoji Lvovne okolo hrdla a objala ju:

— Vy ste strašne dobrá. Zlatá! Nepredarmo vás máme

všetky tak rady, — šepkala jej a pokrývala jej tvár oči a pery nespočetnými bozkami. Potom ešte raz pozrela na chorú Glašku a vybehla zo strážničky.

Aj Vaľa Balkašinová vybozkávala dobrú učiteľku a vybehla za ňou.

Ach, bola to hrozná noc.

V spálni žiačok najvyššej triedy si nikto neľahol do posteľe. Po odchode Anny Mironovny sa všetky sišly v umývárni, triasly sa od zimy i rozčúlenia, veď boli bosé a len v tenkých nočných košielkach. Zlatá rybka si nemohla nájsť miesta, tak ju hrýzlo svedomie. Keby ju inšpektorka nebola prichytila s nešťastným obedom, iste by Tajnočke nebolo sišlo na um zjesť taký hrozný chlieb s maslom. Ale ešte rozčúlenejšia bola Maša Lichačevová. Bola celkom presvedčená, že ona vlastne zabila Glašku.

— Keby nie mojej masti, neumierala by teraz! — zúfalo vykrikovala Maša a bila sa rukou do prs, hoci jej to priateľky vyvrávaly.

— Treba sa kajať... Kajať a modliť sa k milostivému Bohu, aby sa zmiloval a zachránil Glašku, — zahrmel hlas Kapočky Malinovskej, rovno nad Mašiným uchom.

Maša s poslednou, zúfalou nádejou vpila sa očima do nepeknej Kamilavky a hľadala v nej oporu a záchranu.

Kamilavka chytila Mašu za ruku a viedla ju roztrasenú od zimy a rozčúlenia, na tmavý kostolný chór, ktorý bol celkom pod klenbou ústavného chrámu.

Obe dievčence vrúcne šepkaly modlitby, plné neotrasiteľnej detskej viery, úprimné a čisté niesly sa k vysokému nebu.

V umývárni žiačok najvyššej triedy bola medzitým celkom inakšia nálada. Všetky žiačky, čo sa tu sišly, veľmi napäto čakaly Stešu, s ktorou sa dohovorily, že nad ránom donesie zpravu zo strážničky.

— Dievčence, ak nám Tajnočka umrie, jej čistá dušička vyleti na anjelských krídlach k božiemu prestolu, — kryšťa-

lovým hlasom, ako by zvučal strieborný potôčik, zvoní Zlatá rybka.

— Aby ti pípeľ narástol na jazyku. Veru si zmyslela! Umrieť! Nesmie umrieť. Musí žiť! — horlivo a bez seba zahriakla ju Nika.

— Ticho dievčence, ticho, ktosi ide...

Z chodby zreteľne počuť kroky. Ktosi ako by sa ukradomky blížil a opatrne šušťal naškrobenými šatami.

— Steša... to je Steša. Ale prečo neprišla až ráno! Prečo ide teraz? To značí... Značí, že je koniec všetkému...

A vyše tridsať párov očí upiera sa s nepokojnou s dychtivou zvedavosťou oproti blížiacej sa Steši.

— Čo je, Steša, čo je? Umrela?... Nemučte nás preboha! Umrela? — kričia dievčence, bežiace v ústrety Steši.

— Žije... Žije chudátko... A lepšie jej je, milé slečny. Omnoho lepšie...

Ach aká radosť! Aká sláva!

Koľko rozmanitých dojmov prežily dievčence v tejto jasnej, krátkej chvíli. Bozkávajú Stešu, ako zvestovateľku radosti, posla šťastia.

Tajnočka je zachránená! Milá, maličká Glaška-Tajnočka je zachránená!

A tridsať dievčeniec sa vzájomne objíma.

IX.

Pomaličky, nebadane sa priblížily vianočné sviatky. Celý ústav sa rozišiel na dva týždne na prázdniny. Ostaly len žiačky najvyššej triedy a niekoľko žiakov z nižších tried, čo bývaly príďaleko a nemohly cestovať domov na taký krátky čas.

Vianočné prázdniny sú časom určitej slobody v ústave. Ráno necengá zvonček na vstávanie, žiačky vstávajú, kedy sa ktorej zachce. Chodia oblečené vo vlastných šatách, s vrkočmi spustenými na chrbte, vo vlastných topánkach a pančuchách. Triedne učiteľky sú v tomto čase akési lep-

šie a zhovievavejšie, ani nekarhajú žiačky, keď sa niečím menším previnia, ani skoro nedávajú pozor na svoj drobizg. Slovom, život opúšťa zvyčajné koryto a cez prázdniny skoro ani necítiť prísny ústavný poriadok.

Tohto roku bol, napodiv, krásny vianočný stromček pre malé žiačky. Najstaršie žiačky ho okrášlili farbistými ozdôbkami, pestrými reťazami, svietnikmi všelijakej farby a zlatým dažďom. Druhý deň sviatkov mali usporiadať hudobný, spevný a tanečný večierok na prospech chudobnej siroty. Akej siroty — nevedel nikto, okrem zasvätených.

Na Štedrý deň ráno šlo niekoľko žiačok najvyššej triedy zaniest' pani riaditeľke program večierka.

Riaditeľka, Mária Alexandrovna Vajnovská, krásna, prísna päťdesiatročná pani so šedivými, vysoko vyčesanými, krásnymi vlasmi a celkom mladými očami, prezrela si program pozorným, bedlivým, „vševidomým“ pohľadom a tichúčko zahmkala pri riadkoch, kde čítala, že na programe večierka sú medziiným aj tance naboso a cigánske romance.

— No . . . no, detičky, bosé nohy? . . . To je vari nie celkom slušné . . ., — povedala a začervenala sa v celej, zázračnej mladej tvári, na ktorej nebolo ani stopy po vráskach.

Nika Bajanová, dávna a stála obľúbenkyňa riaditeľky, sa pôvabne zmiatla a trochu vystúpila vpred.

— Nuž, pani riaditeľka, ak treba, obujem si niečo. Nebudem tancovať bosá . . . To je len taký výraz: tance naboso.

Láskavé, belasé oči pani riaditeľky pozorne hľadely na dievčatko.

— Pravdaže, dievčatko, pravdaže. Všetko musí byť, ako sa svedčí. Dúfam, že ma nesklameš.

Potom nepokojne pozrela na počernú tváričku a energicky stisnuté obočie Šury Černovej.

— A aké cigánske romance budeš spievať na večierku, dieťa?

Šura sa usmieva. Srastené obrvy sa trošičku chvejú nad ohnivými očami.

— Ach, pani riaditeľka, — vraví rozhodne, — zaspievam len najkrajšie, najpoetickejšie piesne o poliach, o lese, o stepách a vatrách, ktoré vábia oči v šírej voľnej stepi ohnivými bodkami. Chcem, aby poslucháči pochopili celú krásu zázračných besarabských nocí a stepí, kde kočujú potulné plemená počerných ľudí, kde si varia v dyme vatier biednu a skromnú potravu, kde skladajú zvučné, utešené piesne, tie piesne, o ktorých kedysi písal nesmrteľný básnik Alexander Sergiejevič Puškin.

Riaditeľka pozrela do rozohnenej tváričky počernej Aleko a láskavo potľapkávala Šuru po pleci.

— Dobre. Povoľujem vám tento večierok na prospech siroty.

Potom vybrala z peňaženky desaťrubľovú bankovku a dala ju vyslaným dievčencom.

— Toto prijmite odo mňa... Maličký príspevok chudobnej sirôtke.

— Ach, pani riaditeľka, vy ste anjel!

Nika sa klania prvá a za ňou ostatné.

Deputácia sa vracia hore do triedy, očarená láskavosťou pani riaditeľky.

— Je ohromná! Zlato! Dušička! Krásavica! Dobrá! Láskavá..., — šepce Nika a ostatné jej prikyvujú.

— Hádam ste jej len nepovedaly, pre ktorú sirotu usporiadame tento večierok? — dopytujú sa dievčeniec, čo boly u pani riaditeľky, ostatné žiačky najvyššej triedy.

— Ach, nie, pravdaže nie. Pani riaditeľka vie len, že je to rodina Steše, úplná sirota, ktorá žije na dedine, to je všetko, — odpovedá za všetky rozumná a tichá Mara Veselovská.

— Predsa sme zas len musely cigániť. A komu? Nášmu anjelovi, — smutne vraví Nika.

— Skús jej povedať pravdu, a hneď vyhodí nielen Jefima, ale aj nás.

— Pravdaže! Pravdaže! — ozýva sa so všetkých strán.
— A potom, nič nepovedať, neznačí ešte cigániť. Pravda, aj to je nepekne, no...

— Dievčence, poďme zažať stromček našej Tajnočke!

— Dnes má dozor Skytka. Dajte si pozor, deti moje!

— Hlúposti! Teraz sú sviatky, máme úplnú slobodu. Nebuďte zbabelé a poďte!

V neveľkej strážničke žiari na stole drobný stromček. Žiačky najvyššej triedy ho ozdobily, zažaly farbisté sviečky a rozložily pod ním darčeky a maškrtky.

Glaška sa už dávno zotavila z nedlhej, ale životu nebezpečnej choroby. Celá rozžiarená skacká okolo ozdobeného stromčeka. V očiach sa jej len tak iskrí bezstarostná, detská radosť.

— Stajá mamicta Nita, stajý otecto Sajáda, mama Mala, otecto Sula, pozlíte, pozlíte: bajancet..., — tľapká ručičkami a skacká na mieste ako kozička a pritom ukazuje na kučeravého, bieleho barančeka, zaveseného na zelenom konáriku stromčeka.

— Radosť naša! Tajnočka! Nezabudneš na nás, keď odídeme z ústavu? — vraví Nika a bozkami obsypáva Glaške tváričku.

Oči dievčatka sa upierajú Nike do tváre. Nika drží dievčatko na lone a Glaška sa k nej tisne a túli pobelavé, kučeravou hlavičkou. Zo všetkých „náhodných“ tiet a rodiny Glaška najväčšmi ľúbi toto jemné, skvostné dievčatko s úprimnou, smelou tvárou a odvážnymi, potmehúdskymi očima, usiluje sa podobáť sa jej a častejšie ako všetky ostatné ju zahrňa prejavmi lásky.

Aj teraz jej je ťažko rozlúčiť sa s touto peknučkou, mlaďučkou starou mamičkou, ktorú Glaška má radšej ako strýčka Jefima, ba aj ako Stešu. Tvárička sa jej mršti už aj pri spomienke na Nikin odchod a ústočka jej kriví nevoľný prejav nespokojnosti.

— Nepustím ťa, stajá mamicta, Nita! Ostaň so mnou!

Nepustím ťa! — zúfalo šteboce dievčatko a len-len, že sa nerozplače Nike na hrudi.

— Ty si naozaj dobrá! Kedyže ešte odídeme z ústavu a ty už predčasne trápiš dieťaťko! To je tiež veľmi pedagogický postup! — vraví Donna Sevilla a zlostne blýska očima na Niku.

— Neplač, zlato moje, neplač! — vraví rozochvená Nika. — Radšej počúvaj, čo ti povie stará mamička. Počuj, Tajnočka: pozajtre usporiadame hudobný, spevný a tanečný večierok. Ty, pravda, ešte nechápeš, čo to značí, ale to je jedno: budú tam prednášať... No, také rozprávočky... Nie, budú aj hrať na klavíri... Potom tancovať, vrtieť, sa pri hudbe. Síde sa mnoho hostí... A...

— Aj ja chcem tam byť! — neočakávano prerušila Glaška Niku.

— Dieťaťko, ty nemôžeš...

— Chcem!

Toto neústupčivé chcem znie ako rozkaz. Tridsať tiet a členov rodiny si už stihlo rozmazať spoločnú chovanicu, že im prerástla vyše hlavy. Glaške všetko vždy robia povôli. Teda prirodzene aj teraz sa detskej dušičke javí celkom oprávnené želanie dostať sa ta, kde budú spievať, hrať a tancovať. Bolo to správne podľa jej detskej mienky.

— Chcem! Chcem! Chcem! — nástojí Glaška už celkom zlostne a dupká opäťkom do dlážky v strážničke.

Veď doteraz jej ešte nič neodoprely, vždy jej splnily všetko, čo si len zažiadala.

— Malička moja, moje zlato, to je nemožné, — skúša starý otecko Šaráda presvedčiť roztatárenú vnučku. — Chceš, zahádam ti radšej hádanku.

— Nechcem! — dievčatko skoro plače a drobnými rukami odtíska Tamaru.

— Zaspievam ti dačo, — a Ela Fedorová spieva tlmeným hlasom Glaškinu obľúbenú pesničku, čo aj každú nótu falošne:

Cez vlnisté hmiel záclony
svieti mesiac zlatove.
Na pochmúrne, na poľany
leje svetlo matové.

— Dosť, Eľa, dosť! Stoštyridsať hriechov ti bude odpustené, ak hneď zatíchneš, — šepkajú priateľky a mávajú rukami.

— Na kvietoček, Tajnočka, pozri, aký je krásny, voňavý . . . , — vraví Muša Sokol'ská a obetavo dáva plačúcej Glaši krásnu chryzantému, ktorú si odpäla so šiat.

Ludka Tolská jej zasa podáva mliečnu karamelku a popritom jej sľubuje, že jej daruje najväčšiu, najmocnejšiu zlatú ryбку, čo sa preháňa v jej akváriu. Ale Glaša sa neupokojuje, srdí sa ešte vždy ako prv.

— No, no, dosť už milá, dosť už rodná moja, — zmäteno ju teší aj znepokojený Jefim. — Vedže už nefňukaj pred slečnami. Ešte nie je noc, počujú na chodbe a pribehnú sem.

Ale nič nepomáha, Glaša teraz už reve o milých päť.

— Ach nezbednica! Rozmaznaly ste si ju, slečinky, pre-rástla vám vyše hlavy . . . , — beznádejne hádže rukou Jefim.

Zrazu Nika prudko vyskočila s miesta, schytila rozplakanú Glašu za obe ručičky a povedala jej veľmi presvedčivo a dôrazne:

— Ach, pôjdeš na večierok, Glaška, určite pôjdeš, len už neplač!

— Čože, Nikuška, čože si to vymyslela? Vrav chytro, čo? — shrkly sa okolo Bajanovej oživené, zvedavé tváre.

Ale Nika mlčí. Má v tvári čosi tajomného, čosi šibalského a brnavé oči jej potmehúdsky blýskajú.

— Áno, áno, dievčence! Zariadim to tak, že naša Tajnočka bude na večierku. To je taká pravda, ako že sa volám Nika Bajanová, — vraví veselo a s rozčúlením. — Hore v spálni vám podrobnejšie vysvetlím svoj plán.

— Drahá moja, ty si hrdinka! — oduševneno šepce Zina

Alferová, ktorá zbožňuje Niku ako bôžika. — Hneď som vedela, že vymyslíš niečo zvláštneho.

— A ja zas cítim, že za to neobyčajné aj utržíme neobyčajne, drahá moja, — so smiechom vraví počerná Aleko a porúha sa Zine.

Celá skupinka sprisahaniek vybozkávala chytro sa potešujúcu Glašu a vyšla z pohostinskej strážničky na chodbu.

*

Napokon nastal dávno očakávaný dobročinný večer, čiže večierok. Na konci dvorany nachytro spravily pódium, okrášlili ho tropickými rastlinami a pokryly červeným súknom. Niekoľko dní pred večierkom žiačky najvyššej triedy rozposlaly vstupenky početnému kuratóriu ústavu, riaditeľstvu a učiteľstvu, rodinám a známym triednych učiteľiek, žiačok a vychovávateľiek. Sišly sa aj mnohé žiačky, ktoré boli na Vianoce doma. Doktoré prišli zo zvedavosti a doktoré z túžby popýšiť sa vlastnými sviatočnými šatami. A prostredná, triedna chodba naplnila sa postupne pestrými večernými šatami väčších a menších žiačok, čo prišli na večierok s matkami a sestrami.

Vprostred tejto „kvetnej hriadky“ odrážaly sa ako skromné škvrny belasé úradné obleky predsedu kuratória, inšpektora, učiteľov, správcu, skvostné smokingy a kabáty civilných hostí a uniformy dôstojníkov. Tu a tam sa pestro mihaly obleky študentov, — bratov a bratancov žiačok.

Bledý, chudý klavírista veselo vyhrával vo dvorane živé motívy moderných tancov „na privítanie“.

Na zákrute schodišťa v prostrednom poschodí, za nevelkým stolíkom sedela Zina Alferova a predávala vstupenky. Pri nej bola Netočka Kozel'ská. Tento raz nebolo mladé dievča ospalé a apatické, ako bývalo. Akosi ožilo. Matné Netočkine líčka pokryl opravdivý rumienok mladosti a Spiaca krásavica vyzerala naozaj ako krásavica.

— Prosím si dve vstupenky. Pre brata a pre mňa, — ozval sa zvučný baryton nad Netočkinou sklonenou hlavíčkou.

Neta chytro zdvihla oči a jej pohľad sa stretol s úprimnými, mladými očima študenta. Za ním šiel červený, tučnučný kadetík, asi pätnásťročný.

— To sú bratia Niky Bajanovej, — stihla pošepnúť Nete Zina, keď študent s kadetom kráčali už hore schodmi.

— Nemohli by ste nám zavolať Bajanovú, slečna? — ako by na potvrdenie jej slov, obrátil sa zrazu študent k Zine Alferovej.

— Neta, choď ty, ja, drahá moja, nemôžem odísť od pokladnice.

Neta vyšla na chodbu rýchlou chôdzou, čo ani trošku nezodpovedalo jej zvyčajnej pomalosti. Došla do spálne. Tam len bola trma-vrma! Dlhou miestnosťou sa premávajú, nedoobliekané, rozčúlené postavy. Cítiť vôňu púdry, voňavky, popálených vlasov. Maša Lichačevová sa podujala učesať dievčence. Vyzbrojená horúcimi železkami, v chvíľočke mení starostlivo pričesané, hladké hlavičky na malebne strapaté alebo brčkavé ako barančeky a neľútostne šíri okolo seba zápach popálených vlasov.

Práve češe Chryzantému. Rozpustila jej utešené pobelavé vrkoče, nakrúca jemné pradená vlasov na žeravé železka a vytvára z nich akýsi složitý účes. Niekoľko žiačok s vlásničkami a sponkami v rukách čaká, kým prídu na rad.

— Nika Bajanová! Slečny, kde je Nika Bajanová? — kričí rozčúlená Kozel'ská. — Prišli jej bratia. Má prísť dolu.

— Vari si spadla s mesiaca? Veď je Nika už dávno v hudobnej triede. Tam ju oblieka a češe Zoja Lvovna, — počuť starostlivé hlasy. — A čo, mnoho ste nasbieraly v pokladnici?

— Ach, dievčence, — vraví Netočka živo, a jej krásna tvár sochy, zas sa zapáľuje životom, — pán Goľder dal za vstupenku celých päťdesiat rubľov! ... Len tak sme achkaly so Zinou ... Zina bola celá zmätená, vyskočila so stoličky, poklonila sa a zašepkala: „Ďakujeme, drahá mo-

ja!“ Nášho cteného predsedu nazvala „moja drahá“! Ako sa vám to páči? Čo?

— Cha-cha-cha! — smejú sa okolo nej.

— Maša Lichačka! Čo si to mala v tej okrúhlejškatuľke? — s blúdivými očami oborila sa na milú „česačku“ Zlatá rybka.

— Čo som tam mala? Nuž prášok na zuby. A čo? — roztržito sa spytuje Maša, celá zbláznená do česania.

— No teda . . . , — Ľudka zúfalo rozhadzuje rukami, — prášok na zuby, a ja som sa ním napudrovala. Je ružový a pekne vonia! Myslela som, že je to púder. A teraz ma štípe na nevydržanie!

— Smy si ho, keď ťa štípe, a prestane ťa!

— Už som ho dva razy smývala. A tvár sa mi už ligoce ako laková topánka.

— Umy sa ešte tretí raz. Nebude nešťastie . . .

— Dievčence, — bedákala Ter-Dujarová, — nieto nejaký prostriedok proti tesným topánkam? — a s trpiteľskou tvárou pokrivkáva po spálni a pridržiava sa všetkých predmetov, čo jej prídu do cesty.

— Nos širšie topánky a nebudú ťa tlačiť, — radí jej ktorási priateľka.

Slečna Brunsová vyšla z izby. Tvár má sviatočnú. Na zvyčajné, belasé, ústavné šaty si pripäla na prsia kus bielej čipky a čierna zamatka, ako by sa je nenazdajky bola vplietla do vlasov.

— Ešte ste nie hotové? — vraví po nemecky. — Veď je už neskoro. Iste sa už sišli všetci hostia.

Chce ešte dačo povedať, ale pretŕha vetu a červená sa do krvava: prišla jej na oči umelecky vyčesaná, ako baranček kučeravá hlava Donny Sevilly.

— Galkinová! Aký je to účes!

— Veď máme prázdniny, — skúša sa ospravedlniť Zdanlivá Španielka, ale predsa rozumne prikryva účes rukami.

— Rozpustiť tie kučery! Hneď a zaraz rozpustiť! Veď je to hlava ovce a nie dobre vychovanej ústavnej žiačky.

Umyť vodou a namastiť olejom... Rob si, čo chceš, ale aby som už nevidela takéto fúcele! — rozhodným hlasom oznamuje Skytka a ide ďalej, keď bola takmer celkom zničila nešťastnú Oľgu.

— Ter-Dujarová, ako to chodíš? Aká je to chôdza? — oslovila Skytka Arménku, ktorá jej šla naproti.

— Mám mozole, slečna Brunsová!

— Fuj... Dobre vychovaná slečna nesmie mať mozole. Nosíte bohvie akú obuv a potom trpíte... A čo je s vami, Lichačevová? — kričí slečna Brunsová a neočakávanú zastáva pred improvizovanou česačkou. — Veď máš celý nos zapudrovaný. A ty...

Počernej Maši vypadly od prekvapenia železka a pri páde popálily Chryzantému.

— Jaj!

Dobrá polovica hrdej, pobelavej kyste vlasov ostala na žeravom železe. Nevoľky tečú slzy z očí Muše Sokolskej.

— Skoro by bola zhorela... Iba nás strašíte... — vrčí Lichačevova a fúka popálené čelo svojej obeti. — To je nič, dušička, zakryjeme to kučerkou..., — teší trpiteľku.

— Akou kučerkou? Neslobodno robiť kučery!..., — rozčuľuje sa Augusta Kristianovna, ale zrazu jej čosi prišlo na um a už jej tečie z úst celý potok nespokojnosti. — Od teba na verstu vonia voňavka... Hlava sa z nej krúti... Už sa toho zbav... To je hrozné!

A v umyvárni Vaľa Balkašinová s divo vypleštenými očami pije zo skleničky valeriánske kvapky a ňuchá soľ.

— Zle mi je..., — priznáva sa smutno.

Slečna Brunsová jej nasilu rozpúšťa šnurovačku.

O ôsmej cengá zvonček a volá všetky do dvorany. Hostia sú už tam. Všetky miesta sú dávno obsadené. Ani jablko by nemalo kde spadnúť, ako sa vraví.

Zina Alferová si spokojne spočítala pokladnicu a ide do dvorany. Čo aj predávaly vstupenky len po dvadsiatich kopejkách, mnohí pozvaní zaplatili pre sirotu aj päť ráz

toľko, ba poniektorí ešte aj viac. Slovom, v pokladnici sa sossbieralo vyše tristo rubľov. Bolo to dosť nielen na ošatenie Glaše, ale aj na vychovanie, aspoň na prvé roky v nejakom ústave pre siroty v školskom veku.

Medzitým sa už začal program. Na pódiu sa zjavila Neta Kozel'ská. Spiaca krásavica si veru teraz nezaslúžila meno, ktorým ju prezvaly priateľky. Bledá tvárička utešenej sochy teraz ešte väčšmi ožila a sčervenela, ako keď predávala vstupenky...

Ja píšem vám, a čože ešte,
čo ešte môžem povedať...

krásne spieval mladý, príjemný hlas Kozel'skej áriu Tatyany z Puškinovho Onegina.

— Aké utešené dievčatko! Aký bohatý, zázračný hlas!
— šepkali mnohí hostia v prvom rade.

Viem, že už môžete, ako chcete,
mňa pohrdaním potrestať...

ďalej spievala Netočka a jej belasé, obyčajne ospalé a meravé oči sa teraz rozohorely ako hviezdy. A bohato sfarbený, krásny, rozochvený hlas sa lial do všetkých kútov ohromnej dvorany a upútal pozornosť poslucháčov.

Netočka skončila. Tlieskali jej. Z prvého radu sa jej usmievala pôvabná a láskavá riaditeľkina tvár. Aj predseda kuratória, pán Goľder jej láskavo kýval a tleskal.

Zmätená, ale spokojná sišla Neta s javiska. Čajkovského hudbu vymenily búrlivé zvuky wagnerovského pochodu, plného zatajenej sily. Vyvolávaly ich z kláves koncertného klavíra Zlatá rybka a Chryzantéma, dve najlepšie ústavné hudobnice, natoľko rozčúlené, že im až chladly prsty.

Citne a s pochopením zahraly znamenitý úryvok z opery Prsteň Nibelungov. Bledá od rozčúlenia Zlatá rybka a červená, blčiaca Chryzantéma veľmi pekne zahraly na štyri ruky Wagnerov pochod.

A tu, kým hraly, pri zvukoch pochodu, ticho sa otvorily dvere na veľkej dvorane a na prahu sa zjavila Vaľa Bal-kašinová a Tamara Ter-Dujarová a viedly za ruku malé,

asi päťročné dievčatko, oblečené do ružových šatočiek. Pobelavé, kučeravé vlásy malo starostlivo učesané a pokrútené. Čierne očka si obzeraly všetkých bez najmenšieho zmätku a strachu.

Nedaleko sedely žiačky z nižších tried, ktoré prišli z prázdnin len kvôli večierku a vyzeraly veľmi chutne vo „vlastných“ šatách, obzrely si ružové dievčatko s oduševnením a zvedavosťou.

— Dievčence, pozrite, aký utešený drobizg!

— Pssst! Nepočujeme . . . , — zahriakly ich staršie žiačky.

Tamara s dievčatom sa ťažko dostala na svoje miesto, keď postúpala po nohách sediacim divákovi. Veď sedela až vprostred žiakov najvyššej triedy.

— Tajnočka! Tajnočka! Milá Tajnočka! — šepkaly žiačky najvyššej triedy, čo jej sedely v susedstve a niekoľko rúk sa vystrelo ku kučeravej hlavičke dievčatka.

Glaška priateľsky kývala napravo aj naľavo, lebo si poznala celú „rodinu“ a cítila sa pánom postavenia.

Keď starý otec, Šaráda a teta Vaľa prišli obliekať dievčatko do nových, krásnych ružových sviatočných šiat, ktoré jej dievčence darovali na narodeniny, keď ju začaly česať a obúvať do nových, tiež ružových topánočiek, Glaška dobre že neskákala, taká bola natešená.

— Idem na vecielot, stajý otecto! Vidís, ozaj! — tešilo sa dievčatko a tľapkalo ručičkami.

To zas len Nika vymyslela, aby si spoločnú, obľúbenú dcérku doviedly na večierok. A celá najvyššia trieda schválila jej výmysel.

Ale bolo nebezpečné prezradiť, kto je dievčatko. Preto sa rozhodly, že povedia všetkým a každému, že Glaška je — ďaleká rodina Nikina, Nata Ulenská, a prišla s Nikinými bratmi na večierok. Okrem žiakov najvyššej triedy vedela o tomto dohovore aj Zoja Lvovna, ktorá sa nevoľky dozvedela o ich tajomstve. Z úst mladej vychovávateľky neschodil potmehúdsky úsmev, keď sa dívala na tváričku

s noštekom dohora a na pobelavú, kučeravú, starostlivo učesanú hlavičku Nikinej „rodiny“.

Medzitým pokračovala hudobná a spevná časť programu. Na javisku, pokrytom červeným pokrovcom, medzi tropickými rastlinami zjavila sa strojná a jemná postava Nadsonovej verenice.

Pobelavá, kučeravá hlavička, rojčivé oči, poetická tvárička mladého záдумčivého dievčaťa čo najlepšie pristaly k majstrovskému prednesu Nataše Branovej, k prednesu posvätenému obľúbenému básnikovi. Úchvatne a prenikavo zvučí jej milý hlások. A melodické verše Nadsonovej, plné pôvabu a poézie, staly sa jej prednesom ešte spevnejšie, plynnejšie a jemnejšie:

Hučí sviatok: prišlo veľmi mnoho hostí.

More zvukov a more ohňov.

Ich pestrou ovrubou, sťa vencom ovitý
spí rybník, ba možno ani nespí...

Bledá a belasooká Nataša strháva obecenstvo vždy ďalej a ďalej do ďalekého a cudzieho sveta. Nízky, prsný hlas a oči, s výrazom dojímavého smútku, vyvolávajú predstavu akejsi ďalekej-predďalekej rozprávky. A keď sa tento krásny, nežný hlas prenáša ako na krídlach do rozprávkového sveta, do sveta túžob, nevoľky sa zjavujú pred očami poslucháčov ďaleké obrazy a prostredie básne: utešená tichá, smutná kráľovná... Zástup vystrojených lichotníkov, rytierov, dvoranov, čo obkľučujú jej trón... Rozvievajúce perá baretov... rinčanie ostrôh... A tam v zákutiach starého, spiaceho sadu čaká mladé páža, tak dojímavá a nežná, tak odovzdaná a verne chce slúžiť kráľovnej. Ale je to len túžba!... Beda!! Len jasná, priesračná túžba. Niet takého človeka na svete. Nikto neľúbi smutnú kráľovnú za jej dušu za jej srdce. Všetci vidia v nej len mocnú vládkyňu a každý sa usiluje zališkať sa jej... A úbohá, osamotená duša nevoľky narieka a bedáka:

Len čím skôr odhodiť tieto pyšné šaty,
zhasiť všetky ohne, sama môcť

bez tohto sprievodu odísť do záhrady,
stratiť sa v tme, kde ma prijme noc . . .

Len čo Nataša dokončila, ozval sa búrlivý potlesk.

A práve s takým úspechom prednášala aj druhá prednášateľka, Mária Veselovská. Nevyrovnateľná Turgenevova báseň v próze: Aké krásne, aké svieže boly ruže, pôsobi na poslucháčov ohromným dojmom. Prednášateľka so skromne pričesanou, hladkou hlavičkou, ovenčenou ťažkou korunou čiernych vlasov, s vážnou, hlbavou tvárou a veľkými, čestnými, úprimnými očami je všetkým veľmi sympatická. Tlieskajú jej práve tak ako Nataši.

— Utešené! Utešené! Načúvam s potešením, — vraví ctený predseda ústavu, nahnutý ku kreslu pani riaditeľky.

— Sú veľmi milé, — odpovedá mu Mária Alexejevna so spokojným úsmevom, ale v duši je veľmi rozčúlená. Hneď a zaraz sa na javisku zjavia čísla programu, ktoré ju troška trápia: cigánske romance a tanečná fantázia podľa chýrečnej bosej tanečnice Izidory Duncanovej. Pravda, pani riaditeľka sama starostlivo vybrala piesne a kázala Nike tancovať v obyčajných šatách a obutej, a nie v obleku tanečnice, totiž v kratuškej tunike a v triku. Ale riaditeľka je predsa len trošku znepokojená nastávajúcimi číslami.

A už aj prišla na javisko Šura Černová v pestrých cigánskych šatách, s prehodenou červenou šatkou v podobe tógy, v pestrej sukni a blúzke, s gytarou, prevesenou na pleci na tuho červenej stužke. Na počernej tváričke je pôvabný rumienok. Jasné, čierne oči len tak sypú iskry zpod hustých srastených obrv. Isto, bez najmenšieho zmätku si sadla na stoličku a zahrála prvé akordy.

Struny stonú krásne a žalostne pod jej tenkými, ale mocnými prstami, a príjemný, zvučný hlas, s hrdelným zafarbením, spieva po cigánsky slová známej pesničky:

Oči čierne, oči ohnivé . . .

Gytara zvučí . . . Struny žalostne plačú, ale hneď zas sa smejú nezadržateľným smiechom . . . A čierne oči Šuročky sa iskria a žiaria ako dva čierne diamanty.

— Cigánka, skutočná Cigánka, — tíško si šepkajú hostia medzi sebou.

— Mala sa obliecť za cigánskeho chlapca, to by jej ešte väčšmi svedčalo, — vraví Chryzantéma priateľke Zlatej rybke, ktorá sedí pri nej.

— Fúj! To by bolo neslušné, — stiska pery a celkom tíško šepce Lulu Saviková, susedka Sokoľskej zprava.

— Ty už radšej čuś, Kamilfotka! Keby sme teba poslúchaly, nič by nebolo dosť slušné: ani spať, ani jesť, ani utierať nos, ani česať sa, — bránila sa Zlatá rybka.

A na javisku nasleduje romanca za romancou. Šuru mučia prosbami o opakovanie. Obecenstvo neprestáva tliekať po každej pesničke.

A počerná Aleko v hromovom potlesku odchádza napokon s javiska šťastlivá a spokojná.

Na chvíľočku je javisko prázdne... Kdesi za žltou záclonou, spustenou v úzadí javiska, ktorú žiačky najvyššej triedy ušily a pomaľovali všelijakými maľbami, ozývajú sa zvuky melancholického valčíka. To hrá najlepšia klavíristka ústavu, Dekombová.

Na zadnej stene javiska sa tíško kolemba jasná, pestrá záclona, pomaľovaná zázračnými, ohromnými kvetmi lotosov a hlavami drakov, poprevíjanými girlandami hadov — maľovali ju najlepšie kresliarky najvyššej triedy — a zpoza nadvihnutého rožka sa vynára Nikina postava. Má oblečené dlhé šaty, škoricovej farby, na nich kabátik do drieku, čosi podobného skromnému, skoro biednemu obleku hrdinky Thomasovej opery — Mignon. Namiesto opaskom, je prepásaná povrázkom. A gaštanové kučery s červenkastým odtienkom jej lietajú a vlnia sa na pleciach a chrpte v hrdých, mäkkých vlnách.

— To je krása! — vraví ktosi z hostí riaditeľke a skláňa sa nad jej kreslom.

— Dušíčka! Anjel! Čarodejnica! — ozýva sa z radov, kde sedia mladšie žiačky, čo ostaly v ústave na vianočné prázdniny a medzi nimi Rozprávka, čiže Zora Ratmírová,

ktorej matka nemá prostriedkov vziať si dcérku domov na vianočné prázdniny.

Zora spolu s inými žiačkami sa vpíja do Nikinej tváre... Mnohé z mladších žiačok zbožňujú Niku. Vôbec Niku v ústave všetci majú radi, všetci zbožňujú. Ako za starých čias, aj teraz prekvitá v ústave povestné zbožňovanie, čo aj sa rozumnejšie žiačky z neho vysmievajú a vravia o ňom, ako o nevkusnom zjave. A toto zbožňovanie sa prejavuje práve tak prosto ako dakedy. Zbožňovačky behajú za svojimi zbožňovanými v prestávkach medzi hodinami, nosia im cukríky, kvety, píšu na všetky možné a nemožné miesta monogram zbožňovanej, prechádzajú sa s ňou po obede na chodbe a vo veľkej prestávke ju čakajú pri dverách triedy.

Nikine zbožňovateľky už aj predtým videly Niku niekoľko ráz tancovať v ústavnej umývárni, večierkami, kým nezhasly lampy v spálni. Nika Bajanová často shodila neformné ústavné šaty a kožené topánky a krásne a veselo vznášala sa vo vymyslenom fantastickom tanci. Túžba a možno aj potreba odovzdať sa tancu rodily sa v nej neočakávano a zrazu. A Nika začínala fantastický tanec, ktorý sa tak páčil nielen zbožňovateľkám, ale aj žiačkam z iných tried, čo sa sem sbehly, nahrnuly do dverí a zvedavými, oduševnenými očami obdivovaly mladú tanečnicu. Nike pevne a neotrasiteľne prischla povest' nenapodobiteľnej, najpôvabnejšej tanečnice ústavu. Ale v jej tanci nebolo nič naučeného. Dalo sa o nej povedať, že tancovala práve tak, ako spievajú škovránky vo vzdušnom mori, ako kvitnú voňavé poľné kvety na pestrých lúkach, teda, že tančuje len poslušná vnútornej moci a túžbe po tanci.

Aj teraz sa vzdušne a ľahučko vznášala na javisku pri hre neviditeľnej klavíristky, ktorá sedela pri klavíri za záclonou. V skromných škoricových šatách, s krásnymi kučerami, s očami, jagajúcimi sa ako dva blýskavé drahé kamene, vzbudzujúc oduševnenie všetkých, vznášala sa, ani rýchly vták, ani vzdušný motýľ alebo rozprávková víla. Kto ju naučil tieto pohyby, tieto obraty. Nikto! Učiteľ

tancov opakoval ako odpoveď na všetky otázky, ktorými sa na neho obracali o tejto zázračnej tanečnici:

— Ja nie. Ja nie! Ja na tom nemám zásluhy. To je vrodené. Slečna Bajanová len sebe ďakuje za tento pôvab, za toto umenie.

Teraz sa Nika vznáša na červenom súkne ako víchor, vždy chytрейšie a chytрейšie. Letí až na kraj javiska, prevíja sa ako had s rozhorúčenou tváričkou s blčiacimi očami. Vznáša sa pri zvukoch hudby, celá — stelesnené nadšenie a mladosť, prudkosť a krása. A zrazu zastala ako vkopaná do zeme, s rukami, zalomenými nad hlavou, s tvárou oduševnenou, zdvihnutou dohora. Ústa sa jej usmievajú, oči ligocú.

— Je naozaj utešená, — po francúzsky vraví ktosi z hostí.

Slová začula aj Nika a vzbĺkla spokojnosťou a radosťou. Ale vzápätí sa ozýva aj iný hlas.

Maličká Glaška vyskočila so stoličky, na ktorej sedela tak ticho a pokojne skoro celú hodinu a zakričala na celú dvoranu zvučným detským hláskom:

— Stajá mamicta Nita, coze stáje tancujes? Pod' ladsej t nám! Smutno mi je bez teba ...

X.

— Kto je to? Čo je to? Odkiaľ je to dieťa? — zjavila sa zrazu pri žiakach slečna Brunsová a celá červená z rozčúlenia oborila sa na rozčúlenú a zmätenú Šarádu.

— To je ... To je ... — šepletí rozčúlená Arménka, ale nemôže už vysloviť ani slova.

— Odpovedzte, kde sa tu vzalo to dieťa?

Vaša Balkašinová, čo sedela s druhej strany pri Glaši, s výrazom trpiteľky chytá skleničku s vonnou soľou. Ale hneď im prišla na pomoc Zlatá rybka a za ňou Chryzantéma a ostatné.

— Ach, slečna ..., — zvoní sklený hlások Ľudky Toľskej. — Veď sme vám povedaly, že Niku Bajanovú príde dnes navštíviť z dediny maličká sesternička.

Tu sa Toľská zarazila a zbledla.

— Aká sesternica? Ako sa volá? — spytuje sa slečna Brunsová.

— Volá sa ... volá sa ... Nata ... Ulenská ... áno, volá sa Nata Ulenská, — doložila Toľská celá naradostená, keď sa rozpomenula na tajomnú značku Na-ta v liste Donny Sevilly.

— Nata? — spytuje sa prekvapená vychovávateľka.

— Áno ... má čudné meno ... v kalendári ho nenájdete ... Volá sa Nata.

— No ... no ... ale prečo tá vaša Nata kričí na celú dvoranu? — zlostne blýska očami neústupčivá slečna Brunsová, hoci sa už zrejme trochu upokojila.

— Veď je ešte malička, ešte nič nechápe ..., — zápali-
sto bráni Glašu Eľa Fodorová a zlostne sa díva na Augustu Kristianovnu. — Všetky deti v jej veku kričia!

Ktosi sa rozchichotal. Zástup dievčienec postupne rástol okolo škriepiacich sa.

— Ale, — protestuje slečna Brunsová, — ale neslušné je tak vykrikovať.

— Slečna, veď to dievčatko má ešte len päť rokov! — bráni Glašku Eľa.

— Ako sa voláš, dievčatko? — neočakávano oslovila Glašku slečna Brunsová, ako by bola vycítila a vyšípila, že sa toto dievčatko objavilo tu akosi čudne a podozrivo.

Glaša vidí pred sebou cudzieho človeka, zlostnú, červenú tvár, nevľúdne oči, zlý, nezvyčajný úsmev a placho sa túli k Tamare.

— Volám sa Glasa, — šepce dievčatko a škúli na zlostnú, červenú tvár.

— Ako? Akože?

— Glasa ...

— Pomýlila sa. Volá sa Ziza a nie Glaša, — celkom ne-
miestne vypálilo z Tamary.

— Nie Ziza, ale Nata, — opravuje ju Toľská.

Ach, aký zničujúci pohľad! Augusta Kristiánovna si tak-

to obzrela Tamarinu postavu od hlavy po päty, potom preniesla pohľad na Glašu.

— Päťročné dievčatko, a nevie, ako sa volá!... Tu je čosi nie v poriadku!

— Dieťa moje, — oslovila zas Glašku naoko sladko a nežno, ba ju aj pohladkala kostnatými prstami po hlavičke. — Len dnes si sem prišla, či si tu už dávno? Povedz, neboj sa, maličká moja!

Glašku pohlol nežný hlas a úsmev slečny Brunsovej.

— Nie neplišla som sem dnes. Telas som plišla od stlyc-ta... Videja som stajú mamictu Nitu... Stlasne tlásne tancuje stajú mamicta Nita..., — šteboce dievčatko celkom nenúteno.

— Čo-o?

Augusta Kristianovna až vypleštila oči z prekvapenia. Nikina sesternica rozpráva celkom po dedinsky... Strašne!... Ach aká hrôza! Vo vychovávateľkinej hlave sa zrodilo nejasné tušenie. Stlmila v sebe vzrastajúce rozčúlenie a zas oslovila dievčatko:

— Pod' so mnou, dievčička. Dám ti cukrík... Tu ti je neprijemne, horúce.

— Dobje..., — počuť spokojný hlások.

Ach toto „dobje“!... To pokazilo všetko. Nikina sesternica, by takto nebola odpovedala. Iste by bola odpovedala: „Áno, idem!“ To teda nemôže byť Nike rodina. Veď aj tváričku má dievčatko celkom obyčajnú, ani trošičku sa neponáša na Niku.

Augusta Kristianovna je tmavočervená v tvári. Víťazným pohľadom si obzerá žiačky najvyššej triedy, ktoré sa shrkli okolo nej.

O chvíľočku je už hotová ísť k riaditeľke, k inšpektorke. Načo? Prečo? Ani dobre nevie. Vie a cíti, že toto malé dievčatko v ružových šatočkách nie je Nikina sesternica, nie je dievčatom, za ktoré ho vydávajú. Tu sa skrýva akási tajnosť, akési sprisahanie, akési nové nezbedníctvo, ktoré treba vyšetriť. Nepredarmo sú žiačky najvyššej trie-

dy také rozčúlené a prestrašené. Ach, toto treba vyskúmať, vyzvedieť za každú cenu. A čím skôr, tým lepšie, áno...

Augusta Kristianovna sa chvíľku díva na pobelavú hlavíčku, kučeravú ako baranček. Upreno sa díva do smelej tváričky s noštekou dohora, do čiernych, smelo k nej zdvihnutých očí. Potom kladie ruku Glaške na plece hladká jej jasné, dlhé kučery a spytuje sa jej:

— Odkiaľ si dievčatko? Kde ti je mama?

Glaška sa obzerá s vrodenuou živosťou, vtom zazrie v skupine žiačok najvyššej triedy bledú, pokojnú tváričku Márie Veselovskej, beží k nej, chytá ju za ruku a ťahá ju k triednej učiteľke.

— Tu je mama! Tu! — šteboce spokojne a radostne a túli sa k zmätenej Zemfire, aby ju bozkala.

Výsledok je ozaj neočakávaný. Chvíľočku bolo mŕtve ticho. Ešte vždy krvavo červená slečna Brunsová sa teraz oborila na Maru.

— Prečo vás tak volá, prečo? Povedzte? — a ani nezbadala, že vryla kostnaté prsty do plnej ruky dievčatka.

— Cha-cha-cha! — ozval sa zrazu za nimi chytľavý a veselý smiech, ktorý všetkým zas vrátil dobrú a jasnú náladu. — Slečna Brunsová, upokojte sa..., — vraví Aleko, ktorá sa tu neočakávano zjavila zvoniac kovovými náramnicami a náhrdelníkmi, patriacimi k cigánskym šatám, — dievčatko bývalo dlho na dedine, hrávalo sa s dedinskými deťmi, nie div teda, že sa správa a rozpráva trochu... tento... no... že Natine spôsoby pokrivkávajú... Preto ju aj doma prezývajú Glašou, celkom po dedinsky, lebo sa nevie správať. Rozhodli sa, že sa to musí odučiť. Preto ju posielajú k Nike Bajanovej každú nedeľu, keď sú návštevy a mnohé z nás ju učia, ako sa treba slušne správať. Každá si nato vzala úlohu rodinnej vychovávateľky. Mara Veselovská — ako by jej bola mama (túto hru sme si vymysleli všetky spoločne), ja som — otecko, Tamara Ter-Dujarová — starý otec, Nika Bajanová — stará matka...

— Celkom správne, som jej stará mamička! — kričí Nika, ktorá už tiež pribehla k nim a smeje sa všetkými jamôčkami pôvabnej, pohyblivej tváre.

— Stajá mamicta Nita! Stajá mamicta! — s radostným smiechom hádže sa jej na hrud' Glaša.

— A pritom najpôvabnejšia stará mamička, ktorú kedy kto stretol na svete! — počuje Nika za chrbtom príjemný mužský hlas.

Všetci sa obzerajú a rozstupujú pred krásnou, urastenou, mladou dvojicou. Je to Zoja Lvovna, ktorú drží popod pazuchu brat doktor Kalinin. Obaja prichádzajú k žiačkam najvyššej triedy.

Ako by niečo s hora osvietilo v tejto chvíli Nikinu hlavu. Beží k mladej vychovávateľke, ktorej už vopred povedali, že aj Tajnočka príde na večierok, tlmí rozčúlenie, ktoré sa jej zmocnilo a veselo vraví:

— Zoja Lvovna, drahá duša naša, zastaňte sa nás. Slečna Brunsová nám vari neverí. Zdá sa jej, že sa sem Glaška len akosi votrela. Povedzte Auguste Kristianovne, že poznáte túto mrvinku, ktorá sa v ničom neprevinila a zastaňte sa jej.

— Ktože by o tom pochyboval? Poznám ju a mám ju veľmi rada. Pod' sem, dievčatko!

A Zoja Lvovna berie na ruky a túli na hrud' Glašku, ktorá sa dôverčivo dáva láskať.

Teraz sa už Auguste Kristianovne netreba trápiť. Keď aj Zoja Lvovna pozná toto dievčatko, čo k nej šlo ako ku starej známej — nemá sa prečo rozčuľovať. Všetko je v poriadku, všetko je správne, všetko je ako treba. Nič sa neprieči ústavným pravidlám, ustanoveným raz navždy. Ešte stále zmätená, díva sa na všetky žiačky, čo sa shrkly okolo nej, bľaboce akýsi pozdrav Zoji Lvovne a potom odchádza a mizne v zástupe.

— Chvalabohu, sme zachránené! — oddýchly si všetky spoločne.

— Len či nadtľho?

— Radšej neprepínajme. Tajnočka, dám ti cukríkov a odvediem ťa k Jefimovi. — A Šaráda vzala na ruky spie-
rajúcu Glašu a stratila sa s ňou z dvorany.

A vo vzdialenom kúte zručný klavírista udiera rukami
na klávesy a motív moderného valčíka sa už ozýva pod
klenbou ohromnej miestnosti.

— Slečna Bajanová, smiem prosiť na valčík?

Tmavá, energická hlava Dmitrija Lvoviča Kalinina sa
nízko klania Nike. Dievčatko sa mu tiež nenúteno klania
a kladie mu na plece drobnú ruku a už obaja krúžia dvo-
ranou.

Zvuky valčíka sa smejú a spievajú, radostne znepoko-
jújú mladé duše. Nika s Dimitrijom Lvovičom bystro krú-
žia a otvárajú tanec ako prvá dvojica. Všetci sa nevoľky
tešia z nich, aj pani riaditeľka, aj vážni kurátori, aj učite-
lia. Ach, ako je veselo tancovať, keď cítiš na sebe radostné
pohľady! Nika nebaží po sláve, nie, ale teraz, keď sa oči
všetkých upierajú na ňu, teší ju takáto nezvyčajná pozor-
nosť.

— Ach, — rozpomenula sa zrazu, — veď som vám za-
budla poďakovať, ako sa svedčí, za záchranu našej Tajnoč-
ky, za jej liečenie. Zoja Lvovna vám dala náš list. Teraz
vám ešte raz ďakujem v Tajnočkinom mene, pán doktor.

— Za čo mi ďakujete? — prekvapeno sa spytuje mladý
lekár, ale neprestáva tancovať.

— Za Tajnočku, za Glašku... Veď ste ju vtedy zachrá-
nili. Poslali sme vám spoločný list s poďakovaním. Teraz
vám ešte raz osobne ďakujem z celej duše... — vraví
Nika vážnym a precíteným hlasom.

Nika ďakovala mladému lekárovi za záchranu dievčatka
a on jej vravel s úsmevom:

— Ja som to nevykonali. Zdravé telo, zdravý žalúdok tu
vykonaly omnoho viac ako ja. A potom, veď ste sa mi už
aj osobne poďakovali.

— Kedy?

Nike sa rozširujú oči prekvapeným pohľadom.

— Veru áno, poďakovali, — opakoval doktor, — ešte dnes, keď ste tancovali na javisku v tej škoricovej tunike. Ach, to bola ozajstná báseň! Mal som z vášho tanca ohromný pôžitok. A nielen ja, ale všetci prítomní vo dvorane. Sme teda vyrovnaní, slečna Nika. Dovolíte, aby som vás takto volal?

Ako krásne a teplo mu zvučí hlas! Ako láskavo hľadia jeho veľké, dobré, sivé oči. Nike sa zdá, že to nezvučí valčík pod obratnými rukami klavíristu, ale piesne víl v tichej mesačnej noci... A duša jej spieva odvetnú pieseň, tak jej je teraz radostne a ľahko na srdci.

— Ďakujem, — počuje ten istý, zamatový hlas, ako by zďaleka a rozprávka sa trhá v pol slove.

Sedí v kútiku na stoličke v škoricových šatách Mignony, s kučerami, rozpustenými po pleciach, ale jej tanečník je už ďaleko. Hľa už došiel k sestre Zoji Lvovne a čosi jej oživeno rozpráva. Obaja sa obrátili k Nike a zďaleka sa dívajú na ňu cez celú dvoranu.

— Ty si krásna, len si tancuje a na nás zabudla, — zrazu ako vo sne počuje Nika zlostné hlasy a hneď sa zobúdzá.

Okolo nej sa shrkly Nataša Branová, Chryzantéma, Zlatá rybka, Drahá moja, Maša Lichačevova a Šaráda, ktorá sa už vrátila zo strážničky.

— Ty tancuješ a na iné ani nepomyslíš!

— Ale čože sa stalo? Čím som sa previnila?

— Nuž tým, — zlostne zvoní skleným hláskom Zlatá rybka, — že si egoistka a to je všetko. Máš aj doktora, aj dvoch bratov a ani nepomyslíš, aby si nám ich predstavila.

— Aha! Tak je to teda! — zrazu sa spamätala Nika. Chytro vyskočila so stoličky, prebehla dvoranou do kúta, kde sa temnely šaty dôstojníkov, vojenských akademikov a študujúcej mládeže.

— Vovko, — chytila cestou za rukáv drobného, tučného, červeného kadeta. — Vovko, choď tancovať s mojimi priateľkami. Predstavím ťa!

— Nika! Nika! — vraví chlapec a oduševneno hľadá na sestru. — Ako krásne si dnes tancovala! Ktože ťa to naučil?

— Nikto ma neučil. To ja len tak sama od seba. A vari som naozaj pekne tancovala?

— Bože, zmiluj sa, krásne! Náramne krásne, Nikuška. Vieš bolo to tak, po našom, po vojensky.

— Nuž akože to? Po vojensky? Vari som tancovala bez najmenšieho pôvabu? — smeje sa dievčatko.

— Ale, choďte, choďte!

Vovko Bajan, pätnásťročný, vykrmený kadetík sa začína hnevať.

— Ach tie dievčence! Nikdy nepochopia to najhlavnejšie...

Vovko je povahou opravdivý vojak a všetko vojenské sa mu veľmi, ba najlepšie páči.

— Počuj, Nikuška, neved' ma ty k starším žiačkam, sú nafúkané. A ja, vidíš, som prostý vojak, jedávam šči a kašu a trieskam pravdu ako Alexander Vasilievič, — ticho a plachy vravel Vovo a nevdojak prešiel so sestrou na druhý koniec dvorany, kde ich už čakala skupina žiačok najvyššej triedy. — Radšej ma zaveď k mladším.

— No, dobre, len už čuś! Ľaľa tamto je Zlatá rybka, k nej ťa dovediem... Ľudka, predstavujem ti tohto smelého vojaka. Je to môj brat Suvorov číslo dve. Vopred prosím o prepáčenie, ak ti s pôvabom trocha postúpa po nohách pri valčíku, — s chytľavým smiechom vraví Nika Ľudke Toľskej a ľahko posociava k nej červeného Vovka.

Kadet sa ťarbavo poklonil a pojal dievčatko do tanca.

— Aký valčík tancujete? — spýtal sa malý Suvorov tanečníci.

— Nuž, predsa, viedenský.

— Akože budeme tancovať, ja zas viem len na tri kroky.

— No, tancujme teda na tri kroky, — zasmiala sa Ľudka Toľská.

— Ste ohromná. S vami mi je hneď ľahko. Nie ste taký mamičkin maznáčik, veru, ani trošku. Vrťte sa!

— Čože? Cha-cha-cha!

A veselo, zúrivým tempom sa zakrútili pri hudbe. Keď niekoľko ráz obtancovali dvoranu, Vovko bol už zas celkom smelý.

— To bolo ohromne krásne!... Teraz ma predstavte ostatným priateľkám. Vojak musí byť smelý, — odľukujúc povedal, keď dovedol na miesto Zlatú rybku.

— Ľaľa, Kapočka Malinovská netancuje. Predstavím vás jej.

Ľudka Toľská ani nevyčkala odpovede a viedla Vovku Kamilavke, čo sa zamračená uchýlila do kútika.

— Dovolíte? — poklonil sa jej Vovko.

— Čo sa to opovažujete? Za koho ma pokladáte? Myslite si, že budem diabla tešiť, hriech pestovať? Tancujte si s inými! A mne dajte pokoj, — oborila sa na neho Malinovská so zlostnými očami.

Vovo bol v pomykove, Zlatá rybka sa zmatla.

— Čože sa tak oborila na mňa? Či som sa pred ňou previnil? — zmäteno hundral chlapec. — Prečo sa zlostí? — pošepol Ľudke a odstúpil od Malinovskej nie celkom po suvorovsky.

— Nie, nie, upokojte sa, Kapočka je vždy taká. Nemôžem si odpustiť, že som zabudla na jej „zásady“ a zaviedla vás k nej... — bľabotala Zlatá rybka práve taká zmätená, ako bol druhý Suvorov. — Nechajme ju a zatancujte si so mnou ešte tanec.

— Tomu už rozumiem. To je po našsky, po suvorovsky.

A Vovo sa zas vrtel dvoranou s predošlou tanečnicou. Teraz sa už stále shovárali a chlapec sa za dve minúty dozvedel, že jeho mladá tanečnica má v spálni akvárium, kde žijú dva živé tritony a tri zlaté rybky. Dozvedel sa aj, aká skvostna a milá je pani riaditeľka, aká protivne prísna je inšpektorka, a že veru nie všetky Belásky sú fúrie a kati. Napríklad Zoja Ľvovna je anjel a stelesnená dobrota. Štvormesačný koč tiež ujde, aj mnohé iné...

A zas Vovo jej tiež neostal dlžen, porozprával jej všetky

novinky, zdôveril sa jej s nejednou túžbou svojej budúcnosti, napokon vystrúhol Zlatej rybke takú poklonu, že sa dievčatko z duše rozosmialo.

Medzitým Nika stála pri staršom bratovi Sergiejovi.

— Prosím ťa, Seriožko, zatancuj si s Nadsonovou vereanicou, — prosila mladého študenta čo najpresvedčivejšie.

— S kým, Nikuška, s kým? — zasmial sa Seriožko.

— S Natašou Branovou. Zbožňuje Nadsona, preto ju tak voláme.

— No, dušička, nie je to to zasnené dievčatko, čo prednášalo na javisku? . . . Je taká jemná a vzdušná, taká poetická a ľahká, že sa bojím, aby ma nezvábila a neodvliekla až hore-hore do neba. A dobre vieš, Nikuška, že odtiaľ niet návratu, — v smiechu sa vyhováral Sergiej.

— Teda si zatancuj s Mašou Lichačevovou.

— Ach, tvoja Maša je taká presiaknutá voňavkou, že ma vždy dlho bolí hlava, keď som chvíľočku s ňou, — smial sa ďalej Seriožko Bajan, ktorý poznal všetky slabosti a hriešky ústavných žiakov.

— Teda s Kapkou . . .

— Božechráň!

— No teda s kým chceš, Seriožko, ale tancuj len s dievčencami z našej triedy. Nevyberaj si tanečnice z nižších tried, tie mazny, — vrela mu Nika už celkom rozčúlená.

— Ale prečo, ak sa smiem spýtať?

— To by bola zrada na našej triede, chápeš? Si mi brat a musíš chrániť naše záujmy. Aj mne je to smiešne, ale čo robiť: Kto s vlkami žije, ten s vlkami vyje.

— Aha! Rozumiem, — teraz sa už naozaj rozchichotal Seriožko.

— Veď dievčence z iných tried majú zas svojich tanečníkov, — dokončila Nika.

— To je nešťastie . . . Aj na ne platí monopol. Ale počuj, je tu slečna Černová a Veselovská?

— Už tancujú. Vyber si iné.

— Ľutujem, ale tieto dve sa mi najlepšie páčia. Aleko a Zemfíra, však ich tak voláte?

— Akú ty máš pamäť! Pamätáš si, ako prezývame všetky naše žiačky!

— A kto je toto? Aká peknučká! A vari len nespí? — a oči Sergieja Bajana, ktoré roztržito blúdily dvoranou, zrazu s posmešnou zvedavosťou zastaly na dievčenskej postave, čo sedela za nimi v kútiku na lavičke. Všimol si krásnu tváričku s pravidelnými črtami, zavreté viečka a dlhé mihalnice.

— Cha-cha-cha! — smeje sa Nika. — Veď je to Spiaca krásavica. Vari sa nepamätáš? Tá, čo raz zaspala, keď dostala návštevu. Všetci sa vtedy smiali... A raz začala chrápať na francúzskej hodine. Náš Francúz sa naľakal, myslel, že zamdlela. Odniesli Netočku do nemocničnej izby, tam sa zobudila a nebola ani trošičku v pomykove, predstav si, ani len trošičku.

— No postarám sa zobudiť vašu spiacu krásavicu. Hádam sa mi to len podarí... — povedal Sergiej s úsmevom a pobral sa rozhodným krokom k driemajúcej Netocke.

— Dovoľte slečna, aby som vás poprosil o tanec!

Neta otvorila a vypleštila sivé oči a zmätená pozrela mladému študentovi do tváre.

— Zdá sa, že som zaspala. Večierok sa ešte neskončil... — zaľahala Neta ľahostajne a ospalo.

— Bože môj, veď ste to vy spievali áriu Tatiany dnes večer, veď ste to vy dnes predávali vstupenky na večierok!

— povedal Seriožo tiež celý zmätený.

— Ja. No, a čože?

— Ale, akože môžete spať? Po takom skvostnom, nádhernom speve!

— A naozaj som spievala pekne? — povedala Neta Kozel'ská trošku prekvapená, trošku neveriaca.

— No, Netocka, ty si zázrak, a aký zázrak! Taká nenútenosť v našich časoch! — a Nika Bajanová letmo bozkala priateľku. — Sergiej, nože ju poriadne zabav! A naozaj,

popros ju na štvorylku! — ešte zakričala bratovi a už aj letela ako motýlik ku skupine priateľiek.

— A mne dovoľíte zatancovať si s vami? — počulo dievčatko za chrbtom už dobre známy hlas.

— Ach, to ste vy, pán doktor! Už som nevedela, kde ste sa podeli, — zaradovala sa Nika, keď zazrela pred sebou krásnu, veselú tvár Dmitrija Lvoviča.

— Beda! To je údel všetkých smrteľníkov? — žartovne vykrikol doktor, ale tváril sa naoko vážne. — Ale ja som vás veru nespustil s očí ani na minútku. Videl som, ako vám gratulovala pani riaditeľka, počul som, ako pochvalne sa vyslovovali o vás členovia kuratória, učitelia, a tešil som sa s vami.

— Naozaj? Aký ste dobrý a milý! — úprimne povedala Nika.

— Ak som ja dobrý a milý, tak ty si malý zázrak! — najradšej by jej bol povedal mladý doktor, — ešte nikdy v živote som nestretol také milé, krásne a úprimné dievčatko. — Ale takáto veta by bola mohla byť neslušnou a priečiacou sa pravidlám dobrej výchovy, preto sa Dimitrij Lvovič uspokojil s otázkou, ktorú dal svojej tanečnici:

— Veselo vám je dnes, však?

— Veľmi veselo! Ako ešte nikdy!

Nika bola dnes naozaj veľmi veselá. Cítila plnú dušu bezstarostnej radosti. Zvuky štvorylky, vyletujúce zpod zručných, obratných prstov klaviristu, ešte dvíhaly náladu. Doktor bol taký zhovorčivý a vtipný. A z pochvál riaditeľky a učiteľov, ktoré jej pred chvíľou povedali, sa jej celkom zakrútila gaštanová hlavička.

— Pozrite, pozrite, čo znamená ten pohľad? — spýtal sa Dmitrij Lvovič Niky, keď ju po pravej figúre viedol na miesto a pritom hľadel kamsi nabok.

Dievčatko pozrelo tým smerom a začervenalo sa, ako sa vraví, až po korienky vlasov.

— Čo je to? Prečo vás takto doviedla do pomykova?

Ale Nika neodpovedala. Oči sa jej prikovaly na jedinú

bodku. Z tváre sa jej zrazu stratil veselý a bezstarostný výraz.

Dve bledosivé oči upreno hľadely na ňu zlostným pohľadom. Ani len nežmurkly, zrejme sa hnevaly a čím si sa vyhrážaly. Tenké pery sa krívil do pohrdavého úškrnu.

— Čože je to za sochu mlčania? — nechápal Kalinin.

— To je Rozprávka.

— Ako-ó-ó? . . . , — opýtal sa komickým basom.

— Rozprávka. Tak sme ju prezvali. Volá sa Zora Ratmírová.

— Turkyňa?

— Nie, Ruska . . .

— Ale Zora . . . Zora . . . To je blízke Mohamedovi.

— Cha-cha-cha-cha! Blízke!

— Aspoň ste sa rozveselili. Už som si myslel, že je to Smutná poviedka.

— Rozprávka! Rozprávka! — smiala sa už teraz Nika a zas bola vo veselej nálade, ako predtým.

— Ale prečo ste ju nazvali práve Rozprávka a nie novela, báseň v próze, alebo napríklad román? — vypytoval sa doktor.

— Či nevidíte, že vyzerá akosi svojsky tajomne, ako by nie z tohto sveta. Je v nej čosi zvláštneho, výnimočne krásneho, je proste ako rozprávka.

— Nech vám je povôli, ale ja veru nevidím v nej nič takého. Keď sme už pritom, vo vás je omnoho viac rozprávkového ako v nej.

Nika sa začervenala. Za chrbtom začula zreteľný šepot:

— Nika . . . Bajanová . . . Po štvorylke prídte ku mne.

— Dobre, Zora.

— Čo vám povedala tá vaša povesť? — zaujímal sa doktor Kalinin.

— Ale Rozprávka nie povesť, vravím vám. Volá ma, aby som prišla k nej po štvorylke.

— Je z vašej triedy táto „beletristika“ so zlými očami?

— Nie . . . Cha-cha-cha! . . . Z nižšej.

— A priateľíte sa s ňou? Ste priateľky?
— Nie. Len sa proste zbožňujeme.
— Čo to znamená?
— Vari nevíete? Hneď vám vysvetlím. A naozaj, po druhej figúre štvorylky, čo najväčšie začala Nika vysvetľovať Dmitrijovi Lvovičovi, čo v ústavnej reči znamená zbožňovať.

— Bože, aké je to dojímavé! — prehnano vykrikol doktor. — Vari aj vy, také umné dievčatko, s takými zázračnými očami a s úprimnou tváričkou...

Nestihol jej dopovedať, lebo práve vtedy zas zahrála hudba a dvojice sa stavali na novú figúru štvorylky.

*

— Vidím, Nika že ste celkom zabudli na mňa. Nespustila som oči s vašej tváre, kým ste tancovali na javisku. Celý čas som sa kochala vo vás. A vy ste ani len raz nepozreli na mňa. Potom som poslala Maru za vami, ale neprišli ste. Kdeže by, taký talent! Taká preslávená! Ani sa vás už dotknúť nesmiem. Všetkých očaril váš tanec.

Hlas Zory Ratmírovej sa chveje a podchvíľou trhá z rozčúlenia. Ale jej tajomná tvár teraz shodila so seba masku. Zora sa zlostí. Oči, ktoré ešte nedávno tak upútaly Niku tajomnosťou, sú teraz celé vypleštené hnevom vyzerajú ako vtáacie oči, a pery sa jej trasú.

Nika sa díva do tejto tváre, ešte nedávno takej pôvabnej v pokojnom mlčaní, ktorá teraz stratila všetok pôvab.

— Toto je celkom iná Zora... Závistlivá, obyčajná, ako všetky..., — mihá sa Nike hlavou. — Čo som predtým len videla v nej zvláštneho? ... A tieto okrúhle, zlé oči... Veď sa teraz ponáša na sovu... Vyzerá ako sova, celkom ako sova...

*

Hudba už dávno zatichla. Hostia sa rozišli. Koncertný večierok sa skončil. Žiačky sa porozchodily po spálňach. Všetky spia, len Nika a Zora Ratmírová sa skryly pri obloku na chodbe a pošepky sa shovávajú.

— To nie je pekne, Nika, veru nie pekne, — zas začína Zora, — že ste na mňa celkom zabudli. Máte akési tajnosti, celé dni si šuškáte len so spolužiačkami, o čosi sa staráte, kamsi chodíte. Raz sa milo zabávate s tým doktorom, hneď zas sa zapodievate s akýmsi dievčatkom. Ale pre mňa vám už neostáva ani jednej voľnej minúty. A ja vás tak ľúbim. .

Nika hľadá veľkými očami na Ratmírovú a len teraz vlastne vidí celú pretváрку v jej hlase, vypočítavosť pohybov a odmeranosť, len teraz si dobre všíma očí, ktoré sa jej kedysi tak páčily a ktoré teraz blčia zlým ohňom, ako sovie oči. Kdeže je Rozprávka? Kde ostal tajomný pôvab tejto Zory? Kde sa to stratilo? Aká je s ňou teraz nuda . . . Niet o čom hovoriť. Zora alebo mlčí, alebo rozpráva hlúposti a čosi Nike vytyka.

A Nika, ktorá nikdy nepozná pretvárinky, vraví, „sype pravdu-matku“, ako by o nej povedal brat Vovo:

— Viete čo, Zora: Nezdá sa vám, že to slávne zbožňovanie je len smiešna hlúposť? Celé to lietanie za zbožňovanou, schôdzky na schodoch, všetko je hlúposť a nesmysel. Pozrite, nedávno ste si vypichali na ruku moje meno. Veď je to smiešne a neprirodzené. Môžeme sa mať radi, ale načo sa trýzniť. Aj Zoja Lvovna sa vysmieva z tých monogramov . . .

— No, tá sa zo všetkého len vysmieva.

— Nie je pravda, Zora. Vaša Kalininová je stelesnená láskavosť a čestnosť. Taká zriedkavo prirodzená povaha. Každý si ju musí ctiť!

— No, zbožňujte si ju, keď sa vám tak páči, — vraví Zora zlostne a bezočivo.

— Ja už nikoho nebudem zbožňovať, Zora. Zdá sa mi to neprirodzené a smiešne. Veľmi si vás vážim, ale náš bývalý pomer musí prestať. Je to taká hlúposť, opakujem, hlúposť to lietanie vás mladších za staršími.

— Ale predtým sa vám to nezdalo, — posmieva sa Zora.

— Lebo som predtým bola inakšia. Ale dnes ako by sa mi otvorily oči!

— To nie je pravda! — kričí Ratmírová a dupká nohou.
— Stali ste sa proste namyslenou. Celý ústav sa mazne s vami . . . Teraz už vám nezáleží na nás, však?

Pri týchto slovách Zora pohrdavo krivila pery, hľadela na Niku zlostným pohľadom, kričala na ňu, nepripustila ju k slovu, tvár sa jej celkom zmenila v hneve, celá zbledla:

— A potom tá vaša Tajnosť, či Nata, ako ju tam voláte, tá mi vás celkom odvábila!

— Čo? Ako to viete? Zora! Zora!

Nike sa podlomily nohy a nevoľky sa oprela o obločnú poličku.

Ako je to možné? Ich Tajnosť prestala byť tajnosťou? . . . Zora sa všetko o nej dozvedela a spolu s ňou, možno aj celá trieda.

— Odkiaľ to viete? Ako ste sa dozvedeli? — spytuje sa Nika Bajanová hlasom plným zúfalstva a beznádeje.

Zora Ratmírová sa teraz už posmešne díva na Niku, ako by ju tešil jej zmätok. Potom skrížila ruky na prsiach a povedala škodoradostne:

— Áno, viem všetko. Viem že vy, žiačky najvyššej triedy, schovávate v Jefimovej strážničke akési dievčatko. Viem, že v každej voľnej chvíli ju chodievate navštevovať. Viem aj, že jej každý deň nosíte obedy. Ba viem ešte viac: viem, že dnešný večierok ste usporiadaly len pre ňu, že prišla naň aj ona ako vaša ďaleká rodina. Viem, že ste sa dohovorily volať ju Nata, čo značí Naša Tajnosť.

— Bože môj, Zora, odkiaľ toto všetko viete? Odkiaľ? — šepce zúfalá Nika. — Veď vám to nikto nepovedal!

— Pravdaže nikto, ale zabúdate, že vás mám priveľmi rada a keď som zbadala, že sa všemožne stránite môjho priateľstva, začala som vás pozorovať, vyzvedela a dozvedela som sa všetko.

— Aká hanba! . . . A to ste spravili vy, ktorú som si tak vážila a ctíla?

— A ktorú ste obetovali za to hlúpe dievča s pobelavý-

mi kučerami . . . Ach, Nika, z celej duše nenávidím to dievča, lebo mi vás tak nesvedomite odvánilo.

To Zora už nevydržala a horko sa rozplakala.

Nika Bajanová teraz už troška aj ľutovala toto dievčatko, vždy také zdržanlivé a doteraz veľmi tiché. Ale väčšmi ľutovala Tajnočku, Jefima, Stešu. Čo ak Zora, nahnevaná na Niku, porozpráva niekomu o Tajnočke? Veď by tým tých troch zničila, celkom zničila . . .

— Zora . . . Počujte . . . Veď už neplačte, neplačte . . . Budete mlčať? Však? Nikto sa od vás nedozvie o tom dievčatku? Však nie, Zora?

— Čo — si — o — mne — my-slí-te . . V rode Ratmírovcov nikdy nebolo zradcov! — našla v sebe sily vysloviť Zora cez slzy.

— Ale, Nika, budete mi priateľkou, ako predtým, však? — doložila placho po chvíľke.

— Ach, Zora, lenže to už nebude, ako bývalo, — úprimne vraví Nika.

— Nie, chcem, aby všetko bolo práve tak, ako bývalo! Práve tak! Chcem, aby všetky žiačky vedely, že krásavica, umnica a talent, Nika Bajanová vie, že ju zbožňujem, a že ma tiež zbožňuje.

— Nie, tak to už nebude . . . Veď vám vravím, Zora, že je to neprírodné a hlúpe, — vraví Nika, ktorú mrzí Zorina neústupčivosť.

— Tak! . . . Teda sa nespoliehajte na mňa. Neručím za seba, keď sa nahnevám!

— Aká ste podlá! . . . — nevoľky povedala Nika, ktorá len nespokojne hodila rukou a odchádzala od Zory.

— Nikuška! Nikuška! Žartovala som. Počkajte! Počkajte, Nikuška . . . — počuje Nika za chrbtom zúfale šepkanie Ratmírovej.

Ale Nika neodpovedá a rýchlou chôdzou odchádza z chodby. Už sa so Zorou nemá o čom shovárať. Duša sa jej prieči a chveje zo Zorinho vyhrážania. A obraz mlčan-

livej, krásnej a tajomnej Rozprávky, zamieňa nový obraz dievčata, čo sa jej tak nedôstojne vyhráža.

— Nie, Zora, po týchto slovách sa už nikdy nevrátim k tebe, — letia slová v Nikinej hlavičke. — Naše priateľstvo sa skončilo a moja utešená, tajomná Rozprávka sa mi už navždy stratila.

XI.

Prah spálne prekročila biela postava strojnej žiačky s maskou na tvári. Hneď ju sňala a zjavily sa nepokojné oči Lízy Ivanovej, slabo osvetlené mesačným svetlom. Líza hľadá na dievčatá, ktoré trávia čiernu polhodinku pri mesačnom svite.

— Prečo v maske? Čo sa stalo? Vedže vrav! Chytro!

— Dievčence, idem rovno od Natočky. Steša prišla a prosila, aby som k nej zašla. Glaša stále zlostí a vystrája. Bála som sa, že ma poznajú, tak som si vzala masku. Aspoň ma nepozná „inšpektorka“, myslím si, ak ma náhodou stretne. Chvála Bohu, nestretla som nikoho. Ale ani Natočku som neupokojila. Dievčatko celý večer plače, zlostí a neprestajne vyvoláva „stajú mamictu Nitú“. Jefim je už celý ustarostený, trasie sa strachom. Veď, ani sa nenazdáme a niektorá učiteľka môže začuť Natin plač.

— Vravíš, že mňa volá?

Nika chytro vyskakuje s miesta.

— Hej, hej...

— Teda zaraz bežím.

— Stoj, stoj! Vezmi si moju masku pre bezpečnosť.

— A prehod' si moju šatku. Pod', pekne ňa ukrútim... Tak. Teraz si tajomná postava v čiernom, s maskou na tvári. Vyzeráš celkom ako hrdinka nejakého starodávneho francúzskeho románu, — smeje sa počerná Aleko.

V mesačnom svetle Nika naozaj vyzerá fantasticky. V otvoroch čiernej, zamatovej masky jej tajomne žiaria oči. Čierna šatka jej riasnato zahaľuje tenkú, pohyblivú postavičku ako široký plášť. Dlhá, vlastná spodná sukňa,

tmavobelasej farby, ktorá jej je až po päty, robí ju vyššou, strojnejšou.

— Sbohom, sbohom a nezabudni na mňa! — patetickým pohybom dvíha ruky do hora a recituje, napodobňujúc slová tône otca Hamletovho, postavy nesmrteľnej Shakespearovej tragédie.

— Do videnia, deti moje. Idem. Ak ma stretne inšpektorka, iste sa ma naľaká a začne bežať ozlomkrky.

— Celkom iste, lebo si strašná ako smrteľný hriech.

— Tým lepšie pre mňa a horšie pre ňu. Sbohom. Už som preč!

Nika už dávno odišla, ale osem ostatných dievčenic, ku ktorým sa ako deviata pripojila Líza, ostalo v „klube“ — spálni a ešte dlho sa shováraly a hľadaly príčinu Glaškinho nepokoja.

— Prečo je len taká nespokojná, naozaj. Veď má všetko, čo len potrebuje: má kožuštek, bielizeň, šaty, cukriky a v sporiteľni na knižke poltretej stovky . . ., — húta Tamara.

— Bože, Tamara, aká si ty len naivná, — vraví rozčúlená Zlatá rybka, — poprvé, Natočka je ešte primalá, aby pochopila, čo znamená mať peniaze na vkladnej knižke v sporiteľni, a podruhé . . . Načože má kožuštek a krásne šaty, keď celé dni sedí zavretá v strážničke?

— Nepravda, prechádza sa.

— Nešťastnica. Toto ona volá prechádzkou: postáť štvrt hodinku na prahu izby pre mŕtvych, vo dverách, otvorených na schody.

— Ach! — a drobná dlaň Šarády sa celou silou plieska po čele.

— Čo sa stalo? Čo je s tebou?

— Sišlo mi čosi na um, dievčence, čosi mi sišlo na um!

— Bude to vari zas nová hádanka alebo šaráda? — posmieva sa jej Zlatá rybka skleným hláskom.

— Áno, ak chcete, je to hádanka, ale taká, ktorú nikto neuhádne!

— A ty si uhádla?

— Uhádla!

— Dáme ti zato jednotku plus, — a Maša Lichačevová posielala Arménke vzdušný bozk.

— Vravže už, vrav, Tamara! — ozývajú sa naokolo hlasy zvedavých dievčienec.

— Teda toto je to, dievčence. Veď Skytka nie je v ústave.

— Nie, lenže to je nie hádanka, ale rozriešená otázka.

— A nebude v ústave ešte aspoň týždeň.

— Áno, skoro celý týždeň!

— A jej izba je prázdna.

— Pravdaže.

— A našej Natočke sa pekelné zunovala strážnička.

— Pravdaže zunovala.

— Teda Skytka nie je v ústave, — opakovala Šaráda.

— Nie, ale ako to súvisí?

— Nuž tak, či by nebolo možno preniesť Natočku načas do Skytkinej izby a už vopred ju poučiť, aby sa tam ničoho nedotýkala. V Skytkinej izbe by Natočke bolo veľmi dobre: aj povetrie inakšie, aj posteľ mäkká, aj viacej miesta. Ba aj my by sme s ňou mohli byť častejšie, a boli by sme vystavené menšiemu nebezpečenstvu, že nás pristihne inšpektorka. No, dievčence, akáže je moja hádanka? — a Tamara si všetky obzrela iskrivými očami.

— Geniálna!

— Šaráda, ty si hrdinka!

— To je už rozum, Tamaročka!

— Šaráda, bravo! Ešte raz bravo!

— Ter-Dujarová, dajte sa mi objať, nech vás vybozkávam! — komicky sa Arménke klanila Zlatá rybka.

— Kolísať Tamaru, kolísať!

— Ticho, dievčence, ticho! — ozýva sa nízky, prsný hlas Zemfíry. — Tak kričíte, že vás počuť na druhom konci mesta. Nezabúdajte, prosím, že nám túto schôdzku nepovolila vrchnosť!

Ale nikto ju nenačúva. Tamaru berú na ruky a kolíšu.

Arménke padajú s nôh papučky, chce ich zachytiť, ale Zlatá rybka to zbadala, stiahla jej ich s nôh a teraz si ich drží vysoko nad hlavou a potriasa nimi ako trofejou víťazstva a beží s nimi z klubu na chodbu. Za ňou bežia ostatné, čo sotva dusia smiech, derúci sa im z hrudí. Celá neusporiadaná skupina, šuľpe papučami, šuchoce spodnými sukňami a valí sa na chodbu.

Sotva prišli k prahu umyvárne, všetky zrazu zastaly pri dverách. Odkiaľ si z diaľky, vari z dolnej chodby, nesie sa zúfalý krik neľudskej hrôzy, čo neveští nič dobrého.

— Čo je to, dievčence, čo je to?

— Jaj!... jaj!... jaj!..., — a slabučká Chryzantéma dostáva hysterický záchvat.

— Vraždia niekoho..., — šepce Šaráda a v čiernych očiach Arménky sa zračí hrôza.

— Chytro do spálne, chytro do spálne!

Celá skupinka prestrašených dievčienec beží do spálne. Všetky sa trasú. Aj tam sú všetky preľaknuté. Pobudily sa. Rozčúlené, prestrašené a zmätené dopytujú sa priateľka priateľky:

— Kto to tak strašne kričal?

— Ach, Hospodine, čo sa to stalo tam dolu?

A so zamretými srdcami načúvajú zvuky, ozývajúce sa z diaľky. Ale už nepočuť nič zvláštneho.

V umyvárni kvapká voda z kohútika, kvapka za kvapkou. Ústav spí. Aj žiačky najvyššej triedy sa trochu upokojily a o chvíľočku si už aj políhaly. Večer sa minul. Nastala noc.

A hľa, čo sa medzitým robilo na dolnej chodbe.

Ešte pri večernom čaji všetky spozorovaly, že je Zora Ratmírová akási nesvoja, akási zamyslená, že má v očiach nepokojný výraz. Keď sa jej štyri spolužiačky, čo na Vianoce ostaly v ústave, pobraly do spálne, Zora sa preklzla popri Zoji Lvovne, ktorá sa s kýmsi shovárala a ktorá mala v ten deň dozor v ich triede, a išla do dolnej, nemocničnej chodby.

Dievčatku nepokojne búchalo srdce. Veď mladá Zora si už niekoľko dní nevidela modlu — Niku Bajanovú. Obyčajne láskavé oči Nikine dívajú sa na ňu chladno, keď sa Zora vpíja do nej pohľadmi pri spoločnej modlitbe alebo v jedálni alebo keď ju stretne na chodbe.

— Pravdaže, Nika Bajanová, je talent a krásavica, pravdaže očarila všetkých, — navráva si Zora, pridŕžajúc sa ústavného slovníka, — ale... ale... veď je láskavá ku všetkým iným a najmä k tomu hlúpemu, pobelavému dievčatku, ktoré jej, Zore, vzalo Nikinu lásku. Nepredarmo ich Zora pozoruje so dňa na deň a vidí, ako sa Nika skoro každý deň kradne do strážničky, kde býva tá pobelavá potvora. Zora nenávidí Glašu. Nebyť Glaše, Nika Bajanová netrávila by s ňou všetky voľné chvíľky, ale bola by stále s ňou, so Zorou, čiže so Zinou Ratmírovou (Zorou sa sama nazvala v útlom detstve a od toho času jej ostalo toto meno).

Dnes sa Zora rozhodla, že Niku prekvapí cestou do strážničky a vážne sa s ňou poshovára o všetkom. Ach, už nemôže dlhšie mlčať! Nika ju už umučila nepozornosťou a pohrdaním. A prečo? Prečo? Sivo-belasé oči Zorine sa blýskajú v temnej chodbe, kde sa ponáhľa, aby sa stretla s Nikou. Celý deň zďaleka sledovala Niku Bajanovú, pozorovala jej každý krok, každý pohyb. Ale Nika, ako by schválne, ani nevyšla z triedy. To znamená, že sa rozhodla po čaji navštíviť tú protivnú Glašku, o ktorej sa Zora dozvedela vďaka bystrému pozorovaniu.

Zora Ratmírová sišla so schodišťa a pobrala sa k nemocničným izbám. Z nemocničnej chodby dobre vidieť osvetlený oblôčik Jefimov, ba aj Jefima, sediaceho za stolom s novinami v rukách. Počuť tichý, zaťatý plač Glaše a prehovárané slová starca-dobráka.

— Protivná... hlavatá... zlá... Majú veru aj čo mať radi, naozaj! — zlostne rozmýšľa Zora a načúva zaťatý plač rozvreštanej Glaše.

Pri dverách nemocničnej izby je schodik. Zora si sadla

naň. Oblokom okrúhlej izby, sklenými dverami svieti mesiac. Čudné pohľady behajú a kľžu sa po kamennej dlážke a vybielených stenách. A rozrušenej fantázii sa zdá, že v okrúhlej izbe blúdi akási biela tóna... Celkom nevhodne sišla jej na um nebohá Kaťa Sofronová, ktorá tu ležala, medzi drevenými kvetníkmi s tropickými rastlinami, keď ju pred dvoma rokmi pochovávali... Aká mŕtvolne bledá bola mladá tvárička nebohej. A ako zúfalo tu vtedy plakala osirelá matka...

Veru aj jej, Zorina matka, bude práve tak horko a tupo nariekať, ak — nedajbože, umrie Zora. Veď sú už len ony dve na svete, len dva výhonky vymierajúceho rodu Ratmírovcov. Sú veľmi chudobné, hoci sú z vysokého rodu. Žijú z maličkkej penzie, ktorú dostávajú od otcovej smrti. A obe sú také tiché, mlčanlivé, akési tajomné, veru obe, aj mama, aj ona, pätnásťročná Zora. A vari práve táto tichosť a mlčanlivosť vábily neústupčivú a požadovačnú povahu nadanej a rozmaznanej Niky Bajanovej. Vábily, ale nie nadtľho. Teraz sa jej Nika Bajanová stráni, nechce sa s ňou priateliť, nechce ju poznať. Už pri tejto myšlienke zovrely slzy v Zorinej hrudi a pália oči.

— Prečo som len taká nešťastná a opustená? — šepká si Zora. — Nie, radšej umrieť, ako umrela Káťa Sofronová... Veď ak umriem, vystavia ma tu, v tejto okrúhlej izbe medzi zelené palmy a myrty.

Teraz, keď sa Zora díva sklenými dverami do izby pre mŕtvych, zdá sa jej, že vidí v prostriedku truhlu, zaliatu mesačným svetlom a na vysokých poduškách voskovú, mŕtvu tváričku, — svoju alebo Kátinu, — to už ani nerozoznáva.

A vidina je taká zreteľná, že sa Zora začína triasť. Chladný pot jej vystúpil na čelo. Srdce jej zamrelo v hrudi... Krehké tielko sa chveje...

— Nesmiem sa ta dívať, nesmiem, lebo bohvie, čo sa mi ešte zjaví potom, — vraví si a zatvára oči. Potom sa chytro obracia chrbtom ku dverám. Odľahlo jej, vydýchla

si, otvorila oči a ... ach, hrôza! — vidí: pred ňou stojí tenká, čierna postava s čiernou maskou na tvári a vyhrážavo mlčí ako čierny prízrak smrti.

— Jaj-jaj-jaj! ... — vykrikla Zora strašným, dušu trhajúcim výkrikom hrôzy, strachu a zúfalstva a ustupovala k dverám celá chladná a rozochvená.

A tento krik počuly žiačky najvyššej triedy v hornej chodbe pred spálňami.

Tento krik otriasol aj celou bytosťou čiernej, zamaskovanej postavy. — Zora, vy ste to? Upokojte sa, veď som to ja, Zora! Pozrite, ja som to, Nika Bajanová. Už som sňala masku.

A skutočne zpopod čiernej masky už vykúka známa, Zore taká drahá tvárička Niky. Zora zabudla na celý svet, hodila sa Nike do náručia a šepkala celá zadychčaná z rozčúlenia:

— Nika, drahá, milá, milovaná ... Ach, ako ste ma naľakali! Už dávno vás tu čakám. Často vás vídavam okolo strážničky ... Viem, že sem chodíte každý večer ... Konečne, konečne som sa vás dočkala, milá Nika! — a Zora vrúcne objíma dievčatko.

Ale Nikine ruky sa opatrne vyslobodzujú z objatia a v peknučkej tváričke sa jej zračí ľahostajnosť a pohrdanie, keď vraví s dôrazom na každom slove:

— Stopovali ste ma. Sledovali ste ma. Číhali ste na mňa ako detektív, ani na krok ste ma nespúšťali s očí ... Nepomysleli ste, že ste ma mohli zničiť. A iste ma aj zničíte, lebo by všetci museli byť hluchí, aby nepočuli vaše kriky. A zato ... zato ... vás nenávidím ..., — doložila Nika neľútostne a dívala sa Zore do očí zlostnými, nahnevanými očami.

— Nika! Nika! — šepce Zora v hrôze.

— Áno, áno, nenávidím! — práve tak neľútostne opakuje Nika, — lebo týmto zničíte nielen mňa, ale nás všetkých, a najmä Jefima a Natočku, ktorí sa ničím neprevinili ... Tak ste vykrikli ... že ...

Nika nedokončila a chytro si zas dala masku na tvár.

— A naozaj, už aj ktosi ide... Ujdem... Je to inšpektorka...

Ale beda. Ústup je už odrezaný. Zpoza stĺpa vynoril sa sa pestrý, turecký vigan a v ňom aj jeho majiteľka, Júlia Pavlovna Gandurová.

— Kto ste? To ste vy kričali? — spýtala sa inšpektorka a zvýšila aj beztoho vysoký hlas.

Nika neodpovedala ani slova, chytro vyskočila na prvé schodíky, vyhla sa ruke, čo sa za ňou naľahovala a letela hore ani strela. Ale Zora tu stojí ako zabitá.

— Aha! Ratmírová je tu!... Čo tu robíte sama potme a kto to bol s vami? — sipí slečna Gandurová a približuje sa drobnými krôčikmi k prestrašenej žiačke.

Zora je bledá ako plátno. Belasé oči sa zúfalo blyštia. Ach, jej je všetko jedno, nech sa už teraz stane, čo chce. Nech ju potrescú, nech ju vyhodia z ústavu. Už všetko stratila, o všetko prišla. Nika ňou pohrda... Nika ju nemá rada a volá ju detektívom... Ako jej je ťažko! Ako strašne ťažko!... Ako by ani nevidela inšpektorkinu tvár, skrivenú hnevom. Necíti, že sa jej inšpektorka dotýka kostnatými prstami, že sa jej vryly ako kliešte do nežnej ruky. Ani nepočuje, čo jej Gandurová vraví:

— Kto bol tu s vami? Odpovedzte, hneď odpovedzte, lebo bude neskoro, — už desiaty raz opakuje inšpektorka rovnaké slová.

Ale Zora mlčí. A tvár má bledú ako predtým.

— Teda odpoviete mi? Čakám!

Kostnaté prsty trasú z celej sily chudučké plecia žiačky. A z tohto trasenia ako by sa Zora spamätala.

— Ráčite mi odpovedať?

— Čo? — celkom tichučko sa pohly Zorine pery a bledá tvárička sa krčovito trhá. Pod ryšavými kučerami sa dievčatku mihla akási myšlienka a rozochvené pery vyslovujú nevdojak:

— Mŕtva Kaťa Sofronová sa mi tu zjavila.

— Čo-o-o-o?

Gandurovej bezmocne klesly ruky so Zoriných pliec a ovisly pozdĺž tela. Chvíľočku mlčala, rozmýšľala, či sa v tom, čo Zora povedala, skrýva bezočivosť alebo naivnosť. Ale bledá, utrápená tvárička a oči, plné strachu a zúfalstva, svedčily, že je Zora v tejto chvíli veľmi ďaleko od žartov alebo bezočivosti. A inšpektorke zrazu zmäklo srdce.

— Nemali ste sem chodiť v noci, Ratmírová, — povedala už omnoho vlúdnejšie. — Viem, že ste boli s nebohrou Kafou dobré priateľky a že rady navštevujete miesto, kde odpočívala drahá zosnulá. Ale dieťa moje, všetko má svoj čas. Hneď choďte nazad do spálne a ľahnite si do postele. Čo aj sú teraz vianočné prázdniny, jednako je prísne zakázané blúdiť po nociach... Vidíte, naľakali vás, a ani neviem, kto vás to naľakal. Zajtra musím vyšetriť, kto bola tá maskovaná postava. Len to viem určite, že to nebola Kafa.

A ešte dlho škripel nudný hlas Júlie Pavlovny Zore nad uchom, až kým dievčatko neprešlo množstvo schodov a nevošlo do spálne.

Tu sa chytro soblieklo, hodilo sa do chladnej postele, zarylo do hlavníc a len teraz sa rozplakalo horkým plačom, ktorý mu svieral hrud'

XII.

Aká krásna a priestranná je táto veľká izba so širokým, mäkkým pokrovcom, s obrazmi, rozvešanými po stenách, so všelijakými ozdobnými drobnôstkami, rozostavanými po stolíkoch. A tmavočervená pohovka, pokrytá prikrývkou, aká je len pohodlná, ako sa na nej dobre kolemba, ako skvostne sa na nej váľajú duby, ako dobre sa kobrca aj niekoľko ráz dolu hlavou, kým sa radostne chichocú všetky tie nespočítateľné tety...

Keď Glašku podvečer doviedla mama Zemfíra a otecko Aleko zo strážničky do tejto izby, dievčatku sa zdalo že sa dostalo do rajského kráľovstva. A keď stajá mamicta Nika

s pomocou tety Maše Lichačevovej a stajého otecta Šarády (Sajády, ako ju volala Glaška) uložili dievčatko do mäkkej, čistučkej postele, Glaša sa až rozosmiala od radosti.

Slečna Brunsová mala prísť až o tri dni. A Glaška žila tu už štvrtý deň a štvrtú noc, pravdaže, zamknutá v izbe. Kľúč vytiahly žiačky z vrecka chyžnej Ňuše, ktorá veru neupratovala v učiteľkinej izbe, kým táto bola preč. A takto tu Glaška bola v úplnej bezpečnosti a starý Jefim si mohol pokojnejšie vydýchnuť, kým nebola v strážničke a nikto mu neprekážal, aby sa nezapodieval svojou záľubou. Schválne nechal teraz dvere na strážničke dokorán otvorené, aby ho riaditeľstvo ústavu nemohlo z ničoho upodozrievať.

Obed a maškrtky nosily dievčence v týchto dňoch do Skytkinej izby a nie do strážničky a Glaša si tu žila ako v raji pod dozorom tety, na ktorú prišiel rad .

Dievčence ju nenechávaly ani chvíľočku osamote. Veď boli prázdniny, mohly teda rad-radom venovať trošku času spoločnej dcérke. A dcérka sa tu cítila ako ryba vo vode. Zabávaly sa s ňou, ihraly, maznaly, krmily cukríkmi celý deň, to jedna, to druhá, na ktorú práve prišiel rad. A keby sa Glaška ešte bola mohla poprechádzať na čerstvom povetří (čo sa však nedalo, kým bývala v Skytkinej izbe, lebo by dievčatko bolo musely viesť do záhrady cez celý ústav) — nebolo by dievčatku treba už nič lepšieho.

Ale čas letel a letel ako obyčajne. Prázdniny sa skončili, žiačky sa vracaly do ústavu. A zas sa malo začať zvyčajné učenie a vyučovanie podľa ustáleného programu.

*

V pochmúrne, hmľisté januárové ráno zastaly pred vchodom do ústavu nájomné sane. Vrátnik, oblečený ešte len ako zrána, bez červenej livreje, chytro vyšiel pred vchod a vysadil postavu, ukrútenú do všelijakých vlniakov.

— Všetko je v poriadku, Pavol? — spýtala sa ho drobná pani.

— Hej, v poriadku! Všetko najlepšie želám, Augusta Kristianovna!

— A vidíte, vrátila som sa včasnšie, ako som sa mala, Pavol. Celý čas som bola nepokojná. Rozmýšľala som stále, či tie moje nezbednice dačo nevyparatile. Proste, nemala som nikde pokoja, — vravela slečna Brunsová a shadzovala s vrátnikovou pomocou so seba všetky teplé šatky a kožuchy.

Potom vyšla hore schodmi do tretieho poschodia a zastala pred dverami svojej izby, ktorá susedila so spálňou najvyššej triedy. Zastala pred dverami, ktoré žiačky na nešťastie zabudly zamknúť tejto noci.

— Ach, Bože môj! Čože je to? — vykrikla v hrôze, len čo prekročila prah svojho bytu.

V izbe bola temrava, lebo záclony boli pospúšťané a vonku bolo hmla a vlhko, ale nebolo natoľko tma, aby slečnine bystré oči nerozoznaly ohromný neporiadok vo svojej vždy starostlivo upratanej vychovávateľkinej izbičke. Na dlážke, na kreslách, na pohovke a všade sa váľaly hračky: pestré kocky, bába s odbitým nosom, plyšový medveď, trojka koní, loptička a všelijaké detské nádoby na varenie a jedenie. Tu a tam boli bezstarostne pohodené aj kúsky detských šatočiek: akési sukničky, drobulinké topánočky a pančušky. A na stole stálo neveľké akvárium s plávajúcimi zlatými rybkami a tritonmi, čo sa bystro prepletaly v trávičke.

Ale toto všetko by ešte nebolo bývalo také nešťastie, keby sa to bolo skončilo hračkami, topánočkami a akváriom.

Lenže Augusta Kristianovna na nešťastie šla k posteli, ktorá bola za záclonou, odhrnula záclonu a odstúpila o krok s výkrikom skutočného strachu. V jej posteli, starostlivo prikryté tigrou prikrývkou, spalo maličké, pobelavé dievčatko.

Keby bol nad dôstojnou hlavou slečny Brunsovej uderel hrom v toto chladné januárové ráno, nebola by sa väčšmi

prekvapila ako pri pohľade na dieťaťko, čo si tak pokojne buvikalo v jej vlastnej posteli.

Skytkin krik zobudil Glašku. Otvorila rozospaté oči, pretrela si ich pästôčkami a zrazu si sadla v posteli.

— Ttoze si ty? — opýtala sa čo najpokojnejšie neznámej ženy, s nosom ako gombička a nezvyčajne červenými lícami, čo sa tu pred ňou zjavila.

Ach, dievčaťko sa opovážilo osloviť takýmto tónom domácu paniu!

Augusta Kristianovna doslovne onemela hnevom. Schytila Glašu za ruku, vytiahla ju z postele, postavila pred seba na pokrovček a dusiac sa hnevom a nespokojnosťou, nemohla vysloviť ani slova.

Takto stála hodnú chvíľu vprostred izby.

Medzitým sa zrazu otvorily susedné dvere na spálni žiačok najvyššej triedy a vykuklo z nich tridsať čiernych, pobelavých a ryšavých hlavičiek.

— Skytka sa vrátila, dievčence. Všetko je stratené! — šepkala Tamara Ter-Dujarová celkom zúfalo.

— Finita la comedia!*), — dokončila počerná Aleko.

— Drahá moja, to je hrôza, hrôza! — vykrikla Zina Alferová a skoro sa hystericky rozplakala.

— Zle mi je. Dajte mi kvapky! — stenala Valeriánka.

Nika Bajanová odsotila družky čo najbezohľadnejšie a bežala ku Glaši. A skôr, ako kto stihol vypovedať slovo, schytila ju za ruky a bežala s ňou na chodbu.

Augusta Kristianovna, červená ako pivónia, nazlostená a nasrdená, rozbehla sa za nimi. Ale Zlatú rybku osvietila myšlienka, rýchla ako blesk. Nestratila ani na chvíľočku vládu nad sebou, dvoma skokmi priskočila k stolu. Na ňom sa skvelo jej vlastné akvárium, ktoré sem doniesla, aby zabavila Glašu, zdvihla ho nad hlavu a z celej sily ho hodila na dlážku. Črepinky skla sa s chvejivým zvukom rozletely po parketách. Zlaté rybky sa metaly na dlážke. Dva tritony sa pustily k otvoreným dverám a na chodbu.

*) Hra sa skončila!

— Ludka, Ludka, čo si to spravila, ty nerozumná? — okrikovaly ju priateľky.

— Zbláznila sa! Zbláznila! — kričala Šaráda a v hrôze vypleštila oči.

— Zahynuly. Zabila som ich! — bedákala Toľská v plači a kľakla si na zem k umierajúcim rybám.

— Jaj! Jaj! Triton mi vliezol do topánky! — kričala v strachu Maša Lichačevová a vyskočila na pohovku.

— Jaj! — prenikavo vrešťala Netočka Kozel'ská a za ňou aj ostatné.

— Upokojte sa, dievčence, triton nie je vretenica, neuštipne vás..., — jachtala počerná Aleko.

— Čože je to? Prepánajána! — v hrôze a strachu stenala Augusta Kristianovna a zamrela na prahu v bezmocnom zúfalstve, keď videla takúto Sodomu.

A Zlatá rybka potrebovala len toto. Bolo treba za každú cenu zamedziť prenasledovanie Niky s Glašou a odvrátiť Skytkinu pozornosť na dačo inšie. Preto dievčatko ani nerozmýšľalo a obetovalo svoj poklad.

— Ludka! Toľská! Čo si to narobila?

— Zachráňte skorej aspoň len rybky, dievčence, doneste pohár s vodou! — kričala Maša Lichačevová s vysokého kresla, kde sa vyškrabala až na operadlo, lebo sa bála tritonov.

— No, ktože mi už napokon povie, aké decko to tu spalo! — kričala Augusta Kristianovna, ktorá už dávno stratila poslednú trpezlivosť. — Mara Veselovská, nechcela by si mi láskavo vysvetliť všetko toto? Spyťujem sa ťa, ako najspoľahlivejšej a najslušnejšej žiačky... Počuješ? — a strašná tvár sa obrátila k tichej Zemfíre.

Mara, obyčajne bledá, mala teraz na lícach dve červené škvrny a vystúpila vpred.

— Neopováž sa povedať ani slova! — zrazu jej pohrozila počerná Aleko, čo sa vynorila zo zástupu dievčienec.

— Čože je to? Vzbura? Sprisahanie? Päťtorka z chovania!

Černová, ako sa to opovažuješ! — oborila sa na ňu Augusta Kristianovna celá rozčúlená.

Mara v hneve pozrela na priateľku.

— Čože je to? Čože? Ako si si mohla len pomyslieť, že by som sa prezradila čo len slovíčkom . . . , — odpovedala jej trpkosť.

— Aha! Aj ty držiš s nimi! Najlepšia žiačka, a tiež sa búri! — pokračovala učiteľka v hneve.

— Drahá moja, upokojte sa, drahá moja . . . — a Zina Alferova sa natoľko pozabudla, že sa hodila Skytke do náručia.

— Preč! Aká som ti ja drahá moja? Pozabudla si sa! Mlč!

— Nekričte na nás. Nie sme maličké, nie sme prváčky! — ozval sa slečne Brunsovej za chrbtom pokojný hlas.

Augusta Kristianovna sa chytrou obzrela. Pred ňou stála Nika Bajanová a usmievala sa celkom pokojne, ako by sa nič nebolo stalo. Učiteľka sa tak zmietla, že ostala chvíľku stáť s otvorenými ústami a vypleštenými očami, celá v pomykove. Veď neprešlo ešte ani päť minút, ako táto Nika Bajanová odniesla odtiaľto pobelavé dievčatko a teraz je zas tu ako by nič. Je to naozaj akési diabolské mámenie. Prešli dobré dve minúty, kým slečna Brunsová zas mohla hovoriť. V jachtaní, skoro sa dusiac, vytisla zo seba raz bledá, raz červená:

— Odkiaľ je to dieťa? Prečo ležalo v mojej posteli? Odpovedz mi, Bajanová!

Nika Bajanová vystrúhala čo najnevinnejšiu tvár, keď počula poslednú vetu.

— Ach, Bože môj, odpusťte nám, slečna . . . , — vraví s anjelským úsmevom. — Veľmi sme sa previnily pred vami. Nepoznali ste dievčatko? Aké je to čudné. Veď ste ho už raz videli. Je to — Nata Ulská, moja sesternica. Včera bol posledný večer vianočných prázdnin a doviedli mi ju na návštevu. Ňaňa ju doviedla. Ale prišlo jej zle, totižto ňani, nie Natočke. Poslaly sme ju do nemocnice a diev-

čatko sme si nechaly do rána tu. Nemaly sme to urobiť bez vášho dovolenia, to je pravda, ale Nata nám doslovne zaspała na rukách, uložily sme ju teda do vašej postele. Ktože vedel, že sa vrátite už dnes. Odpusťte nám, slečna učiteľka. Po vyučovaní pôjdeme odprosiť aj pani riaditeľku, že sme si nepýtaly dovolenie nechať si tu dievčatko na noc.

Nikin hlas zvučí tak presvedčivo, tak pokorne, že jej nemožno neuveriť. A utešené očka hľadajú do rozčúlenej tváre Augusty Kristiánovny tak nežno a pokorne, že sa učiteľka pomaličky upokojuje a spamätáva. Skytku najväčšmi prekvapilo, že nepolepšiteľná nezbednica nechcela robiť z tohto previnenia tajnosti, ba že zamýšľala povedať všetko pani riaditeľke. Toto posledné zrazu smierilo slečnu Brunsovú s jej šibalkami.

— A kdeže si teraz podela tú tvoju... tvoju... sester-
nicu? — opýtala sa Niky ešte vždy dosť drsne, lebo sa nechcela len tak hneď poddať.

— Je u Zoje Lvovny Kalininovej. Zaniesla som ju k nej a poprosila som ju, aby ju načas prichýlila, kým nepošlú po ňu z domu.

— Ach... ach... Načože si ju tam nosila, keď i ja mám izbu..., — bľabotala slečna Brunsová už celá zmätená.

— No, slečna učiteľka... Tak ste prijali dievčatko, že sme sa obávaly..., — povedala Nika teraz už celkom pokorne, ale tónom urazenej nevinnosti. — Dovoľte len posbierať jej veci a hračky! Smieme?

— A pochytať tritony, — ozval sa iný plachý hlas.

— A posbierať črepinky akvária, ktoré sa rozbilo v trmevrme..., — zvučí tretí.

Slečna Brunsová je taká zničená všetkým, čo sa stalo, že si ani len podrobne nepremyslí Nikinu spoveď, ktorá pri každom slove hreší proti pravde a zdravému rozumu. Prečo napríklad niet medzi šatočkami dievčatka teplého kabátika? Prečo tu rozhádzaly toľko hračiek, ako by malý hosť nebol tu iba od včera, ale už veľmi dávno? A prečo napokon rodičia alebo rodina tohto tajomného dievčatka, ktoré

veru vôbec nevyzerá ako Nikina rodina, neposlali poň už včera, ale nechali ho prenocovať v cudzom dome, medzi cudzími ľuďmi? Veď žiačky mali oznámiť rodičom dievčatka, že ňaña ochorela a dieťa ostalo tu.

Ale všetky tieto myšlienky sišly Auguste Kristianovne na um už len neskoršie, až vtedy, keď už mala izbu zasa v poriadku, keď už nebolo ani stopy po rozbitom akváriu, keď tritony a zlaté rybky slávnostne plávaly v nádobe s vodou.

Ale žiačky už nemôžu byť svedkami nových múk slečny vychovávateľky a jej pochybností. Chytro sa obliekajú v spálni a čakajú na raňajšie cenganie.

XIII.

Prešly Vianoce, Nový rok, Tri krále. Prešiel veselý čas prázdnin a jednotvárnny ústavný život zas zaujal svoje práva, vrátil sa do zvyčajného riečiska, ako rieka po povodni.

Bol všedný školský deň. Práve zacengalo po veľkej popoludňajšej prestávke. Žiačky sa vrátili s prechádzky. Najvyššia trieda mala mať podľa rozvrhu fyziku. Fyziku a prírodopis vyučoval sympatický starší inšpektor, už trochu šedivý na sluchách, Alexander Alexandrovič Grodecký, ktorého v ústave mali všetci radi a ctili si ho. Bol spravodlivý, ľudský, otcovsky sa staral o sverené žiačky. Jeho priame, čestné a úprimné oči, hlas, ktorý prenikal až do duše, umenie zaujať žiačky už vyučovacou metódou — nevoľky vábily všetky mladé srdiečka.

Keď Alexander Alexandrovič vošiel do fyzikálneho kabinetu, žiačky povstávaly s miest a poklonily sa nízko a pekne, všetky naraz.

— Dnes si máme vysvetliť zostrojenie elektrického stroja, však? — povedal inšpektor so zvyčajným úchvatným a láskavým úsmevom.

A všetky žiačky odpovedaly jedným hlasom:

— Áno.

— Aký čudný človek je tento Grodecký! — myslela si

Zina Alferová, keď stála pri inšpektorovi a nespúšťala s neho očí. Ona sa starala o fyzikálne prístroje a mala teda príležitosť stretávať sa s Grodeckým častejšie ako ostatné žiačky. A dnes sa dievčatko chystalo previesť čosi, na čo myslelo už vyše mesiaca. Zina horela túžbou mať nejakú pamiatku od milovaného učiteľa. Nestačilo jej, že jej Grodecký sveril všetky tieto krivule, banky, sklenice, čiastky strojov, ba celý fyzikálny kabinet, kam len ona zo všetkých žiačok mala prístup kedykoľvek. Vyzbrojila sa nožnicami a rozhodla sa, že s inšpektorovho úradného kabáta odstrihne gombičku, aby mala dačo od neho na pamiatku. Už si aj prichystala utešenú škatuľôčku na túto gombičku. Škatuľku si vymenila za tri porcie múčnika u „handárky“ Lízy Ivanovej. Vyplnila ju ružovou, tuho navoňanou vatou, ako by do nej chcela odložiť nejaký cenný skvost. Teraz bolo už len treba dostať gombičku. A s touto myšlienkou sa dnes Zina približovala k Alexandrovi Alexandrovičovi práve keď stál pri stroji a chcel ho pustiť a vystrela k nemu chvejúcu sa ruku, vyzbrojenú nožničkami.

Trieda zamrela v očakávaní, lebo už vopred vedela, čo sa dnes bude robiť.

— Teda, slečny, všetky vidíte, aké prosté je zostrojenie takéhoto stroja, kde je hlavnou hybnou silou . . . Ach, čože je to?

Krásny, zvučný hlas Grodeckého sa pretrhol vprostred vety. Cítil, že ho čosi ťahá za záhyb kabáta a obzrel sa.

— Slečna Alferová, čo je s vami? Čo sa s vami robí, slečna Alferová?

Neboža Zina! Sotva kedy komu tvár tak sčervenala, ako v tejto chvíli sčervenala tvár Ziny Alferovej. Z očí sa jej draly trápne slzy, kým sa jej ústa usmievaly žalostným úsmevom, podobným skôr grimase ako úsmevu. Bola celá zmätená a v ruke, vystretej k učiteľovi, držala gombičku.

— Veď . . . iba . . . toto . . . Vzala som si na pamiatku . . .

Iba toto . . . Odpusťte mi . . ., — šepkala neisto a tvár sa jej v tejto chvíli ponášala na zrelú paradajku.

— Naozaj nič nechápem . . . Preboha, slečny, vysvetlite mi! — povedal Grodecký a obzrel si zmäteným pohľadom všetky poslucháčky.

Vo fyzikálnom kabinete ozvalo sa ľahké šepkanie.

— Alexander Alexandrovič, Zina chcela mať dačo od vás na pamiatku, — bolo počuť hlas Ter-Dujarovej.

— Ach!

Zvyčajne bledá tvár Grodeckého sa pokryla ľahkým rumienkom.

— Teda tak je to! Slečna Alferová, veľmi ma teší vaša pozornosť, ale . . . ale . . . Prečože ste túto náklonnosť vyjadrili tak čudne, nezvyčajne? — povedal obrátený k Zine, čo tu stála na smrť zmätená. — Nie som bohatý, žijem len z platu, ktorý dostávam v ústave, a nemôžem si často objednávať nový oblek. Keď ste odstrihali gombičku, celkom ľahko ste mi mohli pokaziť celý kabát, iste nie úmyselne, ale v náhlivosti sa to ľahko mohlo stať. Ale určite ste sa namáhali nadarmo, — poponáhľal sa doložiť, keď videl Zininu nešťastnú tvár, — už dávno vám chystám maličké prekvapenie na pamiatku: elektrický lampášik ako privesok na retiazku, z vďaky za vzorné udržiavanie fyzikálneho kabinetu a za vašu starostlivosť o prístroje. Bohužiaľ, lampášik nie je ešte hotový, ale budem mať česť doniesť vám ho, len čo mi ho pošlú. A čo sa týka odstrihnutej gombičky, prosil by som vás, aby ste mi ju láskavo vrátili, chcel by som si ju zas prišiť.

Zina, celá červená hanbou, voľky-nevoľky musela splniť Grodeckého žiadosť. V tejto chvíli si čo najúprimnejšie želala, aby sa prepadla pod zem. Ale medzi žiakami už bolo počuť ľahký tichučký šepot:

— Šťastná! Prešťastná! Dostane pamiatku od Alexandra Alexandroviča! Má naša Zinka šťastie!

Ale Zina, strápená, tým čo sa práve stalo, ani len necítila radosť z budúceho darčeka. Celá malinová z hanby nízko sa

poklonila inšpektorovi, zašomrala v zábudlivosti: *Drahá moja, ďakujem... Veľmi pekne ďakujem...*“ a zmizla vo výbuchu nezadržateľného smiechu ostatných žiáčok v posledných laviciach fyzikálneho kabinetu.

*

— Teda, slečny, zo všetkého, čo som vám dnes vysvetlil a o čom ste sa presvedčily názorným pokusom, ktorý som vám previedol s elektrickým strojom, vidíte, že prírodné sily, čo aj také nepochopiteľné na prvý pohľad, majú vždy presné vysvetlenie. Ak nejaký prírodný zjav...

Grodecký už zas nedokončil vetu, prestal hovoriť a uprel prekvapené oči na dvere. Aj pohľady všetkých žiáčok, ktoré boli na hodine fyziky, sa obrátili tým smerom a vo fyzikálnom kabinete sa ozvalo tiché „ach!“ Ešte aj Netočka Kozel'ská, čo pokojne podriemkávala vo svojom kútiku, otvorila bezvýrazne oči a vydala tichý zvuk prekvapenia.

— Nata! Natočka! Tajnočka!... — ozval sa prestrašený šepot.

Naozaj to bola Nata. Drobné, pobelavé dievčatko smelo dokorán otvorilo dvere fyzikálneho kabinetu, zastalo si na prahu, jednu ručičku si vopchalo do úst, druhú, vyzbrojenú akýmsi tmavým, špinavým kúskom jedla, vystrelo vopred a vravelo:

— A mne stlýcto Jefim dal medovnít. Vy nemáte medovnítý?

— Kde si sa vzalo, prekrásne dieťa? — predniesol Alexander Alexandrovič Grodecký verš z Puškinovej Rusalky a zmäteno hľadel na čudnú návštevníčku.

Ale prekrásne dieťa ani nepomyslelo odmeniť ho odpoveďou. Šibalské a nezbedné očičká Glašky chytro obehly rady žiáčok, potom dievčatko veselo vykričlo, keď mu očka zastaly na dobre známej tvári:

— Stajá mamicta, Nita, chcem ísť k tebe! — a rozbehla sa cez celú miestnosť k drahej Nike.

Žiačky sedely so zmätenými tvármi, celkom v pomykove a vinovato hľadely do tváre dobrého učiteľa. Keby sa

toto bolo stalo v prítomnosti triednej učiteľky, boly by jej naciganily všetko možné o nešťastnej Nikinej sesterničke, čo sa vždy zjavila, kde sa nemala, a ktorá sa zas náhodou, vôľou osudu dostala pod ústavnú strechu. Ale ani jednej sa nechcelo klamať Grodeckého. A hľa, ako by sa boly vo-pred dohodovorily, veľmi rozhodne vstalo s miesta počerné, strojnó dievčatko.

— Alexander Alexandrovič, — ozval sa zamatový hlas počernej Aleko a čierne oči Šury Černovej nazrely vážne a slávnostne do hĺbky inšpektorových očí, — veríte nám, že my, vaše žiačky, sme nevykonaly a nikdy nevykonáme nič nečestného, podlého a zlého?

Keď to povedala, zatíchla a čakala odpoveď.

Grodecký v mihu obehol pohľadom tváre všetkých žiačok. Videl milé tváričky, čo sa s dôverou obracaly na neho. Všetky tieto čierne, sivé, belasé, úplne čestné a úprimné oči. Či možno pochybovať, že vravia pravdu? Či možno čo len raz pochybovať o čestnosti týchto úprimných, jasných, ešte celkom detských pohľadov? Nerozmýšľal ani chvíľočku a odpovedal:

— Pravdaže vám verím!

— Teda ... Teda verte nám aj naďalej a nespytujte sa nás na toto dievčatko a na jeho neočakávaný príchod. Na-teraz vám nemôžeme povedať pravdu a jazyk nám nedo-káže oklamať vás. Príde čas, a rozpovieme vám všetko ... Zatiaľ vás pekne prosíme, aby ste nikomu nepovedali ani slovička o tom, čo sa tu práve stalo.

Čosi úprimného a presvedčivého zvučalo v hlase počernej Aleko a veľké, cigánske oči ešte raz pozrely otvoreným pohľadom na Grodeckého.

Grodecký chvíľku mlčal, obzrel si ešte raz všetky poslu-cháčky a potom povedal nahlas:

— Verím vám na slovo, verím, že vo vašej tajnosti niet nič zlého a nečestného a sľubujem vám, že budem mlčať. Verím vám, že keď príde čas, vyrozprávate mi všetko čo najúprimnejšie. Sľubujete mi to za všetky, slečna Černová? Áno?

— Áno, sľubujem za všetky . . . , — odpovedala Šura bez váhania.

Všetkým tridsiatimpiatim dievčencom odľahlo, všetky si vydýchly.

Nika Bajanová potom popýtala Grodeckého, aby mohla Glašku odvieť a zaviedla ju dolu. Tam, v strážničke dlho a podrobne poučala prestrašeného Jefima, aby lepšie a bedlivejšie dozeral na Glašu.

— Nesmiete nechávať otvorené dvere . . . Lebo vám zas ujde . . . Ešte ju zbadá niektorá učiteľka alebo riaditeľka. Ach, Jefim, nože dávajte na ňu pozor! Ako ľahko sa môže stať nešťastie!

Jefim, ktorý sa bol pred chvíľkou celkom zahrúžil do čítania novín, zlostne sa oboril na Glašu:

— Ach, ty nezbednica! Ach, ty nehanebnica! Chceš ma priviesť do hrobu! Slečinka, treba veru rozmyslieť, čo si s ňou počať. Každý deň je s ňou väčšie a väčšie trápenie. Už s ňou nevyvládzem.

— Dobre, Jefim, vymyslím dačo, — kývla Nika hlavou. Potom prísne naložila Glaši, aby nevychádzala zo strážničky a vrátila sa do fyzikálneho kabinetu.

XIV.

Raz, po fašiangoch, šly žiačky najvyššej triedy na prechádzku. Maly oblečené tmavobelasé, vatované kabáty ústavného typu, na hlavách maly škaredé čiapočky. V tomto obleku všetky ošpatnely a ostarely aspoň o päť rokov. Ešte aj peknučká Bajanová a krásavica Netočka vyzeraly strašne. Ale aj tak ľudia, čo ich stretávali, veľmi radi sa zahľadeli do tváričiek, sčervenených mrazom a do mladých očí, jasno rozžiarených. Popri nich ako vševidomý Argus kráčala Skytka, bedlivo hľadela na všetky strany, hoci sa namáhala, aby sa zdalo, že si na prechádzke nič nevšíma.

Na križovatke sa dievčence stretly so žiakmi z vojenskej akadémie.

Niku oslovil červený, tučnučký chlapec.

— Vovko!

A Nika Bajanová sa rozbehla v ústrety mladšiemu bratovi.

— Prid' v nedeľu na návštevu, — šepkala mu oživeno, využívajúc chvíľkovú nepozornosť Augusty Kristianovny.

— Celkom určite prídem. Dávam ti suvorovské slovo čestného vojaka, ale zato pozdravíš niekoho odo mňa.

— Viem, viem, Zlatú rybkú, — chichotala sa Nika.

— Nuž pravdaže, uhádla si! Veď je to slávne dievča!

— Bajanová, ako sa opovažuješ shovárať sa s prechodiacimi mužskými? — ako by zpod zeme vyrástla zrazu pred Nikou Skytku.

— Veď toto nie sú mužskí, slečna, veď je to môj brat Vladko, — bránilo sa dievčatko, ale brnavé očka mu ešte vždy horely radosťou zo stretnutia s milovaným bratom.

— To sa nesvedčí. A toto je kto? Prečo sa na teba tak díva, Černová? — oborila sa Augusta Kristianovna na počernú Aleko, ktorá na nešťastie privábila pohľad staršieho kadeta s posmešnými, vyzývavými očami a pohyblivou tvárou.

— Čože ja, prosím vás, môžem za to, jeho sa opytajte! — zlostne odpovedala Šura.

— Prečo sa dívate tak... tak bezočivo na naše žiačky? — oborila sa Skytku bez váhania na mladého chlapca.

— A vari sa nesmiem dívať? — posmešne jej odvrkol s prižmúrenými očami.

— Nesmiete. To je bezočivosť! Nemáte práva takto sa dívať!

— Mali by ste im dať na hlavy škatule namiesto klobúkov, potom by už iste na ne nikto nepozrel..., — odpovedal kadet.

— Chi-chi-chi-chi! — nevydržaly žiačky a rozosmialy sa.

— Cha-cha-cha! — pomáhali im chlapci a chytro sa vzdľaľovali po chodníku.

— Toto tak nenechám. Budem na vás žalovať. Viem,

z ktorej školy ste, osobne sa poznám s vaším riaditeľom, — rozčuľovala sa Augusta Kristianovna.

— Na zdravie! — ozval sa už z diaľky posmešný hlas.

— No zasa! Čímže sme sa my previnily? — ozvaly sa protestujúce hlasy.

— Ticho! — srdito vykrikla učiteľka.

— No, nemáš ani vetrička, a zrazu taká búrka!

— Ter-Dujarová, čo si to tam šomreš?

— Vravím, že je krásne, slniečko hreje...

— Bude vám krásne a slnečno, len čo sa vrátíme domov...

— Dnes je odpustová nedeľa. Dnes sa neslobodno hnevaf..., — smutným hlasom vraví Kapočka, nehľadiac na slečnu Brunsovú.

— Kapa, Kapa! — šepce jej susedka na prechádzke, Nika Bajanová, keď sa všetky trošku upokojily. — Ako sa budeme spovedať? Veď musíme baľuškoví povedať čistú pravdu o Nate...

— Pravdaže, je hriech tajiť niečo pri spovedi.

— Teda ako, musíme baľuškoví všetko povedať?

— Pravdaže, pravdaže. Veď sme klamaly, tajily učiteľkám a pani riaditeľke.

— Hm...

— Vieš, Kapočka, vlastne, aby som tak povedala...

— Ticho, ticho, slečna Brunsová je tu.

A naozaj, Skytka je už pri nich. Ako sa len tak nebadano prikradla k dievčencom? Ide popri nich a obzerá si obe dievčence podozrievavým pohľadom. Už dávno zbadala a pozorovala všetko, čo sa robilo v triede. A veru všeličo poskytuje jej podozreniu hojnú potravu. Podozrieva, háda, šípi, že žiačky, ktoré jej sverili, taja pred ňou čosi veľmi vážneho a hriešneho. Často jej ucho zachytí čudné šuškanie, v ktorom sa opakuje slovo Tajnosť a Nata... V triede podchvíľou kolujú akési kartičky a hneď zmiznú, keď sa zjaví. Raz takúto kartičku pred jej očami bez stopy zničila Toľská, tá protivná, nenapraviteľná, keď Augusta Kristia-

novna chcela, aby jej ju ukázala. Okrem toho čosi značia všetky tie odchody z triedy, raz odíde jedna, raz zas iná žiačka. Nebolo by nič na tom, keby to bola nejaká prostá detská zábavka... Ale ak je to dačo vážnejšieho, ak je to — božechráň! — nejaké sprisahanie! A kto sa zaručí, že nie je tak? Od týchto dievčienec možno čakať všetko... Nie, nie, treba byť ešte pozornejšou, treba odhaliť všetky tieto pletky a o všetkom uvedomiť riaditeľku. Nemožno to tak nechať.

Na tomto sa Skytka rozhodla pri návrate do ústavu. V duši mala celú búrku. A žiačky, ako by naschvál, sú teraz v akejsi povznesenej nálade.

— Dievčence, musíme sa zas poshovárať s celou triedou, — šepce Bajanová, chrptom obrátená ku Skytke a významne hľadí na dievčence, čo sa práve vrátili s prechádzky a posadaly si na miesta.

A dievčatko aj hneď vynašlo spôsob „vykúriť“ z triedy Augustu Kristianovnu. Išlo ku katedre a začalo s najnevinnejším výrazom v anjelskej tváričke:

— Slečna Brunsová, už dávno vyučujete v ústave ?

— Ach, dávno, veľmi dávno, — odpovedá vychovávateľka celkom bez podozrenia.

— Boli ste iste celkom mladá, keď ste sem prišli?

— Pravdaže, celkom mladá.

— A veľmi pekná! Iste veľmi, veľmi pekná, slečna Brunsová..., — pokračovala šibalka ani zvedavo, ani presvedčivo.

— Ako to myslíte ?

Vychovávateľke vzbĺkla tvár a očervenela do krvava. Kto dobre poznal Augustu Kristianovnu, mohol hneď pochopiť, že si Nika Bajanová nemohla vymyslieť lepší plán. Krása, ktorá nikdy nejestvovala — bola boľavým miestočkom slečny Brunsovej. Často rada rozprávala naširoko-ďaleko, akú mala oslepiteľnú farbu v tvári, aké vlasy a zuby, keď bola mladá. A po takýchto rozhovoroch slečna Brunsová obyčajne sa ponára do smutnej zádumčivosti a od-

chádza do svojej izby, kde dlho sedáva nad balíčkami listov, akýchsi vyšedivených zdrapov papiera, nad akýmisi uschnutými kvetmi, previazanými tenučkými stužtičkami. Alebo presedí aj celé hodiny pred zrkadlom a obzerá si červenú tvár s červeným, gombičkovitým nosom, ktorá sa zrkadlí v skle.

Aj teraz, len čo sa rozhovor dotkol drahej minulosti, Skytka prudko vstala a rozplynula sa ako dym, ako sa vracelo vo zvláštnej reči ústavných žiakov.

— Hurrá! — vykrikla Nika a vyhodila až do povaly hrubý sväzok učebnice pedagogiky. — Hurrá! Teraz, dievčence chytro všetky čím najchytrejšie ku mne!

Na katedru klopká kľúč, ktorý učiteľka v náhlivosti zabudla. Na tento známy znak sa žiačky sletujú so všetkých kútov triedy ako vtáčky a obkolesujú Niku.

Dievčatko sa náhli celé zadychčané, aby ich chytro povedalo všetko, čím malo preplnenú dušu v posledných dňoch.

— Deti moje, takto to ďalej nemôže ísť . . . , — vraví rozčúlená. — Skytka ani zďaleka nie je taká hlúpa, ako sa zdá. Šípi dačo o Nate, ak už všetko neuhádla. A nám všetkým, ale najmä Jefimovi, hrozí strašné nešťastie. Preto ho treba odvrátiť, kým ešte nie je neskoro. Toľko som sa už o tomto narozmýšľala, že mi vari pukne mozog a srdce sa roztrhá na drobné kúsky. Postavenie je hrozné, ale ešte vždy nie celkom bezvýchodné. Počujte teda, čo som napokon vymyslela. Musíme pánu Goľderovi všetko pekne napísať a úprimne sa priznať k celej tejto histórii s Glaškou. Veď náš ochranca a kurátor ústavu je skvostný človek. Je to rytier bez strachu a hany. Je to opravdivý anjel vo fraku . . .

— Bajanová, ako sa môžeš takto rúhať! — trápi sa Kapa Malinovská a prerušuje Niku.

— Ach, Bože môj, prestaň! Chce sa mi teraz vyberať výrazy, len pochop! — vraví rozčúlená Nika a pokračuje s novým ohňom a horlivosťou: — Musíme mu napísať list,

úprimný, pekný list a priznať sa k všetkému. Asi takto: zachráňte dievčatko, odveďte ho odtiaľto, dajte ho do nejakej dobrej, poriadnej rodiny. Budeme na Glašku platiť... budeme si dcérku vydržiavať. Každá bude posilať Natočke, koľko bude môcť, keď vyjde z ústavu. Potom ju dáme do školy. V sporiteľni má už na knižke dvesto rubľov, ešte dačo nasbierame...

— Áno, áno..., — súhlasia rozohnené hlasy, — ešte nasbierame. Budeme na ňu platiť... Postaráme sa o ňu.

A potom, keď vychodí školu, kúpime jej výbavu a vydáme ju, — neočakávanu dokončila Tamara.

— A budeme krstnými mamičkami jej deťom!

— A zas ich povydávame a poženíme.

— Cha-cha-cha! Veď už vtedy nebudeme na svete! — smeje sa Aleko. — Veď to bude už tretie pokolenie. Iba ak Valeriánka bude ešte žiť: je taká presiaknutá liekmi, že si ju ani smrť nevezme.

— To je veľmi vtipné, len čo je pravda! — urazila sa Vaľa.

— Dievčence, odbočujeme od vecí, treba napísať list.

— Áno, áno, napíšeme čím skôr.

A tridsať mladých hlavičiek, nútených najvznešenejšími úmyslami sa skláňa nad Nikinou lavicou, na ktorej Nika píše so zahryznutou spodnou perou pravidelným, pozorným, ako perličky drobným písmom:

— Veľactený pán kurátor, Pavol Pavlovič, — a potom nasleduje vlastný list.

Prešla celá hodina, kým list napokon napísaly, vložily do obálky a zalepily. Rozhodly sa, že ho nasledujúcu nedeľu dajú Seriožovi Bajanovi, keď príde sestru navštíviť a ten že ho osobne odovzdá pánu Goľderovi.

Potom sa žiačky rozišly na miesta, trochu pokojnejšie.

— Bim-bam, bim-bam! — zvoní pôstne kostolné zvony z najbližšieho mestského kláštora a nahlas im odpovedajú vzdialenejšie zvony.

V chodbách, najmä v dolnej, cítiť vôňu pečených zemí.

kov, pôstneho oleja a kyslej kapusty. Celý pôst jedia v ústave iba pôstne jedlá. Žiačky najvyššej triedy sa spovedajú len v posledný pôstny deň, ale v pôste sa učia menej ako obyčajne, opakujú si prebratú látku, píšú obsahy a poznámky na nastávajúce skúšky. Aj učitelia shovievavejšie posudzujú odpovede žiakov. V sobotu pred Kvetnou nedeľou sa v najvyššej triede končí vyučovanie. Tohto roku je Veľká noc neskoro a hneď po sviatkoch sa im začnú záverečné skúšky, ktorých výsledok sa zjaví na maturitnom vysvedčení. Posledný deň vyučovania učitelia už ani neskúšajú. Doktorí povedia žiakom reč na rozlúčku a všetci im radia, aby sa čo najlepšie pripravili na nastávajúce skúšky.

Veselý a vtipný Francúz bol veľmi zmätený, keď si na poslednej hodine neočakávane zastala pred ním rozčúlená Zlatá rybka.

— Odpusťte, pán profesor, ale budúci týždeň idem na spoveď, už vás do tých čias neuvidím a veľmi som sa previnila voči vám, — zvoní sklený hlások Toľskej a nežné líčka dievčatka pokrýva rumienok.

— Previnili? A čímže, dieťaťko moje? — veľmi sa prekvapil Francúz a tvár s červenými škvrnami a brnavé, ako by ryšavé oči sa mu smejú.

— Áno, áno, previnila som sa. Dali ste mi raz päťorku... a... a... ja som vám potom nadala, — vraví zadychčaná Zlatá rybka.

— Ach! — vykrikol Francúz strojeno, ale oči sa mu ešte vždy smialy. — Ach, to je hrozné! A povedzte mi, ako ste mi nadali!

No Zlatá rybka mlčí v neopísateľnom rozčúlení.

— Nemôžem vám povedať, ako som vám nadala!

A naozaj, jazyk Ľudky Toľskej sa spiera vysloviť slovo, ktorým za chrbtom nadala veselému Francúzovi.

— Podfukársky motaj..., — vraví teraz po rusky.

— Čože! Čože? Motaj? Ale čože je to? — smeje sa Francúz už nahlas.

Učiteľka literatúry zastavily po hodine na chodbe.

— Odpusťte nám. Často sme vás hnevaly, nemaly sme úlohy, — vraví mu za všetky Mara Veselovská.

— Ďakujem vám, — povedal im roztržitý Oskolkin namiesto zvyčajného „Boh vám odpustí“.

Dievčence bežia nazad do triedy a dusia sa smiechom.

A v stredu večer idú odprosiť učiteľky a riaditeľku. Pani riaditeľka bozkáva tváričky týchto milých veľkých dievčienec. Je dojatá. Má ich všetky rada, pozná všetky ich nedostatky a všetky prednosti, všetky jej veľmi prirástly k srdcu. Veď nepredarmo skoro sedem rokov bedlila, aby sa dobre vyvíjaly tieto živé kvety, také mladé a nežné.

Od pani riaditeľky šly k pani inšpektorke.

— Boh vám odpustí, deti, — povedala im inšpektorka celkom prosto na miesto všetkých očakávaných naučení a rád.

Potom šly do Skytkinej izby .

— Slečna Brunsová, odpusťte nám. Veľmi sme sa previnily pred vami, — úprimne jej povedala Mara Veselovská.

Skytka je práve taká dojatá ako pani riaditeľka. Malinová tvár jej sčervenala do krvava. V očiach sa zjavily slzy. Veď žiačky sú k nej len zriadekovo takéto dobré. Kýva len hlavou a nemôže vypovedať slova.

Ale zrazu zavoňala známou vôňu, pred všetky žiačky sa pretisla Maša Lichačevová, navoňaná ako obyčajne. Zvyčajne starostlivo skrútené kučery sa jej rozpustily a v neporiadku padajú do tváre. Dievčatko vždy tak starostlivo učesané, nedbá teraz, ako vyzerá. Je zrejmé rozčúlené, rozochvené.

— Slečna Brunsová, holubička, anjel . . . , — vraví jachtavo v rozčúlení. — Prosím vás osobitne, odpusťte mi. Veľmi, veľmi som sa previnila pred vami. Pamätáte sa, že som sa vás raz opýtala, ako sa končí slávna Gogoľova povesť Taras Buľba?

— Áno, áno, pamätám . . . , — vraví učiteľka, ale nič nechápe.

— A vy ste mi odpovedali: „Taras sa ožení s Buľbom“.

— No a čože? — pokračuje zmätená Skytka.

— A ja som vás ešte opravila a povedala som, že sa Buľba oženil s Tarasom... A to všetko je nie pravda. Nikto sa nežení, ani Buľba s Tarasom, ani Taras s Buľbom. Taras Buľba je jedno meno. Chápete? Vy nemôžete poznať ruskú literatúru. Veď ste cudzinka. Vysmievala som sa vám. Odpusťte mi to. Idem na spoveď a prosím, aby ste mi odpustili.

— Odpúšťam... Odpúšťam... Aj Boh ti odpustí, len si toľko nekrúť vlasy, — povedala Augusta Kristianovna a láskavo pohladkala Maši strapatú hlavičku.

Inokedy by sa žiačky boly zasmialy nad touto nevhodnou a čudnou odpoveďou, ale teraz vyšly z učiteľkinej izby spokojné a smierené a pobraly sa so slečnou Oľovou do kostola.

V kostole je temrava. Len niektoré obrazy sú osvetlené lampôčkami.

Žiačky, s modlitebnými knižkami v rukách, si pokľakaly a čakajú, kým príde na ne rad spovedať sa. Hľadia na ne prísne a neúprosné oči svätcov, mierne oči Kristove a láskavé oči Božej matky. A zdá sa im, že neviditeľný, tajomný a krásny Pán Boh prechodí pomedzi ich rady a hladká rukou každú hlavičku, sklonenú nad modlitebnou knižkou...

*

List kurátorovi Goľderovi poslali od Sergieja Bajana.

Ale Sergiej nenašiel pána Goľdera doma. Odcestoval do cudziny a mal sa vrátiť len začiatkom leta. Sergiej Bajan nechal list u sluhu a šiel k sestre so zlou správou.

Dievčence boly rozčúlené. Neprítomnosť cteného ochranca im zničila posledné nádeje na odvrátenie dozrievajúceho nešťastia. Glaškina prítomnosť v ústave bola so dňa na deň nebezpečnejšia.

O tomto teraz rozmýšľala Nika. Oči mala nepokojné. V tvári obavy. Zrazu ju čiesi nežné ruky objaly okolo hrdla, na líca, čelo a oči sa jej sypaly čiesi prudké bozky.

— Nika, Nika, drahá moja, pomerme sa, odpustte mi! Vari si myslíte, že som vás vtedy na Vianoce schválne oklamala? — a Nika videla pred sebou bledú, rozčúlenú tváričku Zory Ratmírovej, celú zaliatu slzami.

Už vyše dvoch mesiacov sa Nika Bajanová neschádzala so Zorou, ani si ju nevšímala. A predsa sa Zora v ničom neprevinila. Iba ak v tom, že zbožňovala Niku.

Nika teraz ľutuje dievčatko. Veď je rozumná a chápaná. Vie, že toto povestné, ústavné zbožňovanie je hlúpe, nepekné a smiešne. Ešte raz to teda vraví Zore potichučky a stiskom ruky zmäkčuje tvrdé slová.

— Buďme priateľkami. Potykajme si. Priateľme sa ako Zemfíra s Alekom, — navrhuje jej. — Chceš?

— Chcem, chcem, — radostne šepce Zora, napochytre bozkáva červené líčko priateľky a odchádza na svoje miesto pomedzi rady kľáčiacich žiačok.

V ten večer, po spovedi žiačok najvyššej triedy, bol otec Nikolaj, ústavný farár, nevýslovne prekvapený, lebo presne tridsaťpäť dievčienec sa mu vyznalo v rovnakého hriechu: z ukrývania akejsi Naty pred správou školy. Ale dobrý otec Nikolaj nijako nemohol pochopiť, kto bola táto Nata.

XV.

Kristus vstal z mŕtvych, smrťou smrť premohol a mŕtvym v hrobách život daroval.

Ako jasne a radostne zvučia teraz veľkonočné piesne! Aké sviatočné a veselé sú tieto mladé tváričky, ako by znovu zrodené! Neta Kozel'ská zabudla na ospanlivosť a ladným pohybom ruky, vyzbrojenej kovovou taktovkou, diriguje sbor.

Tam, v zástupe modliacich sa, jasnými škvrnami sa odrážajú sviatočné šaty hostí, rodiny a učiteľského sboru. Pani riaditeľka je v nových bledobelasých hodvábných šatách a vyzerá ako kráľovná v zástupe poddaných: má takú dôstojnú tvár, šedivú hlavu, takú strojnú, krásnu a vy-

sokú postavu. Pri nej úctivo stoja učitelia, inšpektor a správa ústavu. Chýba len predseda kuratória, pán Golder — a keď žiačky najvyššej triedy na toto pomyselia, srdiečka im nepokojne zamierajú.

Po raňajších službách božích idú všetci osláviť koniec pôstu. Vprostred jedálne je prikrytý dlhý, veľký stôl. Od nepamäti tejto noci býva hostina pre riaditeľstvo ústavu, učiteľov a vychovávateľky. Skoro celý ústav sa teraz rozíšiel na veľkonočné prázdniny. Ostaly len najstaršie žiačky a niekoľko mladších žiačok, čo bývajú ďaleko.

Za stolom žiačok najvyššej triedy je nezvyčajne živo. Jedia ústavnú páschu*), prevarené, ako skaly ťažké, pritrvdé vajcia, presolenú šunku a nahlas rojčia o chvíli, kedy budú môcť odísť do spálne a hostiť sa vlastnými dobrotami, čo im naposielali z domu.

— Kristus vstal z mŕtvych, dievčence! Šťastlivé sviatky! — s týmito slovami prišiel k ich stolu obľúbený inšpektor. — Iste ste ustaly? Vari nie! Ale krásne spievate! Slečna Alferová, doniesol som vám sľúbený darček!

A Alexander Alexandrovič podáva dievčatku, čo sa po uši začervenelo, drobulinký privesok, miniatúrnu napodobeninu elektrického lampášika.

— Ďakujem, ďakujem! — šepce zmätená Zina a klania sa mu.

Inšpektor odchádza s pokojnou tvárou. Je také príjemné potešiť niektorú z týchto milých dievčieniec, ale najmä Alferovú, ktorá si neprestajnou starostlivosťou o fyzikálny kabinet úplne zaslúžila jeho maličký darček.

— Šťastná! Prešťastná! Dostala pamiatku od Alexandra Alexandroviča! — šepkajú priateľky závistlivo.

— Dievčence pozrite, ako živo je za učiteľským stolom. Ešte aj Kerberos je veselý!

Naozaj, ešte aj učiteľ dejepisu, vždy zachmúrený a nevľúdny, sa rozveselil a bol vtipný a oživený ako málokedy. Všetky si obzeraly najmä Zoju Lvovnu. Bola utešená v no-

*) Veľkonočné jedlo zo sladkého tvarohu. — Pozn. prekl.

vých ústavných belasých šatách s čipkovým golierom, ktorý jej pôvabne obopínal hrdlo.

— Duša! Anjel! Pôvab! Na vaše zdravie zjem toto vajčko! — zvučným šepotom obracia sa na ňu Zlatá rybka, známa dobrým apetítom, ktorý jej všetky závidia.

Zoja Lvovna chytro vstáva a ide k stolu žiačok najvyššej triedy.

— Ach, ako ste sa mi tu pekne sišly všetky, ktoré mám rada, — vraví im a hlboké jamôčky v lícach sa jej смеjú.

— Nika Bajanová, aj dvojica Cigánov, aj vy nerozlučné, Toľská so Sokolskou, čarovná predstaviteľka Arménska, Tamara, Lichačevová, aj Kozelská, — veľmi pekne vás prosím, prídte vo štvrtok večer ku mne. Pani riaditeľka mi dovolila, aby som vám vystrojila malý večierok a prepustila mi na tento večer svoj byt. Nika, môžete si pozvať aj bratov, nebudem mať dosť gavalierov. Prídete, dievčence?

— Prídeme, prídeme, určite prídeme a za pozvanie ďakujeme!

— Nezabudnite! — a veselá, natešená Zoja Lvovna, čo sa tak odrážala od ostatných triednych učiteľiek, sa vrátila zas k svojmu stolu.

Tejto noci žiačky najvyššej triedy skoro nespaly. Robily plány na budúci štvrtok, škriepily sa a rozčuľovali. Keď prvé lúče slnca osvietily zem, byly ešte všetky hore.

Počerná Aleko vyskočila na obločnú poličku, vystrela ruky k vychádzajúcemu raňajšiemu slniečku a začala prednášať:

Prišiel som si ťa pozdraviť,
povedať, že už slnce vstalo.

— Dievčence, ticho! Bolí ma hlava. Už som si ju pomastila masťou proti bolesti, aj obkladok dala na ňu, veď vidíte, a kričíte . . ., — stene Valeriánka.

V spálni najvyššej triedy pomaličky všetko utíchlo. Tridsaťpäť mladých hlavičiek sa uložilo na tvrdé, ústavné hlavnice. Mladé, jarné slniečko sa prediera bielymi záclo-

nami a zláti všetky tieto čierne, pobelavé a gaštanové hlavičky ...

Spite pokojne, milé dievčatá! Kto vie, či sú toto nie posledné pokojné sničky vašej mladosti. Udríe hodina a otvorí sa vám dokorán dvere do skutočného života. A Boh vie, koľko takýchto pokojných nocí vás čaká v živote ...

*

Štvrtok večer. Osem hodín.

V byte pani riaditeľky je nezvyčajne živo. Mária Alexandrovna nie je doma. Pozvaly ju nečakano k váženej a vysoko postavenej predsedníčke kuratória. Ale štyri veľké, krásne zariadené izby pani riaditeľky sú dnes plné smiechu, kriku a veselosti. Okrem žiakov najvyššej triedy a dvoch bratov Niky Bajanovej, Zoja Lvovna pozvala na čiašku čaju aj niekoľkých známych. Prišiel aj brat Zoje Lvovny, Dmitrij Lvovič Kalinin.

— No akože sa má naša Natočka? — spýtal sa šeptom Niky.

Nika len hodila rukou.

— Ach, milý pán doktor, žijeme ako na sopke. Skytka asi všetko šípi a nespúšťa s nás oka.

— Kto? — spýtal sa prekvapený doktor.

— Skytka ... No, slečna Brunsová, náš belások. Vari ju nepoznáte?

— Cha-cha-cha ... Teda triedna učiteľka?

— Nuž pravdaže! Uhádli ste!

— Vari aj Zoju voláte beláskom?

— Ach, nie! Zoja Lvovna je skvostná výnimka, zlato! Veď sa ničím neponáša na belásky. Pozrite len, aká je zlatá, láskavá, krásna! Zaobchodí s nami ako s priateľkami.

— Zoja, počuješ? ... Že si vraj zlato, krásna! — šibalsky pošepol doktor sestre a chytil ju za ruku.

— Protivný, všetko prezradí! — rozosmiala sa zmätená Nika. Ale Zoja Lvovna sa len usmievala pôvabným úsmevom.

— Ale odbočujeme od veci, — povedal zas doktor vážne. Čože je teda s tým vaším beláskom, akože ho voláte inakšie?

— Skytka, milý doktor, Skytka. Pomyslite si len, vo všetkom šípi zradu, sprisahanie, vzbury. Stále o nich blúzni a stále nám chodí za päťami. Iste sa čosi dozvedela o Tajnočke a nemáme od nej naozaj ani chvíľočky pokoja.

— Cha-cha-cha! Ste teda vzbúrenci, sprisahanci! — rozchichotal sa Dmitrij Lvovič čo najúprimnejšie.

— A najhoršie je, že sa už aj Jefim bojí, že nechce mať u seba dievčatko. Napísaly sme pánu Goľderovi, prosily sme ho, aby sa ujal Naty, ale odcestoval do cudziny. A nevieme, kedy sa vráti. Sme v strašne ťažkom postavení. Len si pomyslite: nešťastné, úbohé dievčatko, sirôtka, nemá ani otca ani matere, nikoho na svete okrem tety, a nemá práva na život, na prístrešie, na potravu! A to také chutnučné dievčatko, ako naša Natočka!

Dmitrij Lvovič pozorne načúval Niku a páčily sa mu jej rozhorené očka a starostlivá tvárička. „Aké je toto dievčatko krásne, dobré a ľútostivé!“ pomyslel si a nespúšťal s Niky očí.

Premohol ho cit, chytil Niku za ruku a povedal jej láskavo:

— Sveríte mi vašu Tajnočku, ak vymyslím spôsob, ako všetko dobre zariadiť?

Brnavé oči Nikine sa rozhorely radosťou.

— Čo chcete spraviť? Čo? — zachvelo sa mladé dievčatko celou bytosťou.

— Vyčkajte! Dajte mi čas na rozmyslenie. Dáte?

— Áno! — povedala Nika tónom, plným strojenej vážnosti, ale srdce sa jej veľmi rozbúchalo a nová nádej okrídlila mladú hlavičku.

— Vari tento milý, príjemný doktor nájde spôsob pomôcť nám v trápení?

Medzitým na opačnom konci izby Vovko Bajan nivočil torty a cukrovinky opreteký so Zlatou rybkou a živo rozprával.

— Nie, len si pomyslíte, — rozprávala Ľudka svojmu gavalierovi, — Skytka sa hádže, kričí, beží za Nikou. A Nika nesie na rukách sesternicu Natu, ktorú Skytka našla vo svojej posteli. Viete tú sesternicu, o ktorej vám Nika rozprávala na Vianoce. No, myslím si, to je zlé. Schytila som akvárium a praštila som ho o zem. Pravdaže, rybky sa hádzaly, tritony sa metaly, ale manéver sa podaril. Skytka vypučila oči, otvorila ústa po uši a vrátila sa . . .

— Vy ste hrdina! To ste spravili po našsky, po suvorov-sky! — oduševňoval sa Vovo a pchal do úst už vari de-siaty kúsok torty.

— Nie, ale potom som sa ešte väčšmi vyznačila. Ne-viete? Lístok som zjedla. Počuli ste?

— Čo-o-o-o?

— Nuž toto . . . Písala som Nike tajnosť, ktorú ani vy, Vovko, neviete a nesmiete vedieť, a zrazu sa predomnou zjavila Skytka. „Dajte, ukážte kartičku,“ oborila sa na mňa a tak ďalej . . . Ale nie som taká hlúpa, vopchala som si kartičku do úst, požuvala a prehltla.

— A potom?

— Nuž potom už nič. Trošku zle mi bolo. Valerianka ma vyliečila, dala mi kvapky od žalúdka.

— Vy ste naozaj skvostná, ohromná! — oduševňoval sa Vovo. — Škoda, že nie ste vojakom, že nemôžete byť s nami! Aký by bol z vás slávny vojak!

— Neta! Netočka! Zaspievajte nám niečo! — poprosila Zoja Lvovna Netu Kozelskú.

Neta sedela so starším Bajanom. Sergiej vedel upútať toto vždy ospalé dievčatko bez vôle. Rozprával jej o výstave elektrických strojov, ktorú si nedávno obzrel a pritom sa rozhovoril o elektrine. A to bol chlapcov koníček. Mal rád zamestnanie, ktoré si vyvolil. Rozprával o ňom s uchvacujúcim záujmom, oduševňoval sa a nadchýňal aj spoločníčku. Krásna Netočka s čudne rozhorenými očami a oživenou tvárou lovila každé slovíčko mladého elektrotechnika. Ako by sa bola zobudila, keď k nej prišla Zoja

Ľvovna a poprosila ju, aby zaspievala. Neochotne vstala a šla ku klavíru. Ale už o chvíľočku niesly sa izbou nežné, zamatové zvuky mladého, mocného a chvejivého sopránu.

Netočka spievala veľmi pekne a všetci prítomní nevoľky stíchli a podľahli čaru týchto zvučných, melodických tónov. Ako by sa bola zdvihla mäkká lazúrová vlna a valila sa do nekonečného mora... Ako by sa bol rozspieval slávik v dubovej húšťave a pieseň jeho nežnou píšťalkou zvonila pod košatými konármi stromov... A ako by sa mu bol z húšťavy ozýval zurčiaci lesný potôčik. Prostá Netina pesnička sa niesla ako safírová vlna, ako striebristé slávičie trilky, ako zurčanie lesného potôčika. Pri zvukoch piesne sa k Nike priblížila krásna oduševnené tvár Dmitrija Ľvoviča.

— Už som aj vymyslel... Našiel som spôsob, ako pomôcť Netocke a všetky vás dostať z nešťastia, — počula ho Nika hovoriť.

— Ako? Čo? No, povedzte už, ako! Ako?

— Nuž veľmi prosto, — povedal doktor s úsmevom. — Kým sa nevráti pán Goľder z cudziny, vezmem si dievčatko k sebe. Pravda, byt mám malý, len v nemocnici, ale bude mať tam dosť miesta. A môj sluha Ivan, je dobrý chlapec, nebude jej horším strýčkom ako váš Jefim.

— Ach, pán doktor, aký ste milý, ako vás mám zato rada! — nevdojak sa Nike vyklzlo z úst. — Ako sa vám len odmením za všetko, veru neviem.

— Ja vás už naučím...

— Naučte, prosím vás.

— Teda myslíte, že si zaslúžim odmenu?

— Pravdaže, pravdaže!

— Keď je tak, dovoľte mi, aby som prišiel do vášho ďalekého Mandžurska a povedal vašim rodičom: Toto dievčatko má poklad namiesto srdca. Každý by bol šťastný, keby ho mohol chrániť pred údermi osudu, a ja by som bol najšťastnejší zo všetkých. Ale aby sa to mohlo stať, musí sa aj toto nežné, milé srdiečko mocnejšie rozbúchať

pre mňa. Budem trpezlivý. Vyčkám. Ale, Nika Nikolajevna, dajte mi slovo, ak budete potrebovať verného druha a ochrancu, ľúbiace a oddané srdce, že zavoláte Dmitrija Kalinina.

Posledné slová Dmitrij Kalinin už len šepkal. Jeho úprimné, čestné oči boly teraz plné lásky a dobroty. V kútku za klavírom ich nikto nepočul. Neta spievala. Všetci ju pozorne načúvali. Ešte aj Vovko so Zlatou rybkou nechali na chvíľočku torty a započúvali sa.

Nike bilo srdiečko tuho a nepravidelne. Jej, šestnásťročnému dievčatku, ktoré sa pokladalo ešte za dieťa, odokryl dušu tento mocný, čestný, jemný človek, brat Zoje Ľvovny, ktorý obetoval život na záchranu ľudí. Pri Netinej piesni jej šepkal, ako sa od sestry dozvedel o ich nešťastnej sirotke Natočke, ako ho dojala Nikina dobrota a ako si povedal:

— Toto je dievčatko, na ktoré čaká moje srdce, ktoré som už v prvej mladosti nevedomky ľúbil a čakal.

— Nežiadam, — vravel jej, — aby ste mi sľúbili hneď teraz, keď vyjdete z ústavu, že spojíte svoj život s mojím. To vás požiadam neskôršie, keď vám dokážem svoju oddanosť, keď ma lepšie poznáte...

Ach, ako sa Nike rozbúchalo srdiečko pri týchto slovách, ako sa jej len búrlivo rozbúchalo! V umnej, čestnej tvári Kalininovej sa zračil hlboký cit. Úprimné, smelé oči sa jej vpíjaly do duše.

— Veľmi sa mi pácite, — šepkala zmätená Nika, — a som presvedčená, že vás budem veľmi a stále ľubiť. Ste taký čestný, dobrý, mravne krásny... Zoja Ľvovna mi rozprávala o vás toľko krásneho... Každé dievča by bolo hrdé, keby vám bolo ženou... Ale... ale ja som ešte taká neskúsená... Ba hlúpa... Mám v hlave iba šibalstvá, detské žarty... Akáže bude zo mňa žena?

— Nenáhlím vám, Nika, všetko príde neskôršie... Zavoláte ma potom?

— Ach, áno, áno! Veď ste najlepší človek, akého som

stretla! — vykĺzlo sa z Nikinej hrude tak úprimne a nevoľky, že sa Dmitrij Ľvovič nemohol neskloniť a nebozkať drobnú rúčku, ktorú mu podala do mocnej ruky.

— No a teraz bežím upokojiť Jefima. Večer v spálni poviem dievčencom, že si načas vezmete Tajnočku, — povedala Nika veselým šepotom.

— Ľutujem, že si ju nemôžem vziať na dlhšie a tým si zaistiť vašu náklonnosť, — povedal mladý doktor.

— Tú už aj tak máte istú! — povedalo dievčatko so šibalským smiechom. Potom bežalo k stolu, vzalo veľkú, šťavnatú hrušku, pošeplo cestou Zoji Ľvovne, že zanesie hrušku Glaši a nebadane sa vykĺzlo von dverami.

XVI.

Aká pustá a smutná zdá sa táto nekonečná chodba po veselosti a radosti v riaditeľkinom byte! Ako mŕtvo mlčí toto hrobové ticho po čudnom, čarovnom speve Netočkino!

Na schodišti, po ktorom pomaly kráča Nika, je polotma. Tu je zákruta, kde ju na Vianoce čakala Rozprávka a kde sa jej tak naľakala, že skoro zamdlela. Úbohá Zora! Akou prázdnu a bezvýznamnou sa teraz zdá Nike. Napokon sa jej muselo sprotiviť to hlúpe, smiešne vzájomné zbožňovanie. Ale ani priateľstvo sa im akosi nedarí: zrejme ťažko je priateľiť sa s dievčatkom z inej triedy. Ale to je jedno. Už skoro bude koniec školy. Už len niekoľko dní. Hneď po Veľkej noci sa začnú skúšky a potom tridsaťpäť dievčienec vyletí na slobodu ako vtáci. Aj Nika je medzi týmito šťastnými. Uletí do milovanej mandžúrskej vlasti, do krajiny sopiek a prosa, do zeme tajomného východu, kde Niku čaká, kde sa jej nemôže dočkať rodina. Ta uletí Nika, ale doktor Dmitrij Ľvovič ostane tu. Budú si písať, shovárať sa listami na vzdialenosť tisícich, tisícich vierst... A potom?... V Nikinej hrudi zamiera srdiečko, líčka jej blčia rumienkom. Potom príde. Sosobášia sa a Nika bude taká šťastná, ako bývajú ľudia iba v rozprávkach...

Nika je taká zahrúžená do myšlienok, že ani nepozoruje, ako sa za ňou klže akási temná tóna a stále sa pridŕža neosvetlených kútov chodby. Dievčatko sa chytro blíži k známym dverám a klopká na ne podľa dohovoru tri razy.

— Otvorte, Jefim, ja som to! — zvučne šepce Nika na prahu strážničky.

Temná drobná postavička zastala na chvíľku a schovala sa za široký stĺp na chodbe.

Nika vletela do strážničky ako veselé vtáča.

— Nata, Natočka, Tajnočka naša! Pozri, čo som ti doniesla! — a dievčatko so šibalským smiechom schováva hrušku za chrbát.

— Plišla staja mamicta Nita! — radostne vykrikla Glaša a hneď zabudla na pestré kocky, z ktorých sa práve chystala vystavať akúsi čudnú budovu. Roztvorila náruče, aby objala obľúbenú starú mamičku.

Ale prv, ako by sa Nika zapodievala dievčatkom, vraví Jefimovi, ktorý odložil noviny, keď Nika vošla, čo je nového a čo bude s Glaškou.

— Zajtra už, zajtra, Jefim, sa nám skončia muky a našej maličkej Glaške bude ako v raji u doktora Kalinina, kým jej nenájde nejaký útulok náš pán Goľder.

Nika je veľmi prekvapená, že Jefima ani trošku nepotesila jej zpráva. Sluchy mu zradne červenajú a akosi podozrivo dlho smrká od kockavej šatôčky.

— Ach, dobrotivý Pane Bože, čože tak nečakano, odrazu? Čože ste mi to, slečinka, nepovedali včáššie? Veď som navykol na ňu ako na rodnú vnučku, na túto nezbednicu, — smutne vravel starček.

— Nikto vám nebráni navštevovať ju! Môžete k nej chodiť hoci každý týždeň, — upokojuje ho Nika.

— Každý týždeň nie je každý deň, — rozčuľuje sa Jefim.

Úbohý starček! Už naozaj navykol na pobeľavé dievčatko ako na rodnú vnučku. Čo aj bola zavše nezbedná,

rozpustená, predsa zväčša bývala milá, poslušná, celé hodiny presedela pri ňom s bábikou, kým Jefim čušal, zahŕúžený do čítania novín. A teraz sa mu prichodí rozlúčiť s týmto černoookým dievčatkom!

— Pozri, čo som ti doniesla! Vezmi si! — Nika jednou rukou berie Glašku na ruky a druhou jej podáva hrušku.

— Hjusta! Hjusta! — raduje sa dievčatko a ostrými zúbkami veveričky odhrýza kúsok šťavnatého a chutného ovocia.

— Naučila sa francúzske vety, Natočka?

Glaška sa díva na mladú starú mamičku a zmäteno žmurká.

— No tak poď, budeme sa spolu učiť.

Nika si posadila dievčatko do lona a začala ho učiť po francúzsky najoriginálnejším spôsobom na svete.

— No, dobre sa zapamätaj: Je vous prie, raz, dva tri, je vous aime, ja ťa zjem... Merci beaucoup, kole ma v boku... Vidiš, ako si to ľahko zapamätáš. Opakuj!

— Ja ťa zjem, — opakuje Glaša a zalieva sa smiechom. Aj Nika sa smeje s ňou.

Ale zrazu sa zjavila pred nimi prestrašená, bledá, hrôzou skrivená tvár Jefimova, až sa vyľakala aj nezvyčajná učiteľka, aj žiačka.

— Slečinka, milá slečinka, ktosi klope...

— Klope? — Ach, strašné slovo! Má veru osudný význam. Ak niekto klope, to značí, že už vyčihali, že sa už dozvedeli, čo sa tu robí, že je už koniec všetkému. A ako by na potvrdenie myšlienok, čo sa búrlivo prehánaly v Nikinej gaštanovej hlave, ozval sa s prahu strážničky, s druhej strany dverí známy, ach, Nike tak dobre známy hlas:

— Otvorte, a to hneď, lebo zavolám sluhu a rozkážem vylomiť dvere!

— Skytka! Koniec všetkému!... — pošepla Nika zblednutými perami.

Bez slova si obzrela izbičku. Tam je posteľ. Ale to je

nič... Skriňa, ale s poličkami, tiež nič... nič... nič...
Ale truhla? Ej, to je dobre!

— Tajnočka, milá moja, — priskočila k prestrašenému dievčatku — Neplač! Nekrič! Sed' a čuš, čo by sa čo stalo, lebo by sa tvojej starej mamičke Nike povodilo veľmi zle, keby sa zlostná neznáma teta dozvedela, že si tu.

Krčovito objala Glašku, zúrivo ju vybozkávala, bežala s ňou k truhle a trasúcimi sa rukami zodvihla vrchnák.

Chvála Bohu! Truhla bola prázdna. Na dne ležalo len niekoľko balíčkov novín.

Chytro spustila do nej drobné, päťročné dievčatko. Po-beľavá hlavička hneď a zaraz zmizla v hlbokom otvore truhly. Vrchnák zachlopila, truhlu zamkla a kľúč zmizol v Nikinom vrecku.

— Teda otvoríte, či nie? — počuť zpoza dverí už celkom rozzúrený hlas.

Ako by sa nič nebolo stalo, Nika, celkom pokojná, ale bez kvapôčky krvi v tvári, ide pomaličky k dverám strážničky a otvára závoru.

Augusta Kristianovna vletela do miestnosti ako strela. Líca jej horia, oči blúdia, pery sa trasú.

— Ach! Teda som vedela! Zasa ste tu! Aha! Čo ste tu robili? Vlastne viem aj to, čo ste robili. Nemusíte mi odpovedať. Všetko som videla. Všetko viem. Vzburá! Sprisahanie! Dávno už pozorujem... Píšete si lístočky... Šepkáte si. Vravíte o akejsi tajnosti... A sem chodievate čítať zakázané knižky... Poznám vás... Tu, u Jefima si schovávate knižky... Veď nepredarmo stále číta noviny... Strážnik nemá čítať noviny, nemá sa zapodievať politikou... Spojený je s vami, so všetkými. Čo! Nie? Ako sa opováži povedať nie, keď ja vravím áno!

Skytka sa doslovne dusila z rozčúlenia. Schytila Niku za ruku, mykala ju z celej sily a kričala dievčatku rovno do ucha:

— Kde si schovala knihy, brošúry, zakázanú literatúru? Kde, hneď a zaraz povedz! Hneď a zaraz!

Ale pretože Nika stojí bleďá a mlčí ako mŕtva, Augusta Kristianovna lieta po strážničke, nazerá do každého kútika, za kartúnovú záclonu, ba aj pod posteľ. Zrazu zbadala veľkú truhlu, zamknutú na kľúč. Na chvíľočku jej oči zastaly na Nikinej rozčúlenej tvári a zlostný, ale víťazný úsmev sa jej prekĺzol po tenkých perách.

— Aha! Tu je to! Sem schovávaš donesené knihy a brošúry. Chápem... Hneď mi daj kľúč, alebo rozkážem vylomiť zámku.

— Slečna, Augusta Kristianovna, zľutujte sa nad sebou a nerozčuľujte sa..., — bľaboce chudák Jefim iste aspoň taký rozčúlený ako Skytka. — Nieto tu vzbury, ani prisahania, ani zakázaných kníh. Verte, slečna, môjmu slovu.

— Hneď a zaraz otvor truhlu! — nástojí Augusta Kristianovna ako prv, a nenačúva, čo jej vraví Jefim. — Viem, že máš kľúč pri sebe!

Nika mlčí, bleďá, zdrvená, so zaťatými perami a rozhodnou vráskou na čele. Díva sa Skytke do tváre ťažkým pohľadom prenasledovaného zvieraťa.

— Nedáš? — strašne vykrikla, vlastne spišťala slečna Brunsová. — No dobre, keď ho nechceš dať mne, dáš ten nešťastný kľúč rovno do rúk slečny inšpektorky. — Potom schytila Niku za ruku a násilím ju ťahala zo strážnice.

Nika sa nepamätá, ako prešla dlhým schodišťom a ako došla so svojou učiteľkou na druhé poschodie. Ako vo sne vidí dlhú chodbu pred triedami, inšpektorkinu izbu, neúprimne ľútostivú tvár Kapitoše a inšpektorku, Júliu Pavlovnu, v pestrom tureckom vigane, sediacu za stolom s veľkou šálkou v rukách.

— Čo sa stalo? Augusta Kristianovna, prečo ste taká rozčúlená? Bajanová, iste ste zas dačo vykázali! — škriplavým hlasom vraví inšpektorka, ktorá prestala piť čaj.

Skytka sa jej nedá ani dobre spamätať, hneď jej rozpráva o vinníčke a jej neprítomných družkách. Zas počuť jej zúfalé výkriky o vzbure, prisahaní, o zakázaných knihách, schovaných v truhle, o Jefimovej nespoľahlivosti, o kľúči,

ktorý jej nechcú dať... Jachta, dychčí, nenachodí slov... Oči jej skáču a vypliešťajú sa ešte väčšmi. Pery sa jej trasú, celá sčervenela z hnevu... Ruky sa chvejú...

Jej rozčúlenie prechádza aj na inšpektorku. Vstáva bledá, rozčúlená a vraví chvejúcim sa hlasom:

— To je hrozné! Hrozné! Vzburá, sprisahanie v ústave! Tajnosti!... Ach, Bože môj, čoho sme sa dožili! A vy, Bajánová, vy, dcéra čestného a dobrého otca? Vy, ktorá... Hneď a zaraz na kolená... Proste a modlite sa. Hospodin na nebesiach je milosrdný a trpezlivý. Odpustí vám, ak prezradíte spoluvinníčky, ak ukážete skryté knihy, ak...

Inšpektorka na chvíľočku zatíchla, lebo je priveľmi rozčúlená, ale o chvíľočku začína znovu a vraví, vraví, vraví...

Medzitým Nika rozmýšľa smutne, že už prešlo polhodiny, ako schovala Glašku do truhly, a že sa nešťastné dievčatko tam iste necíti dobre.

Kázeň slečny inšpektorky len pokračuje a pokračuje.

Napokon inšpektorka rozhodne vstala so stoličky, kázala Nike, aby šla za ňou, pohybom ruky zavolala aj Augustu Kristianovnu a pobrala sa slávnostne a hrdo do nešťastnej strážnice.

Na prahu sa jej nízko poklonil chudák Jefim. Ale Júlia Pavlovna ako by ho ani nezbadala.

— Dajte mi hneď kľúč! — káže inšpektorka Nike.

Nika zatiaľ stojí na prahu strážnice, bledšia ako jej biela zásterka, a len načúva a načúva. Čože to počula? Ako by ľahké stenanie. A stenanie celkom určite vychádza z truhly, to stene neborká, schovaná Glaška.

— Vari sa jej len dačo nestalo? Vari sa nezadusila?

Mŕtvoľná bledosť pokryla Nikinu tvár, v ktorej už aj tak nebolo ani kvapôčky krvi. Celá bez seba, priskočila Nika k truhle, zabudla na celý svet... Chytro vytiahla kľúč z vrečka a trasúcimi sa rukami ho pchala do zámky. Dlho ju neposlúchajú trasúce sa prsty. Hrôza ovláda dušu. Len teraz začína chápať, aké hrozné nebezpečenstvo hrozilo

dievčatku, ktoré muselo ostať vyše polhodiny v truhle, ako v hrobe.

Napokon sa jej podarilo vopchať kľúč do zámky. Zvrtla ho, nadvihla vrchnák, obzrela sa na ostatných a povedala hlasom, priduseným z rozčúlenia:

— Hneď sa presvedčíte, slečny učiteľky, že tu nebolo ani vzbury, ani sprisahania, že sme sa v ničom neprevinily, ak nebude previnením naše spoločné želanie pritúliť nešťastnú sirôtku.

S týmito slovami celkom otvorila vrchnák. Ale hneď aj zúfalo vykrikla, až to trhlo dušu. Nikin krik počuť vo všetkých chodbách, v každom kútiku pochmurnej, ohromnej ústavnej budovy. Potom Nika zamdlela a padla do Skytkiných rúk.

*

Ešte mnoho dní počuly slečna Brunsová a slečna Gandurová tento výkrik beznádejného zúfalstva, dlho im ešte obom zvučal v ušiach, dlho videly pred sebou hrôzou znetrovenú tváričku dievčaťa.

Celé bez seba priskočily k truhle a nazrely do nej. Nazrely, ale aj hneď odskočily od nej, ako by ich bolo dačo uštiplo. Z truhly hľadela na ne drobná tvárička, tvárička mŕtvoly, skrivená kŕčami a neuveriteľným utrpením, tvárička s očičkami, hlboko vpdanutými pod čelo.

— Mŕtvolka! Mŕtve dievčatko! — vykriky učiteľky v hrôze a prekvapení.

Ale Nikin výkrik začula aj Zoja Lvovna a jej hostia v byte pani riaditeľky. Začuly ho ešte aj dve osoby, ktoré sa potom pripojily k zástupu. Bola to riaditeľka, ktorá sa práve vrátila domov, a vysoký, mocný starček, so šedivou hrivou kučeravých vlasov, so šľachetnou tvárou a celkom bielymi fúzmi, ktorý prišiel s ňou. Všetci sa rozbehli z riaditeľkinho bytu do kostolnej chodby, odkiaľ — ako sa im zdalo — prichádzal krik. Trma-vrma a hlasy v strážničke upútaly im pozornosť. Pani riaditeľka prvá vošla do strážničky.

Rozčúlená inšpektorka, zmätená triedna učiteľka, do zbláznenia vyľakaný Jefim, ktorý držal na rukách nešťastnú mŕtvolku, Nika, ktorá v mdlobách ležala vprostred izby — takéto divadlo zjavilo sa očiam náhodných návštevníkov strážničky.

— Čože sa stalo? Čože je tu? — spýtala sa Mária Alexandrovna celá zúfalá.

Pán Goľder (to bol ten šedivý starček s hrivou leva), si obzrel strážnikovu izbičku a zrazu pochopil všetko. Otvorená truhla, vyľakané tváre a belasé tielko na rukách strážnika mu hneď všetko vysvetlily. Len včera neskoro v noci sa vrátil z cudziny, prečítal list, ktorý mu napísaly žiačky, veľmi sa potešil, že mu tak dôverujú a hneď sa rozhodol, že im pomôže čo ako a zachráni ich... Ale veru, mal to spraviť hneď.

— Hneď vám všetko vysvetlím, pani riaditeľka, — povedal rozčúlenej a prestrašenej riaditeľke. — Viem o všetkom a najväčšmi som sa v tomto všetkom previnil ja. Ale prv, ako napravím vinu, poprosím pána doktora, — oslovil Dmitrija Kalinina, ktorý práve vošiel do strážnice, — aby láskavo pomohol dievčatku aj tejto slečne. Možno...

Nestihol dopovedať a mladý doktor bol už aj pri Glaške. Položil polomŕtve dievčatko na posteľ, dlho ho prezeral, lebo chcel zachytiť aj najslabší príznak života v tomto, ako sa zdalo, už mŕtvom tielku.

Skupinu žiakov najvyššej triedy ho sledovala so zatajeným dychom, vystrašená na smrť. Veď všetky žiačky sa nerozhodne shrkly na prahu strážnice.

Napokon sa Dmitrij Lvovič odtiahol od belasého, ako by mŕtveho tielka, rozloženého pred ním, a povedal duto:

— Doneste kyslíkovú bombu... Ešte sú v nej znaky života, keď aj slabé... Treba za každú cenu zaviesť umelé dýchanie.

Ktosi bežal do nemocnice vyplniť jeho rozkaz... Ktosi zas kriesil Niku.

Nika sa dlho nemohla prebrať. Napokon však otvorila ohromné, brnavé oči vykrikla, celá sa trasúc v plači:

— Zabila som ju!... Ja som jej vrahom!... Zadusila sa len pre mňa!

— Ved' žije, upokojte sa!

Kto to povedal? Čia energická tvár sa sklonila nad Nikou? Čí hlas to zvučal tak presvedčivo a mocne?

— Ach, milý, dobrý, veľkodušný priateľ! Aký ťažký kameň ste mi odňali s hrude! — odpovedala mu Nika bez slov, len sa mu dlhým, všetko prezrádzajúcim pohľadom zahľadela do očí.

Brat Zoje Lvovny mal pravdu. Kyslík a umelé dýchanie vrátili Glaške život, ktorý veru už visel iba na vlásku. Pomaličky sa jej vracala do meravých líčok farba života. Srdiečko začalo biť, pulz mocnel. A maličká Nata otvorila očka...

— Stajá mamicta, Nita, — vyslovilo dievčatko prvé slová, keď už vládalo hovoriť. — Stajá mamicta, Nita, nehnevaj sa. Bola som ticho, sedela som ato mysta a ani som neplatala v tom veltom tufje...

— Ach, milé dievčatko. Ešte odprosuje, a skoro som ju zabila! — povedala Nika v smiechu a plači a začala si objímať vnučku.

Keď sa všetci trošku uspokojili, pán Goľder zas sa rozhovoril a jeho slová platily najmä pani riaditeľke, inšpektorky a vychovávateľke.

— Áno, ja som sa najväčšmi previnil pred vami, panie moje. Ja som vedel, že tu, v strážnici, bez vášho dovolenia schovávajú toto dievčatko-sirôtku a poprosil som mladé priateľky, žiačky najvyššej triedy, aby sa staraly oň za Jefimovej pomoci, kým mi okolnosti nedovolia zariadiť to inakšie. Teraz sa postarám, aby dievčatko prijali do vzorného sirotínca, ktorého riaditeľku osobne poznám. Ešte raz vás prosím, odpusťte mi, a prosím, aby ste netrestali nikoho, lebo len ja som všetko zavinil.

A pán Goľder úctivo bozkal ruku pani riaditeľke.

— Ach, milý, nekonečne milý pán Goľder! Aké sme len boly hlúpe, že sme sa na neho neobrátili skôr!— mihla sa rovnaká myšlienka v hlave Niky, aj v hlavách jej družiek.

Čo mala robiť Mária Alexandrovna? Mohla sa len ľúbežne usmiať na všetky tieto reči. Ba aj inšpektorka sa usmiala, čo aj veľmi núteno. Iba Skytka si zachovala kyslý výraz v tvári.

Dmitrij Lvovič nástojil, aby Glašku preniesli do nemocničnej izby a žiačkam najvyššej triedy dovolili ostať v noci pri jej posteli. Našťastie nešťastná príhoda nemala ďalších následkov pre zdravie dievčatka. O niekoľko týždňov, štedro zahrnutá bozkmi, slzami, darčekom a nespočetnými želaniami šťastlivej cesty všetkých svojich tetiek, mám, otcov, starých mám a aj Jefima, maličká ústavná Tajnosť-Nata opustila ústavné steny a odišla do sirotínca. Rodná tetka Glašina, Steša, ani nevedela, ako sa poďakovať dobrodincom maličkej Glaše — dobrým slečnám a veľkodušnému Goľderovi.

Osud Glaškin sa vysvetlil a dievčatku nemohli želať nič lepšieho.

XVII.

Nastal tichý, láskavý apríl. Ľahkými, bystrými krokmi sa priblížila krásavica jar so zelenými púčikmi, purpurovými zorami a neskorými západmi. Prebudila sa z dlhého zimného spánku aj ústavná záhrada. Stromy síce ešte nepokryla hrdá sieť zelene, kvety síce ešte nerozkvitli, ale už bolo cítiť v povetrí ich voňavý dych.

Dievčence bývaly celý deň v záhrade a učily sa na záverečné skúšky. Na mladej, bledej tráve pod stromami, pokrytými riedkym páperom zelene, už plnými neďalekej radosti jarného rozkvetu, rozprestieraly ústavné prikrývky.

Tu a tam už bolo vidno naliate púčiky a nad nimi poletovaly prvé motýle. Zvučne vyspevovaly vtáčky a ich radostný spev, ktorý bolo počuť z poslednej aleje, rozochvieval mladé, citlivé srdiečka, také prístupné každej kráse.

Je krásny aprílový večer. V povetrí cítiť čarovnú, nežnú vôňu jari.

V polozrúcannej besiedke v poslednej aleji, kde je stále taká príjemná zelenkastá temrava, sa žiačky najvyššej triedy usilovne učia dejepis. Zachmúrený historik nepozná zľutovania, preto sa dejepis treba naučiť od slova do slova. Nie je taký ako báfuško, ktorému Zlatá rybka povedala na skúške, že Ján Zlatouсты žil dve storočia pred Kristom. V priestranej besiedke sa síšlo niekoľko dievčienec s knižkami v rukách. Stoja v tesnej hĺbočke a so zatajeným dychom pozorujú akéhosi sivého vtáčika, čo starostlivo pracuje a nosí v zobáčku rastlinky, travičku a slamky na budúce hniezdo.

— Dievčence, pozrite, pozrite! — a dojatá Šaráda ukazuje kamsi do ďaleka.

Tam poletuje s ľahkým čvirikaním druhý vtáčik.

— O mesiac budú mať v hniezde utešené mladé vtáčky.

— Dojímavá idyla, — smeje sa Nika Bajanová.

— Nuž, ty už radšej čuś! — okríkla ju Šaráda. — Si strašne namyslená odvtedy, ako zamýšľalś byť švagrinou triednej učiteľke.

Teraz sa Nika veru začervenala. Ach, načo im len porozprávala o tej jasnej stránke svojho života, o svojej prvej láske k bratovi Zoje Lvovny, k tomu milému, energickému Dmitrijovi, ktorému sľúbila že sa za neho vydá. Ale teraz sa nedá už nič robiť. Slovo nie je vrabec — vyleti, nechytíš ho už. Preto sa len zvučne a bezstarostne rozosmiala.

— Pozri, vydám sa za učiteľkinho brata, a bude zo mňa Beláska, — smeje sa Nika.

— Veru, veru, tebe to aj pristane!

— Dievčence, počúvajte, zdá sa mi, že zaspieval slávik.

— Psst... Počúvajte, počúvajte ho.

— Nie, na slávika je ešte privčas. Ale rady by sme počuly nejakú pesničku. Nech nám Netočka dačo zaspieva!

— Zaspievaj, zaspievaj, Neta, naposledy, — prosia dievčence Spiacu krásavicu.

— A kto sa za mňa naučí vojnu Bielej a Červenej ruže? Nebudete vy za mňa odpovedať, — vraví Neta spevavým hlasom, ale nemôže im nevyhovieť a už aj spieva:

Nespievaj, sláviček, pod mojím oblôčkom,
zaleťže, sláviček, k milému dievčatku ...

Ako by sa bola celá záhrada rozkolembala a zrazu zamrela, zatíchol vetríček a nepohol trávou... Zamatové zvuky rástly a mocnely a letely ako po krídlach ta, do belasej, nadoblačnej výšavy. Sladko sa sníva pri tichom speve. Rozhoria sa mladé duše, dychtivé hrdinstva, lásky a odriekania.

— Dievčence, — prvá sa spamätala Kapočka, keď posledná nôta piesne zamrela v povetrí, — ako je teraz krásne! Hneď by som vyobjímala celý svet!

— A prepadneme zajtra na skúške, drahá moja, a bude nám všetko škaredé, — neočakávano sa zamiešala Zina Alferová.

— Dievčence, len čo si pomyslím na zajtrajší dejepis, hneď sa mi podlamujú kolená, — smutne vraví Vaľa Balkašinová, cmúľajúc prominčľový cukrík.

— Lyžičku brómu, dvadsať kvapiek valeriánky, horčicový obkladok, a všetko bude dobre, — posmieva sa jej Zlatá rybka.

— Áno, dievčence, teraz tu sedíme v besiedke, a také sme si blízke ako rodina, — vraví Musa Sokoľská a teší sa z chryzantémy, ktorú má pripätú na hrudi, — a za rok sa zabudneme, ako by sme sa nikdy neboly sišly, ako by sme sa nikdy neboly spolu radovaly a spolu smútily.

— No dieťaťko, len si to nevymýšľaj. My s Marou sa napríklad nikdy nerozídeme, — horlivo vraví počerná Aleko. — Aj žiť budeme spolu, aj o bolesti a radosti sa podelíme.

— Ste šťastlivé, — povedala im ktorási závistlivo.

— Ja, dievčence, pôjdem do Austrálie. Budem obracať

pohanov na kresťanskú vieru, — s rozjaganými očami vraví Kapočka.

— Nezávidím pohanom, — smeje sa Zlatá rybka, — Kapočka, si suchá ani trieska a celá si presiaknutá pôstnym olejom. Upečú si ťa nad ohňom, a nebudú mať do čoho zahryznúť...

— Ja pôjdem do Tiflisa. Budem jazdiť... jazdiť ďaleko do hôr, — vraví Tamara s rozhorenými lícami.

— A budeš dávať hádanky, — šibalsky žmurká Aleko cigánskymi očami.

— Pravdaže budem!

— Koňovi?

— Komu?

— Nuž koňovi, na ktorom budeš jazdiť.

— Ba ešteže čo! Načože by som dávala hádanky koňovi, keď jesto dosť ľudí.

— A ty Netočka, pôjdeš k opere? S takým hlasom škoda pochovať talent.

— Aleba, ešteže čo! — smeje sa Maša Lichačevová. — Akože by mohla ísť k opere? Vyšla by na scénu, otvorila by ústa a zaspala by.

— To nie je pravda, — usmieva sa Neta, — to bývalo predtým, ale teraz už nie... A oči Spiacej krásavice sa upierajú kamsi do ďaleka s túžobným výrazom. Tam v nadoblačnej diaľave mihol sa jej strojný, vysoký študent s tvárou Sergieja Bajana, ktorý dokázal rozveseliť túto tichú, doteraz ospalú Netočku ohnivými rečami, v ktorých si sľuboval v budúcnosti zaujímavé, úchvatné zamestnanie elektrotechnika a jej všetko, všetko — čo jej môže poskytnúť talent speváčky.

Slnce pomaličky zapadá... Na obzore vzbĺkly tuhočervené zore a jasným pásom opásaly pol neba...

Zorami západu nebo je zaliate,
belasý potôčik blýska sa ohňom,
S nežnými kvietkami oblaky bohaté
náhlia sa, náhlia sa večerným nebom.

prednášala Nataša Branová báseň obľúbeného básnika Nadsona.

Keď skončila, všetky dlho mlčia. A zas ticho zvoní nežný, smutný hlas Nadsonovej verenice.

— A ja, dievčence, pôjdem do rodného Saratova . . . Tam budem ďalej sbierať peniaze na pomník Nadsonovi. Postavím mu pomník, ozdobím vencami, budem každý deň chodiť k pomníku, vymieňať čerstvé kvety a v zime čečinové vence.

— Ja zas pôjdem do Sevilly, — neočakávano povedala Galkinová.

— No, no, tam ťa už ozaj treba! — smeje sa Šaráda.

— Pravdaže netreba . . . Ale budem tam bývať, budem chodiť na býčie zápasy, budem načúvať serenády!

— Len si daj pozor, prekrásna Španielka, aby si sa nevydala za toreádora, — posmieva sa jej Zlatá rybka.

— Teba sa nespýtam!

— Ale Chryzantéma nemá pravdu, keď vraví, že sa rozletíme na všetky strany sveta a zabudneme sa . . . Veď máme ohnivko, čo nás naveky spája, — zrazu povedala Nika, ktorá doteraz skoro stále mlčala v hlbokoj zádumčivosti, čo tak nepristala tomuto veselému, pohyblivému ako ortuť a štebotavému mladému dievčatku.

Všetky hľadely na ňu v očakávaní.

— Vari nás všetky nespája naša Tajnosť? Vari ste na ňu zabudly?

— Ale veď bude v ústave a nebude potrebovať našu starostlivosť, — ozvalo sa niekoľko smutných hlasov.

— Naopak. Naopak. Práve teraz nás bude potrebovať, ba bude nás potrebovať celý život. Musíme, dievčence, dokončiť dobrú vec.

Zvučný hlas Nikin sa ozýva vážne a prenikavo.

— Nesmieme ju stratiť s očí ani na deň. Nech ju navštevujú dievčence, čo bývajú v tomto veľkom meste a píšú o nej tým, ktoré odídu odtiaľto až kamsi na kraj sveta. Áno, áno, tak to musí byť. Veru tak, dievčence!

— Aj bude tak! — žartovne, ale zároveň slávnostne dvíha ruku Šura Černová.

Ale zahriakujú ju zo všetkých strán. V tejto chvíli sa im žart zdá nemiestny.

— Áno, áno, dievčence, nesmieme opustiť Glašu, našu Tajnosť, našu Natu, musíme sa stále starať o ňu. Sľúbme si vzájomne, že to dodržíme!

— Sľubujeme!

— Sľubujeme!

— Áno, áno!

Ešte nižšie sa spustila belasá temrava. Na ďalekom nebi dohorel krvavý západ. Kdesi ďaleko od záhradnej besiedky cengá zvonček. Volá na večeru a na večernú modlitbu.

— Nika, — neočakávanu prosí Zlatá ryzka, — zatancuj nám ešte!

— Duša tak baží po kráse! — podporuje ju Nadsonova snúbenica.

— Áno, áno, Nika, zatancuj nám! — prosia už všetky jedným hlasom.

Bez slovíčka odporu vstáva s lavičky skvostná postavička tmavookého dievčatka. Rýchlym pohybom odhadzuje s nôh nemotorné, kožené topánky a len v pančuškách, ako víla mladosti, ľahká a vzdušná, krúti sa v priestrannej besiedke.

Tmavogaštanové kučery sa rozpadly z ťažkého uzla a vlnia sa okolo strojných pliec a tenučkej šije. Oduševnené oči, zdvihnuté k nebu, ako by kohosi hľadaly v lazúrových výšavách... Tancuje raz, dva, tri, štyri razy dookola... Má krásne pohyby, utešenú, oduševnenú tvár, dýcha prudko a výrazne.

Nadšené dievčence nespúšťajú s nej oči. Ako by im spievaly mladé duše... Rozkvitajú v nich ružové, okrídlené nádeje. A každej z týchto dievčienec, stíchnutých v mlčanlivom oduševnení sa zdá, že pred nimi tancuje sama Radosť zo života, jasná čarodejnica Šťastia, stelesnená, ale nezachytiteľná a nežná ako polnočný sen.

Ale zrazu sa nálada pretrhla... Zrazu Nika zastala. Vo dverách besiadky sa zjavila prestrašená tvár:

— Dievčence... Toľko som sa učila, že sa mi v hlave všetko pomotalo, mám tam kašu... Pomôžte mi! Kto viedol tretiu punskú vojnu, Gréci, či Rimania? — a Eva Fedorová s úprimným výrazom zúfalstva si obzerala dievčence v besiedke.

— Peržania... Egyptania... Frankovia..., — bláznivo sa chichoce Šaráda a klesá na lavičku.

A tma stále hustne, nebadano sa zväčšuje... Červené zore dávno zbledly... Kdesi v poslednej aleji zaspieval včasný slávik, zaklokotal jemne, tajomne a smutno.

Zas jeden odišiel do večnosti. Zas je o deň bližšia nevyhnutá hodina, keď tridsať dievčeniec, sťa krdeľ ľahkých vtákov, rozletí sa po bielom svete v honbe za svojím osudom — šťastlivým alebo smutným a pochmúrnym — kto vie, kto to teraz vie?...